

ስርዓተ ፆታ ማዕርነትን አንስታይነት መትከላት

ናይ ሰልጠንቲ መምሃሪ መፅሃፍ

ን:

ናይ ኢትዮጵያ ደቂ አንስትዮ ማህበራት ቅንጅት (ኢ.ደ.አ.ማ.ቅ.)

ብ: ኤምኤኤ ኮንሰልቲንግ ፒኤልሲ

መራኸቦ: ፍቅር ሺፈራው

አድራሻ: ሞባይል: +251-241900 / 0911635165

ኢሜል: maeconsultingplc@gmail.com

ድሕረ ገፅ: maeconsultancy.com

መስከረም 2014፤

አዲስ አበባ፤ ኢትዮጵያ

ትሕዝቶ

ትሕዝቶ	2
1. መእተዊ ብዛዕባ መጽሐፍ ስልጠና	4
2. መዋቕር መጽሐፍ	4
3. ተሳተፍቲ እቲ ስልጠና.....	4
4. ናይ ስልጠና ዕላማታት	5
ክፍሊ 1፡ መሰረታዊ አምራ ፆታ	6
ናይ ስልጠና ዕላማታት.....	6
መእተዊ.....	6
1.1. ስርዓተ ፆታን ምስኡ ዝተሓሳዝ ሓሳባትን.....	6
1.2. ግደ ስርዓተ ፆታ	8
1.3. የስርዓተ ፆታ አመለካከቶች.....	9
1.4. ምስ ስርዓተ ፆታ እተተሓሳዙ ክልሰ-ሓሳባትን ትርጉማትን	12
ክፍሊ 2፡ ስርዓተ ፆታ ን ልምዳትን	15
ናይ ስልጠና ዕላማታት.....	15
መእተዊ.....	15
2.1. ስርዓተ ፆታን ልምዳትን.....	15
2.1.1. ልምዳት	15
2.1.2. ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ልምዳት - Women In Development (WID)	16
2.1.3. ደቂ ኣንስትዮን ልምዳትን - Women and Development (WAD).....	17
2.1.4. ስርዓተ ፆታን ልምዳትን - Gender and Development (GAD).....	18
2.2. ናይ ስርዓተ ፆታን ናይ ፖሊሲን ሜላታት.....	20
2.3. ናይ ስርዓተ ፆታ ምዓርነትን ምብቓዕን	23
2.4. ናይ ደቂ ኣንስትዮ ተግባራዊን ስትራቴጂያዊን ድልየታት ምርዳእ.....	25
ክፍሊ 3፡ ስርዓተ ፆታን ምዓርነትን	26
ናይ ስልጠና ዕላማታት.....	26
መእተዊ.....	27
3.1. ናይ ስርዓተ ፆታ ምዓርነት ብጥቕልሉ	27
3.2. ናይ ስርዓተ ፆታ ምዓርነት ሜላታት	31
3.3. ናይ ስርዓተ ፆታ ምዓርነት ንምስኽሶ ዝሕግዙ መሳርሒታት	32
3.4. ናይ ስርዓተ ፆታ ምዓርነት ፃዕርታት	33
ክፍሊ 4፡ ስርዓተ ፆታን ውድባትን	35
ናይ ስልጠና ዕላማታት.....	35
መእተዊ.....	35
4.1. ውድባትን ስርዓተ ፆታን	35
4.2 ናይ ስርዓተ ፆታ ኣድልዎ ናይ ምቕፅፃር ኣድላይነት.....	37
4.3 ናይ ስርዓተ ፆታ ተኮር ትካላት መግለፅታት	38

4.4	ስርዓተ ሥታ ተኮር ትካል ምፍጣር	39
4.5	ናይ ድርጅታዊ ናይ ስርዓተ ሥታ ትግታነ.....	40
ክፍሊ 5፡ ናይ ኣነስታይነት (Feminism) መትከላት		42
	ናይ ስልጠና ዕላማታት	42
	መእተዊ.....	42
5.1.	ናይ ኣነስታይነት (feminism) ክልሰ-ሓሳብት	42
5.2.	ናይ ስርዓተ ሥታ ኣፈላላይትን ማዕቕነትን ምስኣን ካብ ኣነስታይነት ኣንፃር.....	43
5.3.	ናይ ኣነስታይነት ዝተፈላለዩ ክልስ ሓሳባት	44
5.4.	ናይ ኣነስታይነት መትከላት	48
5.5.	ናይ ኣነስታይነት ግንዛብ ኣብ ኢትዮጵያ	49
	ምንጪታት	50

1. መጀመሪያ ብዛዕባ መጽሓፍ ሰልጠና

ቀንዲ ዕላማ እዛ መጽሓፍ ሰልጠና እዚኣ፡ ተሳተፍቲ ብዛዕባ ስልጠና ስርዓተ-ማዕርነትን ከምኡ ውን ናይ ኣንስታይነት ስርዓታት ዘለዎም ክእለትን መረዳኢታን ንምህናጽ እዩ። እቲ ሰልጠና ተሳተፍቲ ብዛዕባ ስርዓተ-ማዕርነት ስልጠና ከምኡ ውን ብዛዕባ መትከላት ናይ ስልጠና ግንዛቤ ንምፍጣርን ኣብ ማሕበረሰብም እንትሰርሑን ነቲ ክእለቱ ንክጥቀሙሉ የኽእሎም። እዛ መጽሓፍ እዚኣ ፡ ናይ ሰልጠና ሞጽልን ብእተፈላለየ ኣርእስታት ዘተኮርን ትሕዝቶ ሓዛ ኣላ ፤ ከምኡ እውን ዕላማታት ፣ ሜላታት ፣ ንውሓት ግዜ ፣ መዘኻኽሪታት ከምኡ እውን ቁሳቁስን መዘኻኽሪታት ኣሰልጠንቲን ሓዛ ኣላ። ትጽቢት ዝግበረሉ ውጽኢት

- ንስልጠና ስርዓታትን ኣንስታይነት መትከላትን ዝምልከት ብፍላይ ከኣ ብዛዕባ እቲ ኣምራት ፣ ጠንቂ ረጅሒታት ፣ ሳዕቤናትን ቅርጽታትን ፣ ህሉው ኩነታት ናይዞም ኣብ ኢትዮጵያ ዘለዉ ፀገማት ንጹር ምርዳእ ምሓዝ።
- ተሳተፍቲ ፡ ነቲ ስልጠና ዘይምዕራይነት ምላሽ ኣብ ምሃብን ኣብ ምሓዝን ዘለዎም ንጡፍ ግደ ብምድልዳልን ስነ-ይን ህጹጽ ግብረ-መልሲ ኣብ ምሃብን ምኽኣል

2. መዋቕር መጽሓፍ

እዛ መጽሓፍ እዚኣ ኣብ ሓመሽተ ክፋላት ተኸፊላ ኣላ።

ክፍሊ 1: መሰረታዊ ኣምር ስልጠና

ክፍሊ 2: ስርዓተ ስልጠና ምዕባላን

ክፍሊ 3: ስልጠና ስርዓታትን ስልጠና ስርዓታትን መሳርሒን

ክፍሊ 4: ስርዓተ ስልጠና ውዳብን

ክፍሊ 5: ኣንስታይነት ክልሰ-ሓሳባትን ስርዓታትን ተግባራትን

3. ተሳተፍቲ እቲ ሰልጠና

እዛ መጽሓፍ እዚኣ ብቐንዱ ኣብ ኢትዮጵያ ስርዓታት ስርዓተ-ስልጠና ምንቃሕ ደቂ ኣንስትዮን ንምውሳኢ ክእለት ስኒቓ ኣብ ኣሳልጦ እያ እተተኮር። ስለዚ ፡ እቲ ሰልጠና ፡ ዕላማ እተን ኣብ እተፈላለየ ሲቪካውያን ማሕበራት ፣ ማሕበራት ፣ ዝጣየሱ ምንቅስቃሳት መንእሰያት ፣ ተሰከምቲ ሓላፍነት ፣ ከምኡ ውን ኣብ ፖሊሲ ሓንጻጽቲ ከዕይኑ ብዛዕባ ስልጠና ኣንስታይነትን ሓፈሻዊ ግንዛቤ ንኺሰፍሕ እዩ። እቲ ኣብ ነፍሲ ወከፍ ኣርእስቲ ዝርከብ ዝርዝር ትሕዝቶ ኣብ ታሕቲ ቀሪቡ ኣሎ፡-

4. ናይ ሰልጠና ዕላማታት

ኣብ መወዳእታ እዚ ክፍሊ እዚ ፡ ተሳተፍቲ ነዚ ዝስዕብ ክገብሩ ይኽእሉ እዮም ፡-

- ☞ መሰረታዊ ኣምር ስርዓተ-ቦታን ቦታዊ ማዕርነት ስርዓተ-ትምህርትን ሞያዊ ቃላትን ይርድእዎ
- ☞ ኣብ መንጎ ስርዓተ ቦታን ምዕባላ ሜላታትን ዘሎ ፍልልይ ክፈላለዩ ይኽእሉ
- ☞ ስርዓተ ቦታ ብዓይኒ ምዕባላ ይርድእዎ
- ☞ የስርዓተ ቦታን ፖሊሲ ሜላታትን ይርድእዎ
- ☞ ምስ ስርዓተ ቦታን ተግባራዊን ስልታውን ተዛመድቲ ዝኹኑ ድሌታት ይርድእዎ
- ☞ መሰረታዊ ኣምር ቦታዊ ማዕርነት የማዕብሉ
- ☞ ቦታዊ ማዕርነት ንምትግባር ዘኽእሉ መሳርሒታት ይርድኡ
- ☞ ቦታዊ ማዕርነት ንምትግባር ዝግበር ጻዕሪታት ይርድኡ
- ☞ ስርዓተ ቦታ ኣብ ውሽጢ ውድብ ይርድኡ
- ☞ ናይ ኣንስታይነት መትከላትን ክልሰ-ሓሳብን ተዛመድቲ ኣምራትን ይርድኡ

ክፍሉ 1: መሰረታዊ አምር ይታ

ናይ ሰልጠን ዕላማታት

ተሳተፍቲ ነዚ ክፍሊ እዚ ምስ ዛዘምዎ : ነዞም ዝሰዕቡ ክገብሩ ይኸእሉ እዮም :-

- ይታን ስርዓተ ይታን ክገልጹ ይኸእሉ
- ይታዊ ግደታት፣ ናይ ይታዊ አፈላላይ ቁናን አረኣእያ ፣ ጽልዋ ናይ ይታ በሰላታትን ሓዲጋን ክፈላለዩን ክርድኡን ይኸእሉ

መእተዊ

እዚ ክፍሊ እዚ ብዛዕባ ይታዊ ርክብ ፣ ይታ ፣ ይታዊ ግደታት ፣ ቁናን አረኣእያ ይታ ከምኡውን ብዛዕባ እቲ ምስኡ እተተሓሓዘ ስነ-ፍልጠትን ሓጺር መግለጺ ዝሓዘ እዩ።

1.1. ስርዓተ ይታን ምስኡ ዝተሓሓዘ ሓሳባትን

ይታን ስርዓተ ይታን

ይታ እንታይ እዩ? ይታ ሰባት ከም ጓል አንስተይቲን ወዲ ተባዕታይን ዝገልጽ ስነ-ህይወታዊ ጠባይ እዩ።እቲ ብስነ-አካላዊ ባህርያት ዝግለጽ ጀነቲካዊ ተርእዮ እዩ ፣ ኣብ ልሙድ ኩነታት እውን ኣይልወጥን። ይታ ንሓደ ሰብ ተባዕታይ ወይከኣ ጓል አንስተይቲ ኢሉ ይምድቦም። ይታዊ ባህርያት፡-

- ዓለምለኸውን ብተፈጥሮኡም ዘይቀያየርን ባህሪ እዩ ፤ ከምኡው

ይታ ክብሃል ከሎ : "ንሰብ : ተባዕታይ ወይ ጓል አንስተይቲ ኢልካ ንምፍላይ ዝሕግዝና ስነ-ህይወታዊ ባህርይ" ማለት እዩ ።

ስርዓተ ይታ እንታይ እዩ? ስርዓተ-ይታ ክብሃል ከሎ ብማሕበራዊ ዝምድና ዝተሃንጸ ግደን ርክባትን ፣ ጠባያት ፣ ተዛማዲ ሓይልን ከምኡውን ሕብረተሰብ ንኸልተ ዓይነት ይታታት ንዝገደፎ ጽልዋ የመልክት። ኣብ ውሽጢ ሓደ ውሉን ባህልን ሕብረተሰብን ኣብ ከይዲ ማሕበራዊ ምምሃር ምስትምሃር እዮም ዝመሃሩ። ቁልዑ ብኸመይ ከም ተባዕታይን ጓል አንስተይቲን ክኹኑ ከም ዘለዎም ይምሃሩ። እዚ ድማ ኣብ ምሉእ ህይወቶም ብወለዲ ፣ ብመምህራን ፣ ብመዛኑ ፣ ብባህሎም ከምኡውን ብሃይማኖቶምን ማሕበረሰቦምን ምኽንያታት ይድልድል።

ኣብ ግደ አንስትን ሰብኡትን : ሃብቲ ናይ ምርኅብ ዕድል : ከምኡ እውን ኣብ ውሳኔ ወሃቢነት ኩሉ ግዜ ዝርእ ፍልልይ ኣሎ ።

ስርዓተ ይታ፡-

- በቢባህሎም ኣዝዩ እተፈላለየ፣

- እተምሃርሉ ጠባይን
- ወትሩ ይቀያየር እዩ።

ውድብ ጥዕና ዓለም (WHO) ስርዓተ ሆስፒታል ዝስዕብ ብምባል ይገልጽ፡-

“ብማሕበራዊ መዳይ ኣብ መንጎ ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ከም ልሙድ ተግባራትን ግደታትን ርክባትን ከምኡውን ኣብ መንጎ ጉጅለታት ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ዝርእ ዝነበረ ባህርያት የመልከት ። ካብ ሕብረተሰብ ናብ ሕብረተሰብ ይፈላለ እዩ ፣ ክልወጥ እውን ይኽእል እዩ።”

ከምቲ ማሕበራዊ ሃናጺ ዝገብር ፣ ስርዓተ ሆስፒታል ካብ ሕብረተሰብ ናብ ሕብረተሰብ ይፈላለ እዩ ፣ ምስ ግዜ ድማ ክልወጥ ይኽእል እዩ ፣ መዋቅራዊ ሽግግር ስለዘለዎ ምስ ካልእ ማሕበራዊ ቍጠባዊ ምክፍፋል ዝራኽብ ዘይማዕርነት እውን ይፈጥር እዩ። ኣብ ስርዓተ ሆስፒታል ዝተመርኩሰ ኣድልዎ ፣ ከም ዓሌታዊ ፣ ማሕበራዊ ደረጃ ፣ ስንክልና ፣ ዕድመ ፣ ጂኦግራፊያዊ ኣቀማምጣ ፣ ሆስፒታል መንነት ፣ ሆስፒታል ዝንባለ ዝኣመሰሉ ካልኣት ኣድልዎታት ዝሓቆፉ እዩ ። እዚ ከኣ “ኢንተርሴክሽናሊቲ” ወይ “ራንዲ-ተዛምዶ” ተባሂሉ ይጽዋዕ።

ሰደቻ 1.1 - አብ መንጎ ስርዓተ ስታንዳርድ ዘሎ ፍልልይ

ስታንዳርድ	ስርዓተ ስታንዳርድ
ስነ-ህይወታዊ ፣ ካብ ዝውለድ ዝተረኸበ (ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ተወሊዶም - ብኣምላኽ እተፈጥሩ) ሥላሢ ከቕየር ኣይክእልን ኣብነታት - ኪወልዳ ዝኸለላ ጥራሕ እየን ። - ደቂ ተባዕትዮ ጥራሕ እየን ናይ ዘርኢ ፈሳሲ ከቕርቡ ዝኸለሉ።	ማኅበራዊ ሥራት፤ ከተወለዱ በኋላ የሚገኝ (ወንዶች እና ሴቶች በማኅበረሰብ የተቀረፁ ናቸው) ሥላሢ ከቕየር ይኸእል ኣብነታት - ደቂ ኣንስትዮ ከም'ዚ ተባዕትዮ ብልምዲ ናይ ደቂ ተባዕትዮ ስራሕ ክሰርሓ ይኸእላ እየን። - ደቂ ተባዕትዮ ከም'ዚ ኣንስቲ ንቑልዑ ጽቡቕ ገይሮም ክከናኸንዎም ይኸእሉ እየን።

1.2. ግደ ስርዓተ ስታንዳርድ

ግደ ስርዓተ ስታንዳርድ

ግደታት ስርዓተ ስታንዳርድ እንታይ እዮም? ግደታት ስርዓተ ስታንዳርድ ሰብኡት ከምኡውን ኣንስቲ ብማሕበራዊ ርክብ ፣ ብባህልን ብፖለቲካን እተበዮኑ ተግባራት ከምኡውን ሓላፍነታት እዮም ። ተባዕታይን ኣንስታይን መለለዮታት ብቲ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ክጻወትዎ ዝግበእም ፍሉይ ማሕበራዊ ግደ ዘዳልው መስርሕ ማሕበራዊ ምዕባለ ኣቢሎም እዮም ዝስርሑ ። መብዛሕትኡ ግዜ ፡ እዚኦም ግደታትን ሓላፍነታትን ምስ ፍሉይ ኩነታት ስድራቤት ፣ ቀረብ ጸጋታት ፣ ካልኣት ኣብ ከባቢኻ ዝርከቡ ኣገደስቲ ረቕቲታትን ይውሰን ።

ስርዓተ ሥራዊ ግደታት ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ኣብቲ ሕብረተሰብ ዝመሃርዎም ጠባይትን ንጥፈታትን ዕዮታትን ሓላፍነታትን እዮም (ንኣብነት ፡ ምግብ ምኽሻን ፡ ንውሉድ ምክንኻን ፡ ገንዘብ ኣታዊታትን ውሳኔታት ምግባርን)። ግደታት ስርዓተ ሥራ-

- ምስ ግዜ ድማ ክቐየሩ ይኽእሉ እዮም ፡

ሰደቓ 1:2 ሥታ እና ስርዓተ ሥታ

ሥታ	ስርዓተ ሥታ
• ኣብ ግዜ ወሊድ ዝወሃብ • ብተዛማዲ ቀዋሚ እዩ ፡ ኣብ መብዛሕትኡ ቦታታት እውን ተመሳሳሊ እዩ ። • ኢ-ተዋረዳዊ እዩ ።	• ብባህላውን ወይ ብማሕበራዊ እተሃንጸ • ብማሕበራዊ ምዕባላ ዝተማህረ ። ስለዚ ክልወጥ ይኽእል እዩ ። ውዑይን ለውጢ ዘለዎን / ምስ ግዜ ፡ ምስ ባህሊ ፡ ስድራቤታት ወዘተ ይፈላለ እዩ ። • ተዋረዳዊ እዩ ።

- ብዕድመ፣ ብዘርእ፣ ብቍጠባዊ ደረጃ፣ ብባህሊ፣ ብትምህርቲ፣ ብሃይማኖት፣ ብቴክኖሎጂ፣ ብዓሌት፣ ወዘተ ጽልዋ ኽገብረሎም ይኽእል ፤
- ለውጢታቶም ኣብ ውልቃዊ ምርጫታት ፡ ማሕበራዊ ወይ ፖለቲካዊ ፍልልያት ፡ ባህርያዊ ሓደጋታትን ግጭትን እተመስረተ እዩ ።

ሰለስተ ግደታት ደቂ ኣንስትዮ፡-

ብስርዓተ ሥራዊ ደታት ንደቂ ኣንስትዮ ዝምደቡ ሰለስተ ዓይነት ግደታት ኣለዉ። እዚኦቶም ድማ ፡-

- I. ኣፍራዪ ግደታት፡-ንስድራቤት ዝኸውን ገንዘብ ምምንጫው ፣ ቍጠባዊ ኣበርክቶ ምግባር ፤
- II. ናይ ምፍራይ ግደ፡- ዘርእ ናይ ንምፍራይን ንምክንኻን ዝካየድ ተግባራት፣መዓልታዊ መካብብሮ ድሕንነት ስድራቤት ይጸልዎ እዩ ።
- III. ማሕበራዊ ግደታት፡- ማሕበራዊ ኣጋጣሚታትን ኣገልግሎታትን ኣብ ደረጃ ማሕበረሰብ ንምድጋፍ ዝካየድ ዕዮታት ።

1.3. የስርዓተ ሥታ ኣመለካከቶች

ኣረኣይታት ስርዓተ ሥታ

10

ናይ ስርዓተ ምጋታ ኣረኣኢያታት ስለ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ብጽኑዕ ተታሒዙ ዝጸንሐን ከም ዋዛን ዝርእዩ እምነታት እዮም። እዚ ግምታት እዚ ፡ ሓደ ሰብ ኣብ ምንታይን ብኸመይን ክኸውን ከም ዘለዎ ሓሳባት ብምሃብ ዘይማዕርነት የምጽእ ።

ንኣብነት፡-

- ደቂ ተባዕትዮ ብርቱዓት ፣ ደቂ ኣንስትዮ እውን ድኹማት እየን ፤
- ደቂ ኣንስትዮ ስምዒታዊ እየን ፣ ደቂ ተባዕትዮ ግን ኣገዳስን ዕላማ ዘለዎን ውሳኔታት ክገብሩ ይኽእሉ እዮም።

ናይ ስርዓተ ምጋታ ኣረኣኢያታት ንዘይማዕርነት ዘደልድል ግምታት የተባብዕ እዩ ። ናይ ስርዓተ ምጋታ ኣረኣኢያታት ሰባት ከመይ ክኾኑ ከምዘለዎም ዝገልጽ ኮይኑ ንኹሉ ሰብ - ኣንስቲ ፣ ሰብኡት ፣ ኣወዳት ፣ ኣዋልድ ኣማራጺታትን ናይ ህይወት ምርጫታትን ይድርቱ ፤ ንሰብኣዊ መሰላት እውን ይጥሕሱ ።

ሰደቓ 1:3 ገላጺ ናይ ስርዓተ ምጋታ ኣረኣኢያታት

ናይ ተባዕታይ	ናይ ኣንስታይ
• ሓያላት • ደፋር • ብምሉእ ልቢ • ሓያል • ስምዒታዊ ዘይኮነ	• ተኣዛዝነት • ሓፋር/ትብዓት ዝጐደሎ • ቀልጢፊን ኣይውስናን • ድኹማት • ስምዒታዊ

ናይ ስርዓተ ምጋታ ኣረኣኢያታትን ባህሪያዊ ጽልዋን

ናይ ስርዓተ ምጋታ ኣረኣኢያታት ኣብ ባህሪያት ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ዝጸሉ ኮይኑ ፣ ኣብቲ ውሑድ ዓቕሚ ንክህልዎ እተገበረ ክፍሊ ማሕበርሱ (ደቀንስትዮ) ሓደገኛ ዓዕቤን ኣለዎ ። ብኣብነት ነዚ ናይ ስርዓተ ምጋታ ኣረኣኢያ ምስ ምጋታዊ ርክብ ኣተኣሳስርና ንደቂ ኣንስትዮ ((ንእሽቶ ዓቕሚ ዘለወን) ብኸመይ ከም ዝጸልወን ንርእ ።

ሰደቓ 1:4 ናይ ስርዓተ ምጋታ ኣረኣኢያ ባህሪያዊ ጽልዋታት

ሓያላት- ደፋር	ሓፋር/ትብዓት ዝጐደሎ - ቀልጢፊን ኣይውስናን
ባህሪያት፡- ➢ ብዙሓት ወሲባዊ መጻምድቲ ኣለዎም ። ኣብቲ ርክብ ዓብላልቲ እዮም ። ➢ ንምቁጽጻር ስነ-ኣእምሮኣዊ ወይከኣ ኣካላዊ መጥቓዕቲ ክጥቀሙ ይኽእሉ ። ➢ ገንዘብ ንኡብን ንምግዳድን ክጥቀሙ ይኽእሉ እዮም ።	ባህሪያት፡- ➢ "ኣይኸእልን"/"ኣይከውንን" ንምባል ይፈርሑ ። ➢ ኣብ ዝምድናታት ክደራደሩ ዘይምኽኣል ፣ ከምኡ እውን ኣብ ውሑዕ ወሲባዊ ርክባት ። ➢ ንቤት ትምህርቲ ወይ ንስድራቤቶም ዝኸውን ገንዘብ ስለ ዘድልዮም ብቐሊሉ ክጥቅሱ ይኽእሉ ።

- እቲ ጸገም ኣዋልድን ዓባይትን ንኣሽቱን ብስነ-ህይወታዊ ባህርያቶም ስለ እተፈላለዩ ኣይኮነን ፣ እቲ ጸገም ሕብረተሰብ ኣብዚ ፍልልያት እዚ ብእተፈልየ መንገዲ ኣኸቢሩ ዝርእዮም ምዃኑ እዩ ።
- ናይ ስርዓተ ቦታ ኣረኣእያታት ኣብ መላእ ሕብረተሰብ ኣብ መንጎ ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ንዘሎ ናይ ሓይሊ ሚዛናዊነት ምስኣን የበርትዖ ። ስርዓተ ቦታ ሓይሊ ምምዝባል ኣብ ኩሉ ደረጃታት ናይ ቦታ ኣድልዎን ናይ ቦታ ዘይምዕሩይነትን የስዕብ ፣ ኣብ ሓንቲ ሃገር ዘለዋ ደቂ ኣንስትዮ ኸይድንፍዓ ድማ ኣዝዩ ይቐይሩ ።
- ስርዓተ ቦታዊ ማዕርነት ክልቲኦም ቦታ ዘለዎም ሰባት ውልቃዊ ክእለቶም ከማዕብሉን ብናጻ ክመርጹን ይሓትት ። ቦታዊ ማዕርነት ምስፍን ማለት ናይ ስርዓተ ቦታ ኣረኣእያታትን ወይ ኣድልዎ ንዝኹነ ይኹን ሰብ ዘይዕገቱሉ ሃዋህው ምፍጣርን ማለት እዩ ።

ናይ ስርዓተ ቦታ ኣረኣእያ ንደቂ ተባዕትዮ ብኸመይ ክጸልዎም ይኽእል?

- ኣብ ስድራቤት ሓደ ባይኑ ናይ እቶት ምንጪ ምዃን ውጥረትን ጸቕጥን የምጽእ ። እዚ ብፍላይ እቲ ሰብኣይ ድኻ እንተ ኮይኑ / ስራሕ ክረከብ እንተዘይክኢሉ / ውጥረት ዝፈጥር እዩ ።
- ናይ ውጥረት ስምዒት ናብ ኣካላዊ ሕመም ፣ ሓደገኛ ጠባይት (ከም ኣልኮላዊ መስተ ምስታይ) ፣ ከምኡ እውን ናብ ርእሰ-ቅትለት ክመርሑ ይኽእሉ ።
- ደቂ ተባዕትዮ ስምዒታውያን ንኸኹኑ ኣይተማህሩን / ኣይተፈቐደሎምን ፣ ስለዚ ስምዒቶም ንደገ መውጽኢ የብሎምን ። ንኣብነት ሓደ ኣባል ስድራ ቤት ምስ ሞተ ፣ ደቂ ተባዕትዮ ዋላ እውን እንተሓዘኑ ፣ ኸጸንዑ ኣለዎም ።
- ደቂ ተባዕትዮ ዋላኳ ክሳተፉ ዘይደልዩ እንተኹኑ ምስ ማሕበራዊ ትጽቢታት ተሰማሚዖም ክነብሩ ስለ ዘለዎም ኣብ ዓመጻ ክኣትዉ ይኽእሉ እዮም።
- ምርዑዎት ሰብኡት ካብ ሓዳሮም ወጻኢ ተወሳኺ ጉዳያት ክህልዎም ምናልባት ትጽቢት ክግበረሎም ስለኽእል ፣ ስለዚ ኣብ ዘይደልዩም ቦታዊ ርክብ ክኣትዉ ይኽእሉ ።
- ደቂ ተባዕትዮ ብዘሓት ናይ ወሲብ መጻምድቲ ንክረኽቡ ጸቕጢ ኸግበረሎም ስለኽእል ፣ ኤችኤይቪን ብስጋዊ-ርክብ ዝመሓላለፉ ረኽሲታት ኣብ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ንኸውሰኹ ዘለዎም ዕድል ይዛይድ ።
- ቦታዊ ስርዓታት ንሓደ ሰብኣይ ኣብ ስድራ ቤቱ ዘለዎ ግደ ኺድርቶ ወይ ከም ምስ ደቂ ጥብቂ ርክብ ምምስራት ዝኣመሰለ እተወሰነ መዳያት ኣባነት ከየስተማቕር ከዓግቶ ይኽእል እዩ ።
- ዝኹነ ሰብኣይ ከምቲ ማሕበራዊ ግምታት ዓብይን ብርቱዕን ሓያልን እንተ ዘይኮይኑ፣ ከም ሓደ ኣፍራዩ ኣካል ሕብረተሰብ ኮይኑ ኣይስምዖን ።

ናይ ስርዓተ ቦታ ኣረኣእያ ንደቂ ኣንስትዮ ብኸመይ ጉድኣት ክበጽሑን ይኽእል?

ደቂ ኣንስትዮ ብማሕበረሰብ ተገዛእቲ ንኸኹና ተማሂረን እየን ፤ እዚ ከኣ ኣብ ብሕታዊ ህይወቶም ብዘሕ ፀገማት የስዕብ ፤ ነዞም ዝስዕቡ የጠቓልል፡-

- ብዓታን ስርዓተ ቦታን እተመስረተ መጥቃዕታት ተጎዳኢ ምዃን
- መዓስ ፣ ብኸመይ ፣ ወይ ኣበይ ፣ ቦታዊ ርክብ ክግበር ከም ዘለዎ ዘይምውሳኒ
- ንዘይተደለየ ቦታዊ ርክብ "ኣይከውንን" ክትበል ዘይምኽኣል
- ንቦታዊ ርክብ ትግደድ
- ኣብ ውሳኔ ዘይምስታፍን ሓሳብካ ዘይምግላፅን
- ዘሕሙን ፣ ዘዋርዱን፣ ፍኘን ዝሰብሩን ዋላ እውን እንተ ኮነ ነገራት "ግዴታ" ስለ ዘለዎም ጥራሕ ምግባር
- ደቂ ኣንስትዮ ትምህርቲ ካብ ምርካብ ይክልከላ እየን ።
- ደቂ ኣንስትዮ ስራሕ ንኸይደልያ ጸቕጢ ክግበረላን ይኸእል እዩ ።
- ደቂ ኣንስትዮ ስራሕ ምስ ሓዛ ከኣ ፣ ኣብ ስራሕ/ ሞያ ዘይኮነስ ፣ ኣብ ገዝኣን ከተኮራ ይንገራ።
- ደቂ ኣንስትዮ ንኸልኡት ካብ ርእሰን ንላዕሊ ክቐድማ ስለ ዝመሃራ ፣ መብዛሕትኡ ግዜ ዓቕሙን ኣይገልጽን ።
- ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ዕዮ ገዛ ኮነ ኣብ ኣተዓባብያ ቆልዑ እተዋፈራ ስለ ዝኮና ፣ ነዊሕን ኣድካምን ስራሕ እዩ ዘለወን ።
- ዘይተመርዓዎን / ወይ ዘይወለዳን ደቂ ኣንስትዮ ከም ዘይተዓወታ ጌርካ ይፍረዳ ።

1.4. ምስ ስርዓተ ቦታ እተተሓሓዙ ክልሰ-ሓሳባትን ትርጉማትን

ምስ ስርዓተ ቦታ እተተሓሓዙ ክልሰ-ሓሳባትን ትርጉማትን

ምስ ስርዓተ ቦታ እተተሓሓዙ ክልሰ-ሓሳባት ምርዳእ ፣ ስርዓተ-ቦታ ማዕርነት ንምርግጋጽ ዘሎ ሜላታትን ስትራተጂታትን ንምርዳእ እቲ ቀዳማይ ስጉምቲ እዩ ። እዚ ኣብ ታሕቲ ዘሎ ሰሌዳ ነቲ ቀንዲ ቃላትን ኣምራትን ኣሕጽር ኣቢሉ ይገልጽ ።

ሰደቓ 1:4፡ ትርጉም ስያመታት

ኣምራትን	ትርጉም
ቦታ	ኣብ መንጎ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ዘሎ ስነ-ህይወታዊ ፍልልይ ይገልጽ ፣ ንኣብነት ደቂ ኣንስትዮ ክወልዳ ይኸእላ ፣ ደቂ ተባዕትዮ ድማ ዘርኢ ወዲ ተባዕታይ ይህቡ ። ቦታዊ ግደታት ዓለምለኸዊ እዩ።
ስርዓተ ቦታ	እዚ ከኣ ነቲ ኣብ መንጎ ሰብኡትን ኣንስትን ዘሎ ማሕበራዊ ርክብ የመልክት ። ነቲ ኣብ መንጎ ሰብኡትን ኣንስትን ፣ ኣወዳትን ኣዋልድን ፣ ከምኡውን ብማሕበራዊ መዳይ እተሃንጸ ርክብ ዘመልክት እዩ ። ግደታት ስርዓተ ቦታ ተለዋዋጢ ስለ ዝኮነ ፣ ምስ ግዜ ይቀያየር እዩ ።

ተሳታፍነት ስርዓተ ይታ	ደቂ አንስትሮን ደቂ ተባዕትሮን አብ ኩሉ ደረጃታት ናይ ምዕባለ መስርሕ ፣ ፕሮጀክታት ፣ ፕሮግራማት ፣ ወይ ፖሊሲ ፣ አብ ልዕሊ ጥሪትን ጥቕምታት ምዕባሊታትን ውሳኔታትን ማዕረ ዕድል ከም ዝረኽቡ ናይ ምግባር መስርሕ ።
የስርዓተ ይታ ግንዛቤ	አብ መንጎ ደቀንስትሮን ደቂተባዕትሮን አብ ዝተማህርዎ ጠባያት ዝተሞርኮሰ ማሕበራዊ ውሉናት ፍልልያት ከምዘሉን እዚ ድማ ነቲ ጸጋታት ናይ ምርካብን ምቁጽጻርን ጽልዋ ከምዘለዎን ምርዳእ የድሊ ። እዚ ንቕሓት እዚ አብ ናይ ይታ ትንታኑን አብ ፕሮጀክታትን ፕሮግራማትን ፖሊሲታትን ከትግበር ኣለዎ ።
ግብረ-መልሲ ስርዓተ ይታ	እዚ ድማ ነቲ ዝጸንሐ ናይ ይታ ፍልልይን ጉዳያትን ዘይማዕርነትን ኣፍልጦ ናይ ምሃብን ናይ ምጉላሕን ከእለት ዘጠቓልል ኮይኑ ፣ አብ ስትራተጂታትን ተግባራትን እውን ዘጠቓልል ኢዩ ።
ማዕርነት ስርዓተ ይታ	አብ ይታ እተመርኮሰ ኣድልዎ ብዘይምህላዉ ናይ ዕድሎት ፣ ሃብቲ ፣ ልምዓት ወይኻዓ ኩሎም ናይ ጥቕሚ ኣገልግሎት ማዕረ ብምጥቃም ዝርከብ ውጽኢት እዩ ።
ፍትሓዊ ስርዓተ ይታ	አብ መንጎ ደቀንስትሮን ደቂ ተባዕትሮን ዘሎ ጥቕምን ሓላፍነትን ንምዝርጋሕ ርትዓውን ፍትሓውን ኣሰራርሓ ንኸህሉ ዝሓትት እዩ ። እቲ ኣምር ደቂ አንስትሮን ደቂ ተባዕትሮን ዝተፈላለየ ድሌትን ሓይልን ከም ዘለዎም ፣ እዚ ፍልልያት እዚ ድማ ነቲ አብ መንጎ ይታ ዘሎ ምምዝባል ብዘወሪ ኣገባብ ከፍታሕ ከምዘለዎ የገንዝብ ።
ናይ ኣድልዎ ካሕሳ	አብ መንጎ ደቂ አንስትሮን ደቂ ተባዕትሮን ማዕረ ዕድልን ኣተሓሕዛን ምእንቲ ከህሉ ፣ ነቲ አብ ዝሓለፈ እዋን ዘጋጠመ ኣድልዎ እንደገና ንምግምጋም ፣ ፍሉይ ግዜያዊ ስጉምታት ከውሲድ የመልከት ።
ግደታት ስርዓተ ይታ	አብ ሓደ ማሕበረሰብ / ሕብረተሰብ ወይከኣ አብ ካልእ ፍሉይ ጉጅላ ከም ወዲ ተባዕታይን ጓል አንስተይትን ዝርእዩ ንጥፊታትን ዕዮታትን ሓላፍነታትን ካብ ማሕበረሰብ ተባሂሎም ዝጽውዑ ባህርያት እዮም። ግደታት ስርዓተ ይታ ብሰንኪ ዕድመ፣ ደርብ፣ ዓሌት፣ ሃይማኖት፣ ጂኦግራፊያዊ፣ ቊጠባውን ፖለቲካውን ሃዋህው ጽልዋ ኣለዎም ። አብ ስርዓተ ይታዊ ግደታት ዝርእ ለውጢ መብዛሕትኡ ግዜ ምስ ምቕያር ቊጠባዊ ፣ ባህርያዊ ወይ ፖለቲካዊ ኩነታት ፣ ከምኡውን ምስ ምዕባለ ዝተሓሓዘ ዝመጽእ እዩ ። ደቂ ተባዕትሮን ደቂ አንስትሮን አብ ሓደ ሕብረተሰብ ብዙሕ ግደ የበርከቱ እዮም ።
ድሌታት ስርዓተ ይታ	ደቂ አንስትሮን ደቂ ተባዕትሮን አብ ይታኦም ዝተፈልየ ተራ ስለ ዘለዎም ፣ ዝተፈላለየ ናይ ይታ ድሌት ከህልዎም ይኽእል ። እዞም ድሌታት ስትራተጂያዊ ወይ ግብራዊ ድሌት ተባሂሎም ከከምደቡ ይኽእሉ እዮም ።

አቀራርባን ቁፅፅርን	ፍርያት አብ ምፍራይ ፣ ዘርኢ ንምፍራይን ማሕበረሰባዊ ግደታትን ጸጋታት ምጥቃም ይሓትት ። ብሓፈሻ ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ንስራሖም ዘድልዮም ነገራት ከረኽቡ (ሓደ ነገር ናይ ምጥቃም ዕድል) ከምኡውን ንኺቆጸጸሩ (ውሳኔታቶም ንኣጠቓቕማኡ ናይ ምግላጽን አብ ካልኣት ሰባት ዘለዎ ትርጉም ናይ ምግላጽን) ከእለት አለዎም ።
ኢድልዎ ስርዓተ ቦታ	አብ ስርዓተ ቦታኡም መሰረት ብምግባር ውልቀ-ሰባት ንመሰላቶም ፣ ዕድሎም ፣ ወይ ጥሪቶም ንኺይጥቀሙሉ ዚኸልከሎም ስልታዊ አተሓሕዝ ኢዩ ። ደቂ ኣንስትዮ ዝተፈላለዩ ናይ ስልጣን ወይ ሃብቲ ክቆጸጸሩ ዘለዎን ዕድል አብ ኩሉ ትካላዊ መዳያት ማለት አብ ገዛ ፣ ማሕበረሰብ ፣ ዕዳጋን ሃገርን ዝግበር ኢድልዎ እዩ ።
ዑረት ስርዓተ ቦታዊ	ስርዓተ ቦታ አብ ፕሮጀክትታትን ፖሊሲታትን ዝጸሉ ማሕበራዊ ውጺኢት ኣገዳሲ ምዃኑ ዘይምግንዛብ ። ዑረት ስርዓተ ቦታዊ ሜላ አብ ፕሮጀክትታት ፣ፕሮግራማት ወይ ከኣ አብ ፖሊሲ ጽልዎ ከም ዘየሕድር ንርካ እዩ ዝውሰድ ።
ምሕያል ስርዓተ ቦታ	ብዛዕባ እተን ደቂ ኣንስትዮ ትሑት ምዃን ግንዛብ ብምምዕባልን ነዚ ዝቃለሱሉ ባይታ/ዓቕሚ ብምህናፅን ናይ ስርዓተ ቦታዊ ሓይሊ ርክባት ንምልዋጥ ዝስርሐሉ ካብ 'ታሕቲ ናብ ላዕሊ' ዘሎ መስርሕ እዩ ። ምብቃዕ ሓድሓደ ግዜ ምርጫ ናይ ምግባር ከእለት ንርካ ዝውሰድ እኳ እንተ ኮነ ፣አማራጺታት ንምቕራፅ እውን ይሕግዝ እዩ ። አብ ሓደ ከባቢ ሓይሊ ከም ዝህብ እተራእየ ነገር አብ ካልእ ከይህሉ ይኸእል እዩ ።
ኣንስታይነት	ብሓጺሩ ኣንስታይነት ስርዓተ-ቦታውያን ማዕረ መስልን ዕድላትን ከም ዘለዎን ዝገልጽ ስነ-ሓሳብ እዩ ። ብዛዕባ እተፈላለዩ ተመክሮታትን መለለዪታትን ፍልጠትን ብርታዐን ደቂ ኣንስትዮ ምኽባርን ንኹለን ደቂ ኣንስትዮ ምሉእ መሰለን ንኺግንዘባ ምሕጋዝን እዩ ። እዚ ማለት ድማ አብ መንጎ ስርዓተ ቦታታት ናይ ጸወታ ሜዳ ሚዛን ከም ዝህልዎ ምግባር እዩ ፣ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ድማ አብ ሂወቶም ማዕረ ተመሳሳሊ ዕድል ከም ዘለዎም ናይ ምርግጋፅ ጉዳይ ኢዩ ።

ክፍል 2: ስርዓተ ምግብ ልምድ

ናይ ሰልጠንቲ ዕላማታት

እዚ ክፍል እንትውዳእ ፡ እዞም ቀደምት ዘለዉ ነገራት ምግባር ይኸእሉ፡-

- ስርዓተ ምግብ ብመንፅር ልምድ ምርዳእ፤
- ስርዓተ ምግብ ብመንፅር ዝተፈላለዩ ናይ ፖሊሲ ኣንፈታት ምግባር፤
- ምስ ስርዓተ ምግብ ተዛመድኑ ዝኾኑ ተግባራውን ስትራቴጂካውን ድልየታት ንምርዳእ ይኸእሉ፡፡

መጻሕፍቲ

እዚ ክፍል ጊዜ ብዝተፈላለዩ ዘመናት ዝተርእዩ ናይ ልምድ መሰረታዊ ኣገዛዝባን ናይ ስርዓተ ምግብ ርድኢት ይሸፍን፡፡ እቲ ሞጽል ንስርዓተ ምግብ ብዝተፈላለዩ ፖሊሲታት ፡ ብልሓታትን ተግባራውን ስትራቴጂካዊን ድልየታት ፍረ ሓሳብ መሰረት ብምግባር የብራህርህ፡፡

2.1. ስርዓተ ምግብ ልምድ

ስርዓተ ምግብ ልምድ

2.1.1. ልምድ

ናይ ልምድ ፍረ ሓሳብ ኣብ ዝሓለፉ ዓመታት እናተቐያየረ መዲኦ እዩ፡፡ ናይ ሓዲ ህዝቢ ናይ ትምህርቲ ፡ ናይ ጥዕና ፡ ናይ ስራሕ ፡ ናይ ማሕበራዊ ፡ ፖለቲካዊ ኹነታት ብምምዕባል ናይታ ሃገር ማሕበራዊ ናብራ ዘመሓይሽ ኩሉ ዘማእኸለ

ተዓፃፃፊ ለውጢ ተብሂሉ ይግለፅ።¹ ብዚ መዳይ ፣ ናይ ስርዓተ ሥራ ጉዳያት ናይ ማሕበራዊ ልምዳት ቁልፊ ዓምድታት ተገዢም ይውሰዱ።

ልምዳት ናይ ስርዓተ ሥራ ምዓርነት ንምርግጋፅን ከምዚ ዝስዕብ ንስርዓተ ሥራ ኣፍልጦ ይህብ፡-

1. **ማሕበራዊ ልምዳት ንምምፃፍ፡** - ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ብምጥቓም ፣ንኹሉ ተበፃሕነትን ዕድልን ብምፍጣር ፣ ፍትሓዊ ማሕበራዊ ልምዳት ምብፃፍ።
2. **ናይ ሃገር ዕብየት፡-** ናይ ሓገር ሃገር ፍርቂ ህዝቢ (ደቂ ኣንስትዮ) ሙሉእ ዓቕሚ ንታ ሃገር ልምዳት ንኸውዕል ነፃ የውፅእ።

ኣብ ዝተሓባበሩ መንግስታት ጠቕላላ ጉባኤ ውሳኔ መሰረት “ናይ ልምዳት ዋና ዕላማ ብቲ ናይ ግለሰብ ድሕንነት ቀዋሚ ዝኾነ ለውጢ ምምፃፍን ኩሎም ጥቕምታት ምሃብ ከኸውን ኣለዎ። ”እቲ ሕቶ ኣብ ሙሉእ ሳልሳይ ዓለም ከመይ ናይ ልምዳት ለውጢ ምምፃፍ ይከኣል ዝብል እዩ። ስለዝኾነ እውን ፣ ብዘበነ ልምዳት ደቂ ኣንስትዮ ብዝተፈላለዩ ኣትሓሳስባታትን ሜላታትን መንፅር ይርከብ ፤ ሓድሓዲአም ካብዚ ንታሕቲ ተገሊፆም ኣለው፡-

2.1.2. ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ልምዳት - Women In Development (WID)

ከ.አ.አ. ብ1970ታት ደቂ ኣንስትዮ ካብ ልምዳት ምንቅስቓሳት ወፃኢ ከምዝተገበሩ ብግልፂ ዝርከብ ኹይኑ። ካብ ልምዳት እውን ብዙሕ ተረባሕቲ ኣይነበሩን ፤ ብሓደ ሓደ ኣጋጣሚታት ፣ኣብ ማሕበረ ሰብ ውሽጢ ዝነበረን ደረጃን ቦታን ብልምዳት ምኽንያት ናተንሃህሪ ነይሩ።

ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ልምዳት (WID) ደቂ ኣንስትዮ ካብ ከይዲ ልምዳት ምርሓቕ ከም ሓደ ፀገም ዝርከብ መፍትሒ እዩ። መብዛሕትኡ ግዜ ብናይ ደቂ ኣንስትዮ ተግባራዊ ናይ ስርዓተ ሥራ ድልየታት ዝተመሰረተ ኣጠቓላሊ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ድልየታት (ምምላእ) ይገልፅ ፤ ይትልም። ብፍላይ ኣብ ደቂ ኣንስትዮ ዘድሃበን ናይ ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ልምዳት ተሳትፎ ዋላ ዘነፃፀረ እንተኾነ ፣ናይ ግድን ደቂ ኣንስትዮ ካብ ልምዳት ወፃኢ ከምዝኾና ብዝሓሰበን ንሳተን ምስቲ ዝፀንሐ ናይ ልምዳት ኸይዲ ንምውህሃድ ብዝፍትን ልምዳት ውሽጢ ደቂ ኣንስትዮ ክረኽቡ ዝኸለፉ ጥቕምታት ግን ናይ ግድን ኣየድህቡን።

ናይ ምውህሃድ ስትራቴጂታት ደቂ ኣንስትዮ - ተኮር ፕሮጀክታት ብምትግባር ፣ ብዓበይትን ብዝተደራጀዩ ፕሮጀክታት ውሽጢ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ዝኾኑ ዛዕባታት ብምሕዋስ ዝስርሑ እዮም። ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ልምዳት (WID) ብኣብዝሓ ኣብ ገባሪ ሰናይ ዘድሃበ እንትኾን ፤ ብደቂ ኣንስትዮ ናይ ምብዛሕ ግደታት ዝተቓነዩ ውሑድ እቶት ብዘርኽቡ ፕሮጀክታትን ከምኡውን ምንቅስቓስ ይርከብ።

ብኣውራ ኣብ ምብፃሕ ጉዳይ ደቂ ኣንስትዮ ዘድሃበ ደቂ ኣንስትዮ ብልምዳት (WID) ሜላ ፣ ብሓመሽተ ዝተፈላለዩ ደረጃታት ማለት እውን ድሕንነት ፣ ፍትሓዊነት፣ ፀረ ድኽነት ፣ ውፅኢታውነትን ምብቓዕ ውሽጢ ሓሊፉ።

¹<https://www.sociologydiscussion.com/society/development-meaning-and-concept-of-development/688>

ዋላእኳ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ብልምዓት (WID) ሜላ ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ልምዓት ውሽጢ ንክጠቓለላ ሕቶታት እንተቐረቡ ፣ ደቂ ኣንስትዮ ዝሕወሳሉ ጠቕላላ ማሕበራዊ መዋቕር ወይ ከዓ ኣብ ኢኮኖሚያዊ ስርዓት ንክግበር ኣይሓትን። ደቂ ኣንስትዮ ብልምዓት (WID) ብፀቢቡ ፣ ኣብ መንጎ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ምዓርነት ዘይምንባሩ ጥራሕ ኣድሂቡ ፣ ኣብ ማሕበረ ሰብ ውሽጢ ንምዓርነት ምስኣን ምክንያታት ዝኾኑ ማሕበራውን ፣ ባህላዊን ፣ ሕጋዊን ኢኮኖሚያዊን ምክንያታት ሸለል ኢሉ እዩ። ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ልምዓት (WID) ኣብ ደቂ ኣንስትዮ ጥራሕ ናብ ምድሃብ ዘዛዘወን ደቂ ኣንስትዮ ካብ ምዕባል ኣውራ መስመር ወፃኢ ትሓሳቢ ዝነበረ ስልቲ እዩ ኔሩ።

2.1.3. ደቂ ኣንስትዮን ልምዓትን - Women and Development (WAD)

ብWID ስልቲታት ብዝተሰንዘረ ወቐሳታት ዝተልዓለ ናይ ደቂ ኣንስትዮን ልምዓትን (WAD) ስልቲ ብ1970ታት መወዳእታ ተሰሉ። ናይ ማርክሲስት ናይ ደቂ ኣንስትዮ ኣቀራርባ ዝተቐበለ ፣ ናይ WAD ኣውራ መሟገቲኡ ደቂ ኣንስትዮ ኩሉ ግዜ ናይ ዕብዮት ኸይዲ ኣካላት ነይረን ዝብል ኔሩ። WAD ደቂ ኣንስትዮ ኹሉ ግዜ ኣድላዩ ናይ ኢኮኖሚ ተዋሳኢቲ ከምዝነበራ የረጋግፅ። ኣብ ውሽጢ ኾነ ካብ ዝወፃኡ ዝሰርሕኦ ስራሕ ንማሕበረ ሰብ ሃለዋት ወሳኒ እዩ። ኾይኑ ግና ፣ እዚ ሕብረት ናይ ምዓርነት ምስኣኑ ንምቕፃል ጥራሕ እዩ ኔሩ ዘገልገሎ። ብዚ መንፅር ደቂ ኣንስትዮ ምስ ልምዓት ኣብ ምውህሃድ ኣድህቦ ዝሃቦ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ብልምዓት (WID) ኣካዲዳ ትክክል ኣይነበረን።

ብዚ ምክንያት ናይ WAD ትኩረት ደቂ ኣንስትዮ ምስ ልምዓት ናይ ምውህሃድ ጥራሕ ዘይኾነስ ኣብ መንጎ ደቂ ኣንስትዮን ናይ ልምዓት ኸይድታትን ብዘሎ መስተጋብር እዩ። WAD ብደረጃን ብሃፍቲ ኸፍፍልን ጉድለታት ምክንያት ደቂ ኣንስትዮ ይኹና ደቂ ተባዕትዮ ካብ ዓለም ብኢኮኖሚያዊ መዋቕራት ተጠቀምቲ ከምዘይኾኑ ተርእዮ እዩ። ስለዝኾነ ድማ WAD ደቂ ኣንስትዮ ምስ ልምዓት ብምትሕባባር እናጎድኣን ምክኑን ከምኡውን ምዓርነት ናይ ምስኣን ከምዘጋደዱ ተኸራኺሩ። WAD ዓለም ለኽ ምዓርነት ምስኣን ንድኻ ሃገራትን ዜጋታቶምን ዘጋጥምዎም ኣውራ ተፃብኢታት ጌሩ ይቐፅርዎ።

WAD ደቂ ኣንስትዮ ስነ ተዋልዶኣዊ ጥራሕ ዘይኾነ ብኣምራታይነት ውሽጢ ግደ ከምዘለዎም ዘላዕሎ ኸርከር ኣእማኒ ኔሩ። ልምዓት ንደቂ ኣንስትዮ ትርጉም ንዘለዎ ንክኾን እዚኣም ኸልተ ግደታት ኣፍልጦ ከውሃቦም ይግባእ። WAD ዓለም ለኽዊ መዋቕራት ዝበለፀ ፍትሓዊ ኣብ ዝኾንሉ ግዜ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ቅዋም ይመሓየሽ ኢሉ ምሕሳብ ተኸኢሉ። ብዚ ዓይነት ፣ WAD ናይ ደቂ ኣንስትዮ ኹነታት ብኣውራነት ብዓለም ለኽን በጉጅለ ምዓርነት ኣብ መዋቕር ዘይምህላው ውሽጢ የርኢ ኔሩ ማለት እዩ። ስለዝኾነኡውን፣ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ልምዓት ንምድኻም ፓትርያሪካውነት ስርዓት እናተጫወተ ዘሎ ግደ ትሕት ዘብልን ኣብ መንጎ ደቂ ተባዕትን ደቂ ኣንስትዮን ዘሎ ማሕበራዊ ርክብ ኣብ ሕቶን ኣብ ልምዓትን ዘለዎም ፅዕንቶ እኹል ኹነታት ኣይድህስስን።

ኣብ ክልስ ደረጃ ዋላ እንተኾነ ፣ WAD ንጉጅለ ኸፍፍል ብርኡይ ኣፍልጦ ይህብ ፣ ኣትኹሮት ይህቡ ፣ ብተግባራዊ ናይ ፕሮጀክት ክልስ ሓሳብን ትግብራን ውሽጢ ፣ ልክዕ ከም WID ፣ ደቂ ኣንስትዮ ከም ጉጅለ ኸፍፍል ዝበሉ ካልኣት ጉዳያት እውን ኣብ ግምት ውሽጢ ዘእተወ ፣ ሓደ ጉጅለ ይገብርዎ።

2.1.4. ስርዓተ ፆታን ልምዳትን - Gender and Development (GAD)

ኣብ 1980 ታት ውሽጢ ብናይ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ልምዳት ተመኩሮታት ዙርያ ዝመንጨዉ ተወሰኽቲ ሓሳባት ናይ ስርዓተ ፆታን ልምዳትን (GAD) ለውጢ ኣምጺኡ። GAD ናይ ብዙሓት ደቂ ኣንስትዮ ሓሳባት ናብ ሓደ ናብ ምምጻእ ይውክል። ካብ WID ን WAD ን ዝተወሰዱ ትምህርታትን ብልሓታትን ኣፈላላዮም ናብ ሓደ ንምምጻእ ተሞኪሩ እዩ።

ስርዓተ ፆታን ልምዳትን (GAD) ልምዳት ብደቂ ኣንስትዮን ብደቂ ተባዕትዮን ዘረድኡ ተፅዕኖታት የመላኽት። ደቂ ኣንስትዮ ይኹና ደቂ ተባዕትዮ ኣብ ልምዳት ማዕረ ንክሳተፉን ተጠቀምቲ ንክኹ የድለይ ፤ ስለ ዝኾነ ናይ ተጠቃምነትን ቕፅፅርን የጉልህ። ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ልምዳት ውሽጢ ከሳተፋ ከምዝኽእላ ፣ ኮይኑ ግና ናይ ግድን ጥቕሚ ከረኽባሉ ከምዘይኽእላ የገናዝብ። GAD ንደቂ ኣንስትዮ ዝምልከት ጥራሕ ነገሉ ዘይኾነ ፣ ብዝበለፀ ስርዓተ ፆታ ኣብ መንጎ ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ዝፍጠሩዎም ርክባት - መብዛሕቲኡ ግዜ ንደቂ ኣንስትዮ ዝጎድኡ - ፍሉይ ግደታት ፣ ሓላፍነታትን ሓለዋን ሓዊሱ እዩ።

ስለዝኾነ እውን ልምዳት ኣብ ማሕበረ ሰብ ውሽጢ ናይ ስርዓተ ፆታ ምዓርነትን ኣብ ዝምልከቱ ርክባት ጥልቕን ኣድላይን ለውጥታት እዮም። እዚ ሜላ ብፍላይ ኣብ ቤተሰብ ውሽጢ ወይ ከዓ ብናይ ደቂ ኣንስትዮ ህይወት ናይ ውልቀ ስፍራ ዘሎ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ጭቆና ትኹረት ይህብ። ብዚ ዝተልዓለ ፣ ኣብ ደቂ ኣንስትዮ ዝፍፀሙ ጥቕሚታትን ዝኣመሰሉ ፀገማት ንምፍታሕ ዝተፈላለዩ ፕሮጀክታት እንትቐረፁ ሪኢና ኢና።

ስርዓተ ፆታን ልምዳትን (GAD) ኣብ ማሕበረ ሰብ ውሽጢ ኣብ መንጎ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ብዘለዉ ማሕበራዊ ወይ ከዓ ስርዓተ ፆታዊ ርክባት (ማለት እውን ፣ ኣብ ስራሕ መቐሎ) ዘድህበ ፣ ከምኡውን ናይ ሃፍትን ስልጣንን ተበዓሕነትን ዝኣመሰሉ ጉዳያት ንምፍታሕ የድሊ እዩ። ብተውሳኺ ፣ ናይ GAD ብልሓት ናይ ስርዓተ ፆታ ናይ ስራሕ ክፍፍል ኣብ ማሕበረ ሰብ ውሽጢ ንደቂ ኣንስትዮ “ስለስት ግደታት” ከምዝህብ ልኽንግንዘብ ጌርና እዩ።

ናይ ስርዓተ ፆታ ናይ ስራሕ መቐሎ ካብ ማሕበረ ሰብ ናብ ማሕበረ ሰብን ካብ ባህሊ ናብ ባህሊን የፈላለይ እዩ ፤ ከምኡውን ተቐያይሪ እዩ። እዞም ግደታት ዝብራህረህሉን ዝምዘንሉን ናይ ልምዳት መንገዲ ፕሮጀክታት ንዝተወሰኑ ነገራት ቐዳምነት ብዝውሃቡሉ ወይ ድማ ብዘይውሃቡሉ መንገዲ ፅዕንቶ የሕድር እዩ። ንኣብነት ናይ ህፃናት ኸንክን ኣቕርቦት ልምዳት ብዝተልሙ ደቂ ተባዕትዮ ቐዳምነት ዝውሃቦ ዋኒን ዘይከኸውን ይኽእል እዩ ፤ ኹይኑ ግና ደቂ ኣንስትዮ ናይ ልምዳት ዕድላት ከጥቀሙ ምኽኣሎም ንምርግጋፅ ወሳኒ ኹነታት እዩ።

ምስ ኻልኣት ኣቀራርባታት እንትወዳደር ፣ GAD ናይ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ስነ ተዋልዶን ኣፍራይነትን ጉሉህ ግደ ኣብ ምፅዋት ሓደ ስጉምቲ ንቕድሚት ካብ ምስጋሙ ንላዕሊ ፣ ኣብ መብዛሕቲኡ ንህፃናት ዝሕብሕባን ዘባፅሓን ደቂ ኣንስትዮ ዝፃውዕ ማሕበራዊን ስነ ተዋልዶኣዊን ግደ ናይ ምድጋፍ ናይ መንግስቲ ግደ እዩ ኢሉ ይሟገት። ስለዝኾነ እውን ፣ ልምዳት ከም ናይ ዕብየት ኹነታት ወይ ከዓ ደረጃ ዘይኾነ ፣ ብፖለቲካዊ ፣ብማሕበራዊን ብኢኮኖሚያዊን ኹነታት ኣብ

ፅዕንቶ ውሽጢ ከም ዘሎ ጥምረት ኸይዲ እዩ ዝቐፀር። ስለዝኾነ እውን ልምዓት ብኣውራ ከም ኢኮኖሚያዊ ዕብዮት ካብ ምርኣይ ዝዘለለን ናይ ሓደ ሰብ ማሕበራዊን ድሕንነት ኣእምሮ ኣብ ልምዓት ውሽጢ ዘሎ ኣድላይነት ሓዊሱ ዝቐበል እዩ።

ስርዓተ ምዃን ልምዓትን (GAD) ኣብዘም ስዒብም ዘለው ስለስተ መትከላትን ተግባራትን ዝተመሰረተ እዩ፡-

1. ብስርዓተ ምዃን ልምዓት ልውጢ ምምጃ፤
2. ምስ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ኣሳታፊ ብዝኾነ መንገዲ ምስራሕ - ስርዓተ ምዃን ልምዓት ልውጢ ናይ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ተሳትፎ ስለዘድሊ ናይ ደቂ ተባዕትዮ ተሳትፎ ምርግጋዕ ፤
3. ናይ ስርዓተ ምዃን ልምዓት ልውጢ ናይ ማሕበራዊ ኹነታት ሰፊሕ ፣ ብታሪኽ ዝተሓገዘ ርእዮት ምሓዝ - ናይ ስርዓተ ምዃን ልምዓት ልውጢ ዘይማዕበለን ብሓደ ለይቲ እውን ዘይቐየሩ ምኻኖም ይቐበልዮ።

ናይ GAD ሜላ ትልሚ ፣ ትግበራ ፣ ኽትትልን ገምጋምን በዘም ቐጺሎም ዘለዉ መትከላት መሰረት ነኽትግበር ይበረታታዕ፡-

- ኣብ ስርዓተ ምዃን ልምዓት ልውጢ ንምምጃ ካብ ሓደ ንላዕሊ ድልየታት (ኣብ ተግባራዊን ስትራቴጂያዊን ድልየታት) ዝተመሰረተ እዩ፤
- ምስ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ኣሳታፊ ብዝኾነ መልክዑ ምስራሕን ደቂ ተባዕትዮ ይኹኑ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ስርዓተ ምዃን ልምዓት ንምቕያር ስለዘድልዩ ፣ ናይ ደቂ ተባዕትዮ ተሳትፎን ምርግጋዕ ፤
- ናይ ስርዓተ ምዃን ልምዓት ልውጢ ናይ ማሕበራዊ ኹነታታትን ማሕበራዊ ዓውድታትን ኣብ ሓደ ማዕልቲ ዘይማዕበለን ኣብ ሓደ ለይቲ ዘይቐየርን ስለዝኾነ ሰፊሕን ብመንፅር ታሪኽ ዝተደገፈ ኣረኣእያ ምሓዝ።

ቐልፊ ሕቶታት፡-

- እቲ ፕሮጀክት ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን እቲ ፕሮጀክት ኣብ ምንዳፍ ኸይዲ ብስፍሓትን ብዕምቕትን ኣሳቲፉ ድዩ?
- ናይቲ ፕሮጀክት ሜላ ኣብ መንጎ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ዘሎ ናይ ሓይሊ ዘይምምጥጣን ኣሚንኻ ምቕባል ፣ ኣቐልበ ተውሂብዎ ድዩ?
- እቲ ፕሮጀክት ናይ ደቂ ኣንስትዮ ተግባራውን ስትራቴጂያዊን ድልየታት ንምበጻሕ ፈተን ተጐሩ ድዩ?

ሰደቓ2.1: ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ልምዓትን ስርዓተ ምዃን ኣብ ልምዓትን - ኣፈላላያት

Factors	ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ልምዓት (WID)	ስርዓተ ምዃን ኣብ ልምዓት (GAD)
ረቓሒ	ናይ ደቂ ኣንስትዮ ዘይምስታፍ ከም ፀገም ዝርኢ ረቓሒ	ደቂ ሰባተ ዘማእኸለ ኣብ ልምዓት ዘድህብ ሜላ

ትኩረት	ደቂ አንስትዮ	ኣብ መንጎ ደቂ አንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ዘለዉ ርክባት
ፀገም	ደቂ አንስትዮ (አምራታይ ሓይሊ ፍርቁ) ካብ ልማዓት ኸይዲ ዘወር ምባል	ፍትሓዊ ዕብየትን ናይ ደቂ አንስትዮ ሙሉእ ተሳታፊይነት ዝኸልኸል (ኣብ መንጎ ደቂ አንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ፤ኣብ መንጎ ሃፍታምን ድኻን) ማዕረ ዘይኾኑ ርክባት
ሽቶ	ዝበለፀጎ ቐልጡፍን ፤ ውፅኢታውን ልማዓት	ደቂ ተባዕትዮን ደቂ አንስትዮን ኣብ ውሳኔ ውሃባይነትን ስልጣንን ብፍትሓውነት ዝካፈልሉ ፤ ዘላቂ ልማዓት
መፍትሒ	ደቂ አንስትዮ ብነባር መዋቕራት ምቅንጃይ	ዝተጨቆኑን ደቂ አንስትዮን ምብቓዕን ማዕረ ዘይኾኑ ርክባትን መዋቕራትን ምቕያር
ስትራቴጂታት	- ናይ ደቂ አንስትዮ ጥራሕ ፕሮጀክትታት - ኣብ ዝተቐናጀው ፕሮጀክትታት ውሽጢ ናይ ደቂ አንስትዮ ጉዳያት ምትእትታው - ናይ ደቂ አንስትዮ ውፅኢታውነት ምጉልባት - ናይ ደቂ አንስትዮ ሽቶታት ምድንፋዕ - ደቂ አንስትዮ ኣብ ዝላ ውሽጢ ናይ ምምሕድዳር ዓቕሚ ሓፍ ምባል	- ኹነታታት ንምምሕያሽ ብደቂ አንስትዮን ብደቂ ተባዕትዮን ዝተወሰኑ ተግባራዊ ድልየታት ምልላይ - ብኡ ጌሩ እውን ናይ ደቂ አንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ስትራቴጂካዊ ናይ ስርዓተ ፆታ ደልይታት ምምላእ - ደቂ ሰባት ማእኸል ብዝገበረ ናይ ስርዓተ ልማዓት ፆታ ብምምላእ ናይ ድኻታት ስትራቴጂካዊ ድልየታት ምምላእ

ምንጭ: Theoretical Perspectives on Gender and Development, <http://www.idrc.ca/booktique>

2.2. ናይ ስርዓተ ፆታን ናይ ፖሊሲን ሜላታት

ናይ ስርዓተ ፆታን ፖሊሲን ሜላታት ንፆታ ምዓርነት

ኣብ ዝሓለፉ ዓመታት ፤ ምስ ደቂ አንስትዮ ዝተዛመዱ ልማዓታዊ ፀገማት ዝድህስሱ ተግባራዊ ሜላታት ንክፈፁታታት እውን መልሲ ንምሃብ ክብሃልን ምስ ልማዓት ደቂ አንስትዮ ተተሓሒዞም ዘለዉ ተለዋወጥቲ ኹነታታት ናይ ግንዛቤ ምምሕያሽ ብምህላው ምኽያት ትቐይሩ እዩ። እዞም ሜላታት ከምዚ ዝስዕብ ተብራህሪሆም ኣለዉ።

1. ናይ ገባሪ ስናይ ሜላ

ከሳብ 1970ታት መፈለምታ ናይ ልምዓት መርሃ ግብርታት ሙሉእ ብሙሉእ ማለት ይክኣል ብስነ ተዋልዶኣዊ ግደኡም ኣብ ውሽጢ እቲ ትሕዝቶ ይበፅሑ ኔሮም። እቲ ኣትኩሮት እውን ኣብ ኣደን ውላድን ጥዕና ፤ኣብ ናይ ህፃውንቲ ምሕብሓብን ኣመጋግባን እዩ ኔሩ። ኣብ መንጎ በዝሒ ህዝብን ድኻነትን ብዘሎ ምትእስሳር ምኽንያት ናይ በዝሒ ህዝቢ ቑፅፅር - ወይ ከዓ ድሕሪ ግዝ ከም ንፅዋዕ ምጣነ ስድራ - ቀንዲ ትኩረቶም እዩ ኔሩ። እቲ ቀንዲ ትኩረት ተግባራዊ ድልየታት ኣብ ምምላእ ጥራሕ እዩ ኔሩ። ከምኡውን ናብ ዘመናዊነትን ዕብየትን ኣንፈት ዝትቓነዩ ሰፋሕቲ ናይ እና

ኢኮኖሚ ስትራቴጂታት ንድኻታት ይጠቕሙ ፤ ስለዝኾነ ኣጠቓላሊ ናይ ኢኮኖሚያዊ ኹነታት እንትምሓየሽ ደቂ ኣንስትዮ እውን ተጠቀምቲ ከኾና እየን ተባሂሉ ይግመት ነሩ። ኾይኑ ግና ደቂ ኣንስትዮ ብናይ ልማዓት መርሃ ግብሪ ተጠቀምቲ ዘይምኻንን ግልፂ እናኾነ እንትመፅእ ፣ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ኹነታት ኣብ ኢኮኖሚ ውሽጢ ካብ ዘለው ኣጠቓላሊ ምምሕያሻት ወይ ከዓ ምስ ናይ በዓል ገዝኣን ኢኮኖሚያዊ ኹነታት ምምሕያሻ ተተሓሒዙ ሓቢሩ ክምሓየሽ እዩ ዝብሉ ግምታት ሓቕኝነቶም ክፍተን ጀሚሩ።

በዚ ምክንያት ድማ ደቂ ኣንስትዮ ከም ድሑራትን ባህላውያንን ተገይረን ተቐባሪን ፤ ደቂ ተባዕትዮ ድማ ስሞም ምስ ዘመናዊነትን ተራማድነትን ዝፅዋዕ እላኹን መሂኡ። ደቂ ተባዕትዮ ናይ ገንዘብ ዓውድን ንደቂ ኣንስትዮ ዘየጠቓልሉ ሓደሽቲ ናይ ግብርና ቴክኖሎጂታት ምትእትታው ብዝኣመሰሉ ናይ ኢኮኖሚ ልምዓት ፕሮጀክታት ይሕዝቡ ነገር።

2. ናይ ፍትሓዊነት ሜላ

ናይ ስርዓተ ሶታ ምዓርነት ንምርግጋዕ የስርዓተ ናይ ኣንስታዊነት ንቕናቕታት ዝገብርዎም ዝነበሩ ፃዕርታት ኣውራ ዓላማኡ ምድላው ምውጋድ ንዝኾነ ንዝኾነ ንፍትሓውነት ሜላ መሰረታቱ እዮም ነገር። ናይ ፍትሓዊነት ሜላ ኣብ ልምዓት ውሽጢ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ኣስተዋፅኦን ተጠቓማይነት ዘለዎ ናይ ብፅሒት ዋጋ ተረዲኡ። ናይ ፍትሓዊነት ሜላታት ናይ ደቂ ኣንስትዮ ናይ መፍረያይነትን ናይ ተዋልዶን ግድታት ኣፈለጦ ሂሱ። ንደቂ ኣንስትዮ ኣስተዋፅኦን ናይ ተጠቓማይነት ብፅሒት መሊሱ ዋጋ ኣብ ምሃብ ዘድህብ እዚ ኣካይዳ ፣ ናይ ፖሊሲን ናይ ሕጊ ስጉምቲታት ዝምልከቱ ዋነናት ፍትሓውነት ንምምፃእ ከምዝኽእሉ መንገድታት ይጥቀምሎም ነገር።

ናይ ፍትሓዊነት ሜላ ምስ ናይ ገባሪ ሰናይ ሜላ ብተፃራሪ ፣ ደቂ ኣንስትዮ ኣድልዩ ለውጥታት ከምፅኣ ከም ዝኽእላ ንቐሕ ናይ ልምዓት ተሳተፍቲ ተመልኺቶምን እዮም።

3. ናይ ፀረ-ድኽነት ሜላ

እዚ ሜላ ኣብ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ውፅኢታውነትን ናይ ተዋልዶ ግድታትን እዩ ዘድህብ ፤ ንመሰረታዊ ድልየታት ምምላእን ኣብ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ውፅኢታውነትን ትኹረት ይህብ። ዘድሊ ቐልፊ ናይ ኣሰራርሓ ስትራቴጂ ፣ ናይ እቶት መርከቢን ንዓሰቢ መርከቢ ዝኾነውን ናይ ስራሕ ዕድል ምፍጣር እዩ። ብዚ ምክንያት ንእቶት መርከቢ ስራሕታታት (IGAs) ትኹረት ይህብ። ኾይኑ ግና ናይዚ ሜላ ዝንባለ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ስትራቴጂካዊ ድልየታት ብምምላእ ፣ መሰረታዊ ድልየታት ምምላእ እዩ ነሩ።

4. ናይ ውፅኢታውነት ሜላ

ናይ ውፅኢታውነት ሜላ ደቂ ኣንስትዮ ከም ሰራሕተኛ ዝርኢ ፣ ናይ ዓለም ናይ ገንዘብ ትካልን ናይ ባንኪ ዓለም መዋቕራዊ መስተኻኽሊ ፕሮግራማት ብምብሃል ዝፍለጡ ናይ 1980ታት ናይ ኢኮኖሚ መመሓየሺታት ውፅኢት እዩ። ኣብ ናይ ሰብ ሓይሊ ኣጠቓቕማ ሙሉእ ብሙሉእ ብምድሃብ ምህርትን ኢኮኖሚያዊ ዕብየትን ኣብ ምድንፋዕ ዝዓለመ እዩ ነሩ።

ናይዚ ሜላ ተሟገትቲ ናይ ስርዓተ ሥራ ዝርዝር ፅቡቕ ኢኮኖሚያዊ ጥቕሚ ይህብ እዩ ኢሎም ይከራኸሩ እዮም፡፡ እዚ ዝኾነሉ ምክንያት ናይ ደቂ ተባዕትዮን ናይ ደቂ ኣንስትዮን ግደታትን ሓላፍነታትን ከም ሓደ ናይ ልምዓት ምልዕዓልን ትልምን ኣካል ጌርካ ምሕሳብ ውፅኢታውነት ንምምሕሽ ስለዝሕግዝን ደቂ ኣንስትዮ ፣ ከምኡውን ደቂ ተባዕትዮ ፣ ብብሄራዊ ልምዓት ውሽጢ ናይ ብፅሒቶም ንክዋፅኡ ስለ ዝገብር እዩ፡፡

ናይ ውፅኢታውነት ሜላ ናይ ደቂ ኣንስትዮን ስርዓተ ሥራን ዛዕባታትን ናብ ኣውራ ናይ ልምዓት መስመር ብምምፃእ መንገዲ ተሳኪሶሉ እዩ፡፡ ኾይኑ ግና እዚ ዝተገበረሉ ልምዓት ንደቂ ኣንስትዮ እንታይ የግብረለን ኾይኑ ብዝብል መሰረተ ሓሳብ ዘይኾነ ፣ ብተፃራሪኡ ንልምዓት እንታይ ክገብራ ይኸእላ ብዝብል እዩ፡፡

5. ናይ ምብቓዕ ሜላ

ናይ ምብቓዕ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ዓርሰ እምነት ንምዕባይን ብፖሊሲ ፣ ብሕጊ መውፅኢ ፣ ብማሕበረ ሰብ ፣ ብኢኮኖሚያዊን ኣብ ኻልኣት ደረጃታት ንዓቶም ተጠቃሚ ኣብ ዝገብር ለውጢ ንምስኻዕ ዝዓለመ እዩ፡፡ ኣውራ ናይ መግለፂ ሓሳብ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ዋናው “ስለስት ግደታት” እዩ ፣ ከምኡውን ንደቂ ኣንስትዮ ናይ ውሳኔ ውሃባይነት ዕድልን ተበፃሓይነትን ርኡይ ቦታ ይህብ፡፡ ኣውራ ስትራቴጂ ግንዛቤ ምዕባይ እንትኾን ፣ ለውጢ ንክመፅእ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ንቐሕ ተሳትፎ ወሳኒ ምኻኑ ይኣምኑ እዮም፡፡ ትካላዊ ክፅለታት ምድንፋዕን ዓርሰ ክበፊታ ምብቓዕን ናይዚ ሜላ ወሳኒ ባህሪ እዩ ትካላዊ ክእለታት ምህናዕን ዓርሰ ክበፊታ ምብቓዕ ነይዚ ናይ ምብቓዕ ሜላ ወሳኒ ባህሪ እዩ፡፡ ናይ ምብቓዕ ሜላ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ባዕለን ድሌታት ዝውስናሉ ዕድላት ማዝርጋታም ብምርግጋፅ ዓውዱ ግደ ተዓዊቱ እዩ፡፡ ኾይኑ ግና ፣ ምብቓዕ ብዙሕ ግዜ ከም ሜላ/ መንገዲ ዘይኾነ ከም መወዳእታ ውፅኢት ጌርካ ናይ ምሕሳብ ዝተስሕሐተ ርድኢት ብዙሕ ግዜ የጋጥም እዩ፡፡ እዚ እውን መብዛሕቲኡ ግዜ ዓቕሚ ዘይብለን ደቂ ኣንስትዮ ኣፀጋሚ ብዝኾነ ንዋታዊ ኹነታት ቁሩብ ለውጢ እውን ከይረኽባ ፣ ብዚ ዋኒናት ብዙሕ ንክፈልጡ ጌሩ እዩ፡፡

ሰደቓ 2:2 ፍሉይ ፍሉይ ናይ ፖሊሲ ሜላታት

ጉዳይ	ገባሪ ሰናይ	ፍትሒ	ድኽነት	ወፃኢታማነት	ምብቓዕ
መንስኤታት	ቀዳሚ ሜላ፡ -ብዘመነ መሳፍንቲ ዝነበረ ናይ ማሕበራዊ ድሕንነት ሞዴል ቐረታ	ናይ መፈለምታ ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ልማዓት (WID) ሜላ፡	ኻልኣይ WID፡	ሳልሳይን እና ኣሁን ገናኑ WID	ብግዕሚ ናይ ቐረባ ሜላ፡- -arouseoutoffailureof
	- ዘመናዊነት / ናይ ኢኮኖሚያዊ ልማዓት ዝተፋጠነ ዕብየት ናይ ልምዓት ሞዴል	-ናይ ዘመናዊነት ናይ ልማዓት ፖሊሲ ውድቐት	-ብክፍራታ ምክንያት ዝተሳሰሉ ፍትሓዊነት	- ኣብ ዓለም ኢኮኖሚ ዝተርኣየ ምሽቕልቓል	- ብናይ ፍትሓዊነት ሜላ ውድቐት ዝተልዓለ
		- የኤስተርሰሰረፕ እና የመጀመሪያው ዓለም እንስታውያት ብተባበሩት መንግሥታት የሲቶች ዐሥርት የፔርሲ እሜንድመንት ላይ	- ምስ ዕብየትን መሰረታዊ ድልየታት መለስኻ ምስፍሕፋሕ	- ናይ ኢኮኖሚያዊ ምርግጋዕን መስተኻኸሊ ፖሊሲታ ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ኢኮኖሚያዊ ልምዓት ኣብ ዝገብርዎ ኣስተዋፅኦ ይውሰን	- ናይ ሳልሳይ ዓለም ደቂ ኣንስትዮ ኣንስታይነት ፅሑፋትን ምስ ማሕበረ ሰብ ዝሰርሑ

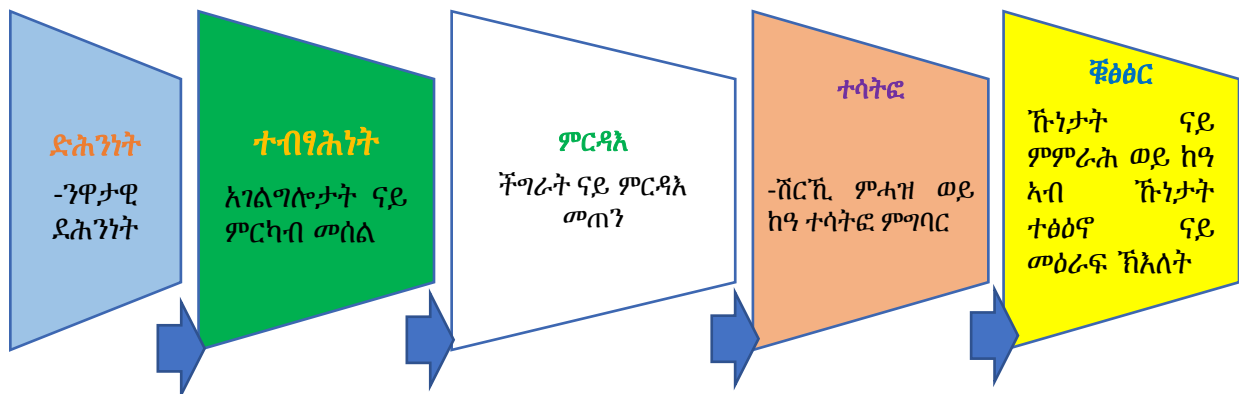
		የሰነድ ተቃውሞ የሳይረው ተፅእኖ	ዝተትሐሐዘ		አደረጃጀቶች
ብጣዕሚ ህዝባዊ ዝኾንሉ ዘመን	1950-70:- ግና ሕጂ እውን ብስፍሓት አብ ጥቕሚ ዝውዕል	1975-85:- ኣብ ዓሰርተ ዓመታት ብደቂ ኣንስትዮ ንምትግባር ዝተገበሩ ፃዕሪታት	ካብ 1970ታት ጀሚሩ:- ክሳብ ሕጂ ግዳብ ተፈላጣይነት ዘለዎ	ካብ 1980ታት ናብዚ:- ሕጂውን ተፈላጣይነት ሚላ	ካብ 1975 ጀሚሩ:- ብ1980ታት ዝተፋጠነ ፡ ሕጂውን ፍሉጥ ዝኾነ ሚላ
ዕላማ	ደቂ ኣንስትዮ ዝሓሻ ኣደጋታት ጌርኻ ናብ ልምዓት ምምግእ ፡- እዚ ኣብ ልምዓት ውሽጢ ብጣዕሚ እድላዪ ጉዳይ ተጌሩ ተርእዩ	ኣብ ልምዓት ኸይዲ ውሽጢ ንደቂ ኣንስትዮ ፍትሓውነት ንምርካብ:- ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ልምዓት ውሽጢ ከም ንቐሓት ተሳተፍቲ ተገረን ተሪሖን እየን	ድኻ ደቂ ኣንስትዮ ውፅኢታውነትን ምውሳኽን ምርግጋዕ:- ናይ ደቂ ኣንስትዮ ድኽነት ድኽነት ዝተርእየ ናይ ዘይ ምልማዕ ፀገም ኾይኑ እምበር ከም ናይ ጥሑታት ተጌሩ ኣየኮነን	ልምዓት ዝበለፀ ቐልጡፍን ዝበፀ ውፅኢታዊ ምኽኑ ንምርግጋዕ:- ናይ ደቂ ኣንስትዮ ኢኮኖሚያዊ ተሳትፎ ምስ ፍትሓውነት ዝታዛመደ ኾይኑ ይርእ	ብዝመለፀ ዓርሰ እምነት ደቂ ኣንስትዮ ንምብቓዕ:- ናይ ደቂ ኣንስትዮ ትሑትነት ከም ደቂ ተባዕትዮ ጥራሕ ዘይኾነ ከም ባዕዳዊ ግዝታትን ብኢድ እዙር ባዕዳዊ ኣገዛዝእ ጭቆና ፀገም ተገኪፉ ይርእይ
ዝተማልእ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ድልየታትን ፍልጠት ዝተውሃበም ግደታት	ኣብ ተዋልዶ ግደ ውሽጢ ተግባራዊ ናይ ስርዓተ ሥራሕ ድልየታት ንምምላእ - ብፍላይ እውን ምስ ምግብ ሓገዝ ፡ናይ ዝተመጣጠነ ምግብ ስኢነትን ምስ ናይ ቤተሰብ ምግባን ዝተራኸበ	ካብ ሰለስተኦም ግደታት ኣንፃር ስትራቴጂካዊ ናይ ስርዓተ ሥራሕ ድልየታት ንምምላእ - ብቐጥታ ብመንግስቲ ካብ ላዕሊ ንታሕቲ ኢድ ኣኣታውነት ፡ ምስ ደቂ ተባዕትዮ ዘሎ ዘይምምጥጣን ብምቕናስ ናይ ፖለቲካውን ኢኮኖሚን ዓርሰ ዝኣይነት ምምላእ	ተግባራዊ ናይ ስርዓተ ሥራሕ ድልየታት ብኣምራታየነት ግደ ንምምላእ ፡ ብፍላይ ብውሑድ መጠን ፡ ብገቢ መርከቢ ፡ ፕሮጀክትታት መንገዲ እቶት ንምርካብ	ካብ ሰለስተኦም ናይ ደቂ ኣንስትዮ ግደታትን ብደቂ ኣንስትዮ ተለዋጢ ግዜ ብምምስራት ማሕበራዊ ግልጋሎታት እናቐነሱ ብዘለዉሉ ዓውደ ተግባራዊ ስርዓተ ሥራሕ ድልየታት ንምምላእ	ካብ ሰለስተኦም ግደታት ኣንፃር ስትራቴጂካዊ ናይ ስርዓተ ሥራሕ ድልየታት ንምብፃሕ - ብተዘዋዋሪ ብተግባራዊ ናይ ስርዓተ ሥራሕ ድልየታት ከሊ ካብ ታሕቲ ናብ ላዕሊ ብምንቕፍቕፍ ጭቆና መከላኸሊ ሚላ ንምጥቃም
ርእዮ	ኣብናይ ተዋልዶ ግደታት ስለ ዘድህብ ደቂ ኣንስትዮ ከም ናይ ልምዓት ተጠቐምቲ ተገረን ይርእይ ኔረን፤ ፈታኒ ብዘይምኽኑ ፡ ብመንግስትን ባህላዊን መዳየት ብሰፊሑ ተፈታዊ እዩ	ምስ ደቂ ተባዕትዮ ብዘሎ ርክብ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ምትሓት ኹነታት ብምፍላይ ፡ ተግባሩ ንከም ምዕራባዊያን ኣንስታዊነት ዝትቐረን ፡ ከም መስግሊ ዝተቐፀረን ብመንግስቲ እውን ዘይተፎተየ	ድኻ ደቂ ኣንስትዮ ንውፅኢታውነት ግደኣን ጥራሕ እፍልጦ ብምሃብ ዝገባለ ከም ዝተፈለዩ ምድብ ተገቢሎም ፡ መንግስቲ ንደቂ ኣንስትዮ ውሱን ረድኤት ንምሃብ ፈቓደኛ ዘይምኽኑ ሕጂ እውን ብትሑት መንባብሮ ብዝርከቡ ተቐባልነት ኣሎ ማለት እዩ	ደቂ ኣንስትዮ ሙሉእ ብሙሉእ ውፅኢት ብምርካብ ዓቕመን ናይ ስራሕ ማዕልተን ብምንዋሕ ኹኣለተን ጥራሕ ዝምልከት ፡ ብመንግስትን ብዓውደ ብዙሕ ኤጀንሲታት ብጣዕሚ ዝተፈለጠ ሚላ	ንሳልላይ ዓለምን ንደቂ ኣንስትዮ ኣብ ዓርሰ ምትእምማን ትኹረት ዝህብ ፈታኒ ፡ መብዛሕትኡ ብመንግስታትን ዘይድገፍ ፡ ካብ ምዕራባዊያን ፈሚኒዝም ነቐፊታ ምርሓቕ ማለት ፡ እኹል ናይ ፖለቲካ ድጋፍ ዝረኽቡ ናይ ፍቓደኝነት ትኣላት ዝገንዕ ዕብየት ማለት እዩ

ምንጩ: Moser, C. (1993), Gender Planning and Development: Theory, Practice, and Training, Routledge, London, pp.56-57.

2.3. ናይ ስርዓተ ሥራሕ ምዓርነትን ምብቓዕን

ናይ ስርዓተ ሥራሕ ምዓርነትን ምብቓዕን

ናይ ደቂ ኣንስትዮ ስትራቴጂካዊ ድልየታት እንትማልኡ ጥራሕ እዩ ደቂ ኣንስትዮ ምብቓዕ ዝጀምራ። ምብቓዕ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ምድላው ትካላውን መሰረታውን ምኽንያታት ንኸርድኡ ፡ ንኸፍለዩን ንኸሸጥኡን ንምግባር - ብዚ እውን ናይ ዕብየትን ምዓርነትን ማዕረ ናይ ሃፍቲ ተበፃሕነት ንምርግጋዕ ዝተንቀሳቐሱ ኹይዲ እዩ። ብሎንግዌ (1994) Women's Equality and Empowerment Framework ትስተኻኸሉ ዝተወሰደ ናይ ስርዓተ ሥራሕ ምዓርነትን ናይ ምብቓዕን ማዕቐፍ - Gender Equality and Empowerment Framework (GEEF) ኣብ ምስሊ 2.1 ውሽጢ ከም ዝርእይ እናወሰኸ ዝኸይድ ናይ ኣድላይነትን ናይ ጠቐሚታን ደረጃ ብተዋረዳዊ ቐደም ተኸተል ፡ ብሓሙሽተ ናይ ስርዓተ ሥራሕ ናይ ምብቓዕ ደረጃታት ካብዚ ንታሕቲ ተብራህሪሆም ኣለዉ።

ምስሊ: 2:1 ስርዓተ ቦታ ምዓርነትን ናይ ምብቓዕ ደረጃ

ድሕንነት:- ናይ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ንዋታዊ ድሕንነት የመላኽት።ኣብዚ ደረጃ ዘለዉ ናይ ስርዓተ ቦታ ክፍተታት ናይ ሰባት ድሕንነት ብቀጥታ ዝነኽሉ መሰረታዊ ድልየታትን ኹነታታትን ዝርእዩ ክፍተታት የመላኽት። ናይ ደቂ ኣንስትዮ ድሕንነት ዝነኽሉ ዝተለመዱ ምክንያታት ኸቢድ ፣ ብዙሕ ግዜ ክፍሊት ዘይበሉ ናይ ስራሕ ምድርራብን ኣመጋግባን እንትኹኑ ፤ እዞም ኹነታት ድማ ናብ ጥዕና ምሳኣንን ናይ ኑሮ ደረጃ ምቕናስ የምርሕ ። ኣብ ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ድሕንነት ውሽጢ ዝስተውዓሉ ክፍተታት ንምቕናስ ዝክኣል ኣብ መንጎ ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ማዕረ ዕድላትን ናይ ስራሕ ተብዛሕነትን እንትህሉ እዩ።

ተብዛሕነት:- ተብዛሕነት “አገልግሎታት ፣ ምህርታትን ወይከዓ ሸቐጣት ናይ ምርካብ መሰል ወይከዓ መንገዲ” እዩ። ናይ ተብዛሕነት ምዓርነት ንደቂ ኣንስትዮ ዕብየት ኣድላዩ ኹይኑ ይርከብ - ደቂ ኣንስትዮ ናብ ምብቓዕ ዝወሰድ ናይ መጀመርያ ስጉምቲ። ካብ ከቢድ ናይ ኣካላዊ ናይ ስራሕ ምድርራብን ካብ ትሑት ዝተመጣጠነ ኣመጋግባ ብተወሳኺ ፣ ደቂ ኣንስትዮ ብኣጠቓላሊ ግቡእ ቴክኖሎጂን ዝተቐፀረ ሓይሊ ሰብ ኣይበዕሐንን ፤ ከምኡውን ናይ ደቂ ተባዕትዮ ጉልበት ብቐሊሉ ኣይረኽባን። ካብ ተብዛሕነት መንፅር ናይ ስርዓተ ቦታ ክፍተታት ንምቕናስ ፣ ቅቡልነት ዘለዎም ኣመላኽታትን እምነትን ምምርማርን ከምብሓድሽ ምግምጋም ኣድላዩ እዩ።

ምርዳእ (Conscientization) ምርዳእ (Conscientization) ካብ ናይ ግለሰባት ድኽመታት ዘይኹነ ኣብ ሓደ ኣብ ማሕበራዊ ጉጅለ ካብ ዝብዕሩን ኹሎም ናይ ጉጅለ ኣባላት ካብ ዝጋዳኡ መዋቕራዊ መድልዎ ዝተልዓለ ችግራት ከንደይ ዛኣኣል ከምዝኸሰቱ ናይ ምግንዛብ ኸይዲ እዩ።ግንዛብ ዘተዓናቕፉ ዕንቀፋታት ዝኸተሉ እምነታት የጠቓልል:- ደቂ ኣንስትዮ ብሸክለታ እንተሸከርኪረን ቐላዓ ምውላድ ኣይኸላን ፣ ወዲ ተባዕታይ ምግቢ እንተብሊሉ ‘ይደኽሞዩ’ ፣ ደቂ ኣንስትዮ ብዙሕ ፕሮቴስት ዘለዎም ምግብታት እንተብሊዐን ናይ ምውላድ ዓቕመን ይጎድእ እዩ። ብዚ ደረጃ ዘለዉ ክፍተታት ንምፅባብ እዩ ፣ ሕጂ ዘለዉ እምነታትን ልምድታትን ከም ብሓድሽ ምፍታሽን ናይ ግደ ለውጢ ግሁድ ንምግባር ናይ ግድን ናይ ማሕበረ ሰብ ኣነባብራ ክርብሽ ከምዘይኸእል ምርዳእ የድሊ። ኸምዚ ዓይነት ግንዛቤታት ናይ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ልምዓት ተሳትፎ ንክውስኽ ንምግባር መሰረታዊ እዩ።

ተሳትፎ፡- ናይ ስርዓተ ምዓርነት ናይ ምብቃዕን ማዕቐፍ (ጂኢኤፍ) ተሳትፎን “ነገራት ኣብ ዝትግበሩሉን ሃፍቲ ኣብ ዝምደብሉ ግዜ ብዓል ግደ ብምኻን ወይከዓ ተሳትፎ ብምግባር ፣ብውሳኔ ኣወሃህባ ውሽጢ ናይ ስርዓተ ምዓርነት ንምስኻዕ” ኢሉ ይገልጽ። ምብቃዕ ማለት ኣብ ውሳኔ ኣወሃህባ ኸይዲታት ውሽጢ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ዝበለፀ ውክልና ፣ ኣብ ማይን ፅሬትን ስራሕቲ ውሽጢ ናይ ደቂ ተባዕትዮ ልዑል ተሳትፎን ፣ ኣብ ቤተሰብን ማሕበረ ሰብን ደረጃ ናይ ሓባር ናይ ስራሕ ፅዕንቶ ማለት እዩ። እዚ ድማ ደቂ ኣንስትዮ ብኻልኦት ናይ ልምዓት ተኮር ተግባራት ንክሳትፋ ተወሳኺ ግዝ ይህብ። ኣብዚ ደረጃ ንምብጻሕ ዝተቐናጀየ ቐስቐሳ ወሳኒ እዩ ፤ ደቂ ኣንስትዮ እናወሰኸ ዝኸድ ውክልና ንክህልወን ኣብ መወዳእታ ላዑል ዝኾነ ፀብለልታ ንክረኽባ ደቂ ኣንስትዮ ምብቃዕ ዝክኣል ብሓባር ብምስራሕ ጥራሕ እዩ።

ቐፅፅር፡- “ ናይ ግለ ሰብ ድልየት ትኹረት ንክረኽቡን ንክሕለዉ ፣ኹነታት ናይ ምምራሕ ወይ ከዓ ኣብ ኹነታት ተፅዕኖ ናይ ምዕራፍ ኸእለት” ተብሂሉ ተቐርጊሙ። እዚ ናይ ምዓርነትን ናይ ምብቃዕን ናይ መወዳእታ ደረጃ እዩ። ኣብ ልማዓት ኸይዲ ውሽጢ ደቂ ኣንስትዮ ንቐሕ ግደ ይጫወታ ፣ ሃፍትን ኻልኦት ጥቕምታትን እውን ኣብ ሞንጎ ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ማዕረ ይከፋፈሉ። ብዚ ደረጃ ናይ ስርዓት ምዓርነት ክፍተታት ብሃፍትታት ቐፅፅርን ውሳኔን ኣብ ኣወሃህባ ይርከይ እዩ ፤ ዝበለፀ ቐፅፅር ማለት ግቡእ ቴክኖሎጂ ምርኩብ ፣ ሃፍትታት ምቁፅፃርን ዕድላትን ማዕረ ተበግሕነት ምርግጋዕ ምኽኣል እዩ።

2.4. ናይ ደቂ ኣንስትዮ ተግባራዊን ስትራቴጂያውን ድልየታት ምርዳእ

ናይ ደቂ ኣንስትዮ ተግባራውን ስትራቴጂያውን ድልየታት ምርዳእ

እዚ ብ1980ታት ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ምብቃዕ ብዝተሰርሕ ፓኪስታናዊት ጓል ኣንስተይቲ ንመጀመርያ ግዜ ዝተፈጠረ ፅንሲ ሓሳብ እዩ። ካፍቲ ግዜ ጀሚሩ እዚ ፅንሲ ሓሳብ ብቡዙሕ ድርጅታት ብሰፊሑ ተቐባልነት ረኺቡ እዩ። ብቐሊል ኣነጋግራ፡-

- ተግባራዊ ሜላታትን ኢድ ምእታው ናይ ሓፂር ግዝ ህፁፅ ድልየት ንምምላእን ሕጂ ብዘለዉ ናይ ስርዓተ ምዓርነት ውሽጢ ንምስራሕ ዝተዘርግሑ እዮም።
- ስትራቴጂያዊ ሜላታትን ኢድ ኣእታውነትን ናይ ነዊሕ ግዜ ፀገሙን ካብ መበገሲኡ ዝበፀሑን ኣብ መወዳእታ ናይ ስርዓተ ምዓርነት ላማዓት ንምቕያር ዝዓለሙ እዮም።

ናይ ተግባራዊን ስትራቴጂያውን ስርዓተ ምዓርነት ድልየታት ፅንሲ ሓሳብ ዝተፈጠሩ ተግባራዊ ድልየታት ናይ ለውጢ ሕቡእ ዓቕሚ ብዘለዎ መልከዑ ፣ እዚውን ደቂ ኣንስትዮ ስትራቴጂያዊ ድልየታትን ንምምላእ ምዓርነት ዘይብሉ ናይ ሓይሊ ርክብ ድርድር ብዝሕግዝን መንገዲ ከመይ ከማልኣ ከምዝኸእላ ኣብ ግምት ወሽጢ ንምእታው እዩ። ኣብ መወዳእታ ፣ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ዓቕሚ ንምብቃዕ ኣስተዋፅኦ ከበርክት ኣለዎ።

ናይ ልምዓት ተዋሳኔቲ ፣ ኣብ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ኹነታት ጥራሕ ካብ ምድሃብ ንላዕሊ (ተግባራዊ ድልየት) (ቐልጡፍ ፣ ደቂ ኣንስተዮ ዝርከባሉ ነባራዊ ኹነታት) ፣ ኹነታትን ኣብ ማሕበረ ሰብ ወሽጢ ዘለወን ቅዋም (ናይ ደቂ ኣንስትዮ ስትራቴጂያዊ ድልየታት) ብዝቐይርን ዓቕሙን ንምዕባይ ኣስተዋፅኦ ብዝገብር መልከዑ ከመሓየሽ ኣለዎ።

ኸይኹውን ፣ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ቅዋም ምልዋጥ ብተለምዶ ንደቂ ተባዕትዮ ዝዛዘዩ ማዕረ ምስ ዘይኾነ ናይ ስርዓተ ቦታ ርክብ ምቅላስ የድሊ። ናይ ደቂ ኣንስትዮ ኹነታትን ቅዋምን ምቕያር ባዕሎም ንባዕሎም ዝደጋገፉን ምቕያር ዘድልዮምን እዮም።

ቃሉ ከም ዘመላኸቶ ፣ ተግባራዊ ድልየታት ከም ጥዕና ፣ ማይን ትምህርትን ዝኣመሰሉ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ኹነታት ናይ ምቕያር ዋኒታት ዝምልከቱ እዮም። ብኸሊእ መልክዑ ፣ ስትራቴጂካዊ ድልየታት ናይ ደቂ ኣንስትዮ ደረጃን ቦታን ምስ ምቕያር ዝራኽቡን ከከም ናይ ስርዓተ ቦታ ናይ ስራሕ ክፍፍል ፣ ናይ ገዛ ውሽጢ ጥቕሳትን ናይ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ውሳኔ ውሃባይነት ተሳትፎን ዝኣመሰሉ ዛዕባታት ንምፍታሕ ዝውሰዱ ናይ ፖሊሲን ናይ ሕጊ ክያድታት እውን ይሓውስ። ሰደቓ 2.3 ናይ ደቂ ኣንስትዮ ተግባራውን ሜላዊን ድልየታት ጥቕልል ኣቢሉ የቐርብ።

ሰደቓ 2.3 - ተግባራውን ስትራቴጂያውን ድልየታት

ተግባራዊ ድልየታት

ስትራቴጂያዊ ፍላጎቶች

ናይ ሓፂር ግዜ ድልየታት

- መሰረታዊ ድልየታት (ንፁህ ማይ ፣ መግቢ ፣ ነዳዲ ፣ መፅለሊ) ብትጨባጢ ስጉምቲታት ክፍትሑ ይኽእሉ
- ደቂ ኣንስትዮ እዞም ድልየታት ብቐሊሉ ምፍላይ ይኽእላ እየን
- ደቂ ኣንስትዮ ብማሕበረ ሰብ ዝተውሃብዎን ግደታትን ሓላፊነታትን ምውፃእ የቐልሉለን
- ደቂ ኣንስትዮ ናይ ደቂ ተባዕትዮ ተግዛእቲ ምኻነን ኣይቃወምን

ናይ ነዊሕ ግዜ ድልየታት

- ናይ ግሊ ድሕንነት ፣ ካብ ጥቕሳት ነፃ ምኻን ናይ ሕጊ መስላት ናይ ትምህርቲ ተበፃሕነትን ዝበለፀ ኣፀጋሚ ዋኒን ንምብፃሕ
- መብዛሕቲኡ ግዜ ደቂ ኣንስትዮ እዞም ድልየታት ምርዳእ ኣይኽእላን
- ናይ ደቂ ኣንስትዮን ናይ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ሓላፊነታት ዝገልፁ ስርዓታት ይከራኽር
- ናይ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ምትሓት ደረጃ ይከራኽር ፤ ቦታኣን ኣብ ምምሕያሽ የነፃፅር ፤ ከምኡውን ገደባት ንምውጋድ ይዕልም ፤

ፅሬት ዘለዎ ናይ ልምት ስራሕ ፣ ናይ ነዊሕ ግዜ መፍትሒ ንምምፃእ ሓዊሱ ብዝሰርሐሉ ግዜ ፕሮግራሙ ቐልጡፍ ድልየታት ንክማልእ ተግባራውን ስትራቴጂያውን ሜላታት ከጠቓልል ኣለዎ።ናይ ሓፂር ግዜ ኢድ ኣእታውነት መናእሰይን ዓበይቲ ደቂ ኣንስትዮን ከም እቶት ምፍራይ ፣ማይን ምግብን ኣቐርቦትን ዛኣመሰሉ መሰረታዊ ድልየታት ንምምላእ ንግዲ ከመይ ከምዝሰርሐ የምህር ፤ ከማኡውን ምስ ደቂ ተባዕትዮን ምስ ደቂ ኣንስትዮን ብምትሕብባር ፣ ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ናይ ቤተ ሰብ ሃፍቲ ውሳኔ ናይ ምዕራፍ ዓቕሚ ምርካብን ኣብ ነዊሕ ግዜ ውሽጢ ንምርግጋፅ ክስራሕ እዩ።

ክፍሊ 3፡ ስርዓተ ቦታን ምዓርነትን

ናይ ስልጠና ዕላማታት

እዚ ክፍሊ እንትውዳእ ፣ ካብዚ ቀደሎም ዘለው ነገራት ምግባር ይክኣል፡-

- ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ፍረ ሓሳብ ምርዳእ፤

- ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ከረጋግፁ ዘኸለሉ ዝተፈለለዩ መንገዲታት ምርዳእን
- ኣብ ኢትዮጵያ ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ንምርግጋፅ ዝትገበሩ ፅዕረታት ንምርዳእ የኽእል።

መእተዊ

እዚ ክፍለ ጊዜ ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ን ተዛመድቲ ፍረ ሓሳባትን መሰረታዊ ግንዛቤ ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ንምርግጋፅ ኣብ ጥቕሚ ዝውዓሉ ዝተፈለለዩ ሜላታትን፣ ከምኡውን ናይ መንግስትን ሲቪል ማሕበራትን ኣብ ኢትዮጵያ ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ንምስኻዕ ዝህልዎም ግደ ኣማሊኡ ይርከብ።

3.1. ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ብጥቕልሉ

ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ብጥቕልሉ

ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን፣ ኣዋልድን ኣወዳትን ሙሉእ ዝተሓብእ ዓቕሞም ንምውፃእ፣ ሰብኣዊ መሰሎምን ክብሮምን ጋህዲ ንምግባርን፣ ንኢኮኖሚያዊ፣ ንማሕበራዊ፣ ንባህላዊን ፖለቲካዊን ልምዓት ኣበርክቶ ንምግባር (ካባዚውን ተጠቓሚ ንምኻን) ማዕረ ኹነታት፣ ኣተሓሕዛን ዕድላትን ዝረኽባሉ ፍረ ሓሳብ እዩ። ስለዝኾነ ናይ ስርዓተ ማዓርነት ናይ ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ሓድጎትን ኣፈላላይን ንዝግብርዎ ኣስተዋፅኦ ማዕረ ዝምዘንሉ ነገር እዩ። ደቂኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ኣብ ውሽጢ ገዛ ኣብ ማሕበረሰብ ከምኡውን ኣብ ሕብረተሰብ ውሽጢ ሙሉእ መሻርኽቲ ኣብ ምኻን ዝተመስረተ እዩ። ምዓርነት ማለት ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ማዕረ ክኾኑ እዮም ማለት ዘይኾነ፤ ናይ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን መሰላት፣ ሓላፊነታት ከምኡውን ወዲ ተባዕታይ ወይ ከዓ ጋል ኣንስተይቲ ኮይኖም ብምፍጣር ፅግዕተኛ ኣይኮኑን ማለት እዩ እምበር።²

ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ዘመለኸቶ ናይ ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን፣ ኣዋልድን ኣወዳትን ድልየታት፣ ዘድልይዎም ነገራትን ከምእውን ቀዳምነት ዝህብዎም ነገራት ኣብ ግምት ውሽጢ ምእታው፣ ኣብ ዝተፈለለዩ ጉጅለታት ማእኸል ዘለዉ ኣፈላላያት ኣፍልጦ ምሃብን ከምኡውን ኩሉ ፍጥረት ኣብ ስርዓተ ቦታ ግደታት ብዝተመስረቱ ዝተዛብዑ ኣመለኸታታት ከምኡውን ዓይኒ ዘይብሎም ፅልኢታት ካብ ዝፈጠርዎ ማሕለኻታት ነፃ ኾይኖም ናይ ግሊ ክእለታቶም ንምምዕባል ከምኡውን ምርጫታቶም ንምግባር ምኽኣሎም ኣፍልጦ ምሃብ የመለኸት።³

ናይ ስርዓተ ቦታ ማዓርነት ናይ ሰብኣዊ መሰል ዛዕባ እንትኾን፤ ሱር ዝሰደደ ማሕበረ-ሰብ ማእኸል ዝገበረ ቅድመ ኹነት ከምኡውን ሓባሪ ተገይሩ ይውሰድ።⁴

ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ማለት ኩሎም ቦታታት ዝደለይዎ ሞያ፣ ናይ ኣነባብራ ምርጫን ኽእለትን ብዘይ ምንም ኣፈላላይ ንምስዓብ ነፃ እዮም ማለት እዩ። መሰላቶም፣ ዕድላቶም ከምእውን ማሕበረሰባዊ ተቐባልነቶም ብቦታኦም ምኽንያት ኣፈላላይ ኣይግበረሉን። ናይ ስርዓተ ቦታ ማዓርነት ናይ ግድን ኩሉ ሰብ ብትኽክል ሓደ ዓይነት እዩ ማለት ኣይኮነንዩ። ዝተፈለለዩ ድልየታቶምን ዕላምኦምን ብማዕረ ዓይኒ የመዝኑ።

²Glossary of Terms and Concepts UNICEF Regional Office for South Asia, November 2017

³ Glossary of Terms and Concepts UNICEF Regional Office for South Asia, November 2017

⁴Glossary of Terms and Concepts UNICEF Regional Office for South Asia, November 2017

ብዓለም ለኻዊ መድረኻት ከምኡውን ኣብ ሃገር ተኮር ዓውዲታት ውሽጢ ናይ ስርዓተ ምዕራባዊ ማዕርነት ምስ ሰብአዊ መሰላት ፣ ምስ ፍትሕን ልምዳትን ዛዕባታት ዝተዛመደ እዩ። ናይ ስርዓተ ምዕራባዊ ማዕርነት ዘይምህላው ኣብ ሓንቲ ዓዲ ውሽጢ ናይ ሃፍቲ ተበፃሕነት ፣ ብሃፍቲ ቐፅፅር ፣ ብውሳኔ ውሃቢነት ፣ ብማሕበራዊ ፣ ኢኮኖሚያዊ ከምኡውን ፖለቲካዊ ዛዕባታት ብዝገብርዎ ተሳታፊነት ይግለፅ።

ዓለምለኽ ናይ ስርዓተ ምዕራባዊ ስፍራ ኣገፈት ሓባሪ -(Global Gender Gap Index - GGI) ኣብ ሓደ ዝተወሰነ ሃገር ውሽጢ ፣ ኣብ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ዘለዉ ናይ መሰረታዊ ትምህርቲ ፣ ናይ ጥዕና ፣ ናይ ኣነባብራ ፣ ናይ መሰረታዊ ሰብአዊ መሰላትን ናይ ማሕበራዊ ድጋፍ ኣፈላላይ ብግልፂ የርእይ እዩ። ናይ GGI ኣመልኸትቲ ኣብ ሓደ ዝተወሰነ ሃገር ብደቂ ተባዕትዮን ብደቂ ኣንስትዮን ዘሎ ኣፈላላይ የርእይ። ዓለምለኽ ናይ ስርዓተ ምዕራባዊ ስፍራ ኣገፈት ሓባሪ ነጥብታት ካብ 0 ክሳብ 100 ዝልካዕ እንትኸውን ፣ ነጥቡ ንከመጣጥኑ ባዘይ ርሕቐት (ማለት እውን ፣ ዝተፀወ ናይ ስርዓተ ምዕራባዊ ክፍተት ምኡታዊ) ተገይሩ ክትርጎም የኸእል።

ደቂ ኣንስትዮን ኣዋልድን ዝበፅሐን ናይ ስርዓተ ምዕራባዊ ስፍራ ኣገፈት ከምኡውን ኣድልዎ ጥዕንኣንን ሃለዋተንን ኣብ ሓደጋ የውድቑ። ደቂ ኣንስትዮን ኣዋልድን ሃፍትታት ፣ ስራሕቲ ፣ ሓበሬታታትን ፣ ስልጠናታትን ከምኡውን ኣገልግሎታት ንምርኻብ ካብ ደቂ ተባዕትዮ ብዝበለፀ ብዙሕ ተጓንፎታት የጋጥሙን። እዞም ማሕለኻታት ናይ ምንቅስቃስ ገደባት ፣ ናይ ውሳኔ ውሃብነት ሓይሊ ምስኣን ፣ ዝትሓተ ናይ ትምህርቲ ደረጃታት ፣ ናይ ማሕበረ ሰብ ዘይምዕራይ ኣረኣፊነታት የጠቓልል። ብዚ ምኽንያት ደቂ ኣንስትዮ ንስርዓተ ምዕራባዊ ዘድህበ ናይ ስራሕ ክፍፍል (ኣብ ስርዓተ ምዕራባዊ ዝተመሰረተ ዝተዛብዐ ናይ ስራሕ ክፍፍል ናይ ስርዓተ ምዕራባዊ ስፍራ ኣገፈት ምኽንያትን ውፅኢትን እዩ) ፣ ንዝተሓተ ናይ ትምህርትን ሓበሬታን ዕድል ኢሉውን ካብ ደቂ ተባዕትዮ ንዝነኣስ ናይ ምውሳኔ ስልታን ይጋለፃ።

ኢትዮጵያ ብደቂ ተባዕትዮን ብደቂ ኣንስትዮን ማእኸል ልዑል ዝኾነ ናይ ስርዓተ ምዕራባዊ ስፍራ ኣገፈት ናተቓለስት ትርኩብ። ንኣብነት ፣ ናይ 2020 ግሎባል ጄንደር ሪፖርት ብስርዓተ ምዕራባዊ ኣፈላላይ ካብ 134 ሃገራት ኣብ መበል 82 ደረጃ ኣቐሚጠዋ ኣሎ ፣ ናይ ስርዓተ ምዕራባዊ ስፍራ ኣገፈት ሓባሪ 0.705 (70.5%) እዩ።⁵ ኾይኑ እውን ፣ ካብዚ ንታሕቲ ኣብ ዘሎ ሰደቓ 3.1 ከምዝተገለፀ ፣ ብኢትዮጵያ ናይ ስርዓተ ምዕራባዊ ስፍራ ኣገፈት ብምስኻዕ መንገዲ ምምሕያሻት ዝተርኣየ እንትኸውን ፣ GGI ንዝሓለፉ ሓሙሽተ ዓመታት (ካብ 2016 ክሳብ 2020) ካብ 0.6621 ናብ 0.7050 ሓፍ ኢሉ ይርከብ።

ሰደቓ 3:1 ኢትዮጵያ - ዓለምለኽ ናይ ስርዓተ ምዕራባዊ ስፍራ ኣገፈት ሓባሪ⁶

ዓመት	ናይ ስርዓተ ምዕራባዊ ስፍራ ኣገፈት ኩነታት	ናይ ስርዓተ ምዕራባዊ ስፍራ ኣገፈት ሓባሪ
2020	82 ^፬	0.7050

⁵<https://knoema.com/atlas/Ethiopia/topics/World-Rankings/World-Rankings/Global-gender-gap-index>

⁶<https://knoema.com/atlas/Ethiopia/topics/World-Rankings/World-Rankings/Global-gender-gap-index>

2018	117 ^o	0.6560
2017	115 ^o	0.6560
2016	109 ^o	0.6621

ምንጩ: Global word GGI rank, 2020

3.2. ናይ ስርዓተ ምዕርነት ፍትሓዊነት

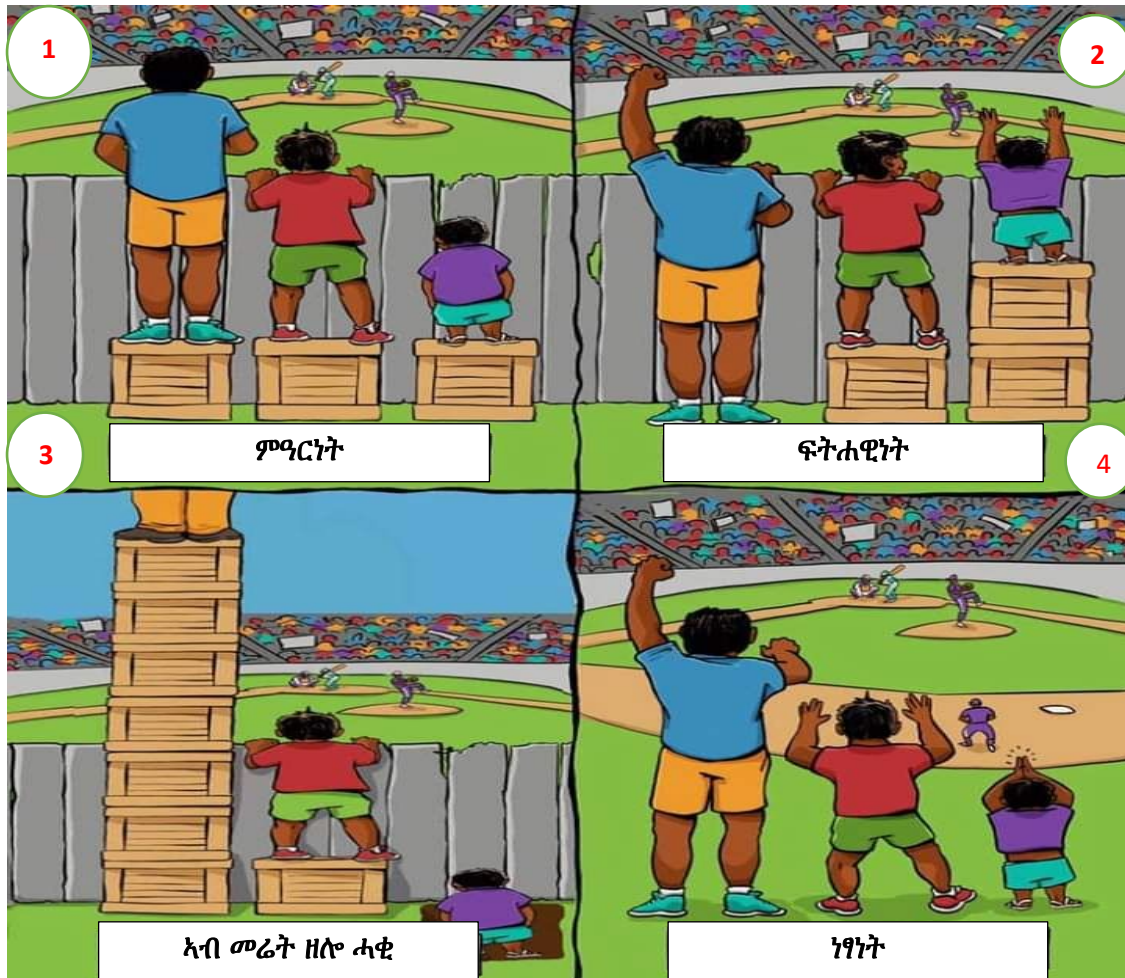
ናይ ስርዓተ ምዕርነት ፍትሓዊነት - ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ከከም ድሌቶም ዝተኣናገድሉ ፍትሓዊ ኣተሓሕዛ እዩ። እዚ ብማዕረ ዓይነ ድህነት ምርኣይ እውን ከጠቓልል ይኽእል እዩ፤ ወይ ከዓ ካብ መሰላት፣ ካብ ጥቕምታት፣ ካብ ግዴታታትን ዕድላትን ኣንፃር ብማዕረ ግን ብዝተፈለየ መንገዲ ምርኣይ እውን ከጠቓልል ይኽእል እዩ። ናይ ስርዓተ ምዕርነት ዕድላት ኣብ ስርዓተ ምዕርነት ተሞርኪዞም ዘይተገደቡ ምኻኖም የረጋግፅ።⁷ ናይ ኢኮኖሚ ውፅኢታት ንኹሉ ንክመሓየሽ የዐርይ። ምዕርነት ንክረጋገፅ ኣብ ማሕበረ-ሰብ ውሽጢ ዘሎ ብማዕረ ዓይነ ድህነት ዘይምርኣይን ዘይምጥጣንን ይበፅሖ።

ካብዚ ንታሕቲ ዘሎ ምስሊ ናይ ስርዓተ ምዕርነትን ፍትሓዊነትን፣ ናይ ተጨባጢ ኹነታትን ናይ ነፃነት ፍረ ሓሳብን ይገልፅ።

- ☞ **ምስሊ 1:-** ንኹሎም ወገናት (ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን) ማዕረ ተኸእሎ ኹነታት ኣብ ዘይብሉ ናይ ምዕርነት ፍረ ሓሳብ ይገልፅ። እቶም ሰለስተ ሰደቓታት ኹነታቶም ኣብ ግምት ውሽጢ ከየእተወ ንቶም ሰለስተ ግለሰባት ይሰራጨው።
- ☞ **ምስሊ 2:-** እቶም ሰባት ሃፍትታትን ዝርከቡሉ ፍትሓዊ ዕድላት ብምፍጣር ናይ ፍትሓዊነት ፍረ ሓሳብ ይገልፅ። እቶም ሰለስተ ሰደቓታት ዕላማኦም ንክሳኹሎም ብቶም ሰለስተ ግለ ሰባት ድልየት መሰረት ይከፋፈሉ።
- ☞ **ምስሊ 3:-** እቶም ሰባት ቀዲሙ እውን ዝተወሰነ ዕድል እንተረኺቦም፣ ውስን ዓቕሚ ብዘለዎም ሰባት ወፃኢ ተወሳኺ ሃፍትታት ንምርካብን ንምቁፅፃርን ዝኽእልሉ ሓቂ ይገኘድ።
- ☞ **ምስሊ 4:-** ደቂ ኣንስትዮ ይኹና ደቂ ተባዕትዮ ሃፍትታትን ኣበፊታን ንምርካብ ካብ ምንም ዓይነት ማሕለኻ ነፃ ዝኾንሉ ነፃ ከባቢያዊ ኩነታት ይገልፅ።

ምስሊ 3.1: ናይ ስርዓተ ምዕርነት ፍትሓዊነትን

⁷Gender equality ILO, 2020

3.1.1. ናይ ስርዓተ ስታ ምዓርነትን ፍትሓውነትን⁸

ናይ ስርዓተ ስታ ምዓርነት	ናይ ስርዓተ ስታ ፍትሓዊነት
ንደቂ ኣንስትዮን ንደቂ ተባዕትዮን ማዕረ ናይ ሰብአዊ መሰል ፣ ማሕበራዊ ዋጋ ዘለዎም ንብረታት ፣ዕድላትን ከምኡውን ሃፍትታት ብማዕረ ዘገናፅፍ ኩነታት ወይ ከዓ ባይታ ፣ብኹሉ ናይ ሕብረተሰብ ማእኸናት (ኢኮኖሚያዊ ፣ ፖለቲካዊ ፣ማሕበራዊን ባህላዊን) ንክልቲኦም ስታታት ዝጥቀሙሉን ከምኡውን እጃቦም ዘበርከትሉን ተመሳሰልቲ ዕድላት ዝህብ።	ናይ ስርዓተ ስታ ምዓርነት ንማስኻዕ ናይ ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ፍትሓውን ርትዓውን ኣተሓሕዝ ፣ ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ማዕረ ናይ መጫወቲ ሜዳ ንክይጥቀሙ ዝክልከሉ ታሪካውን ማሕበራዊን ጉድኣታት ንምክሓሳስ ብዘኸገገ ናይ ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ዝተፈላለዩ ኣተሓሕዝ (ወይ ከዓ ዝተፈላለዩ ስጉምቲታት) ዝጥይቑ።
ኣብነት፡- ሓደ ቤተሰብ ዝተወሰነ ገንዘብ ኣለዎ ፣ እታ ጓል ኣንስተይትን ወዲ ተባዕታይን ንኡድሽ ናይ ትምህርቲ ዘመን ፅምዲ ጫማ የድልዮም እዩ ፣ግን ብዚ ዓመት እዚ ጫማ ክርከብ ዝክእል ንኡድሽ ሰብ ጥራሕ እዩ። እቲ ቤተሰብ ብናይ ደቆም ስታ	ኣብነት፡- ናይ ስርዓተ ስታ ምዓርነት ንማስኻዕ ንደቂ ኣንስትዮ ናየ ኣመራርሓ ሰልጠና ምሃብ ወይ ከዓ ንደቂ ኣንስትዮ ውሳኔ ኣብ ዝህቡ ቦታታት ቦታ ሂብካ ምምዳብ።

⁸ Seda gender equality and gender equity / November 2016

31

ዘይኾነ ፣ ንመኒኦም ዝበለፀ ይድሊ ብዝብል መሰረት ንመኒኦም ጫማ ከምዝግዝአሎም ምስወሰኑ (ኣብቲ ቤተሰብ ውሽጢ ካሊእ መን ይውሰን?) እዚ ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ኣብነት እዩ።

ወሳኒ ነጥቢ! ፍትሓዊነት ናብ ምዓርነት ይመርሕ!

ፍትሓዊነት ማለት ኣብ መንጎ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ማእኸል ዘሎ ታሪካዊ ዘይምምጥጣን ንምቕራፍን ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ንምስኻዕ ዝተፈላለዩ ስጉምቲታት ንምውሳኔ ምቕፃል ይድሊ እዩ ማለት እዩ!

3.2. ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ሜላታት

ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ሜላታት

ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ንምርግጋፅ ኣብ ጥቕሚ ዝውዓሉ ዝተፈላለዩ ሜላታትን ስትራቴጂታትን ኣለዉ። ቁልፊ ናይ ስርዓተ ቦታ ሜላታት ናይ ስርዓተ ቦታ ምጥቕላል ፣ ንበይኑ ቀዋሚ ደቂ ኣንስትዮ ተኮርን ሕውስዋስ ሜላታትን እዮም። ንሳቶም እውን ከምዘስዕብ ብሓፂሩ ተብራህሪሆም ኣለዉ፡-

ናይ ስርዓተ ቦታ ናይ ምጥቕላል ብልሓት፡-

ናይ ስርዓተ ቦታ ምጥቕላል ናይ ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ድልየታትን ስግኢታትን ኣብ ግምት ውሽጢ ዘእተወ ናይ ፖሊሲ ኣወፃፅ ምንጫ እዩ። ናይ ስርዓተ ቦታ ምክታት ማለት ብኹሎም ፖሊሲታት ፣ ናይ ፕሮግራማትን ፕሮጀክትታትን ደረጃታት ናይ ስርዓተ ቦታ ርእሶት ምውህሃድ ማለት እዩ። ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ዝተፈላለዩ ድልየታትን ናይ ኑሮ ኹነታት ከምኡውን ኣጋጣሚታት ኣለዎም ፣ እዚ ውን ማዕረ ዘይኾነ ሓይሊ ፣ ናይ ሃፍቲ ፣ ናይ ሰብኣዊ መሰል ትካላት (ናይ ፍትሒ ስርዓት ሓዊሱ) ኣረኻኽባን ቁፅፅርን ይሓውስ። ናይ ስርዓተ ቦታ ምጥቕላል ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ንምዕባይ ብዓለም ለኽ ደረጃ ተቐባልነት ዘለዎ ብልሓት እዩ። ምክታት ንባዕሉ ናይ መወዳእታ ብርኪ እንተይኾነ ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ሽቶ መላኽዒ ስትራቴጂያዊ ፣ ኣካይዳ ፣ ብልሓት እዩ። ምጥቕላል ናይ ስርዓተ ቦታ ኣመላኽታታትን ናይ ስርዓተ ቦታ ምዓርነት ኣብ ሽቶኻ ምድሃብ ንኹሎም ተግባራት - ናይ ፖሊሲ ልምዓት ፣ ምርምር ፣ ኽርክር/ ምይይጥ ፣ ሕጊ ፣ ናይ ሃፍቲ ክፍፍልን ውጥን ፣ ትግበራን ፕሮግራማትን ፕሮጀክትታትን ክትትል ማእኸላዊ ጉዳይ ምኻኑ ዘረጋግፅ ብልሓት እዩ።

ብሕታዊ ቀዋሚ /ብጓል ኣንስተይቲ - ኣድህቦ ብልሓት¹⁰፡-

ኣብ ደቂ ኣንስትዮ ዘድህቡ ድጋፋትን ፣ ፃዕሪታትን ፕሮግራማትን ኣብ ምዕባይ ደቂ ኣንስትዮ መሰረት ዝገበረ ኩለመዳያዊ ፃዕሪ። ናይ ደቂ ኣንስተዮ - ተኮር ብልሓት መማረቂ ሽቶ ደቂ ኣንስተዮ ምውቓፅ ፣ ስትራቴጂያዊ ድልየት ንምምላእ ዓቕሚ ምፍጣርን ኩሉ ተፃዋሪ ኩነታት ምፍጣር እዩ።

 ሕውስዋስ መፍትሒ፡ ክልቲኦም መፍትሒታት ማለት እውን ናይ ስርዓተ ቦታ ምጥቕላልን ከምኡውን ደቂ ኣንስትዮ ተኮር ብልሓት ዝጠቅም ብልሓት እዩ። መብዛሕቲኦም ትካላት ንስርዓተ ቦታ ምዓርነት ዝተሓወሰ ብልሓት ይጥቀሙ ኔሮም። ንሳቶም ንደቂ ኣንስትዮ ኣብ ምብቓዕን መሰል - ተኮር ፕሮግራማት

⁹<https://www.ilo.org/public/english/bureau/gender/newsite2002/about/defin.htm>

¹⁰<https://gsdrc.org/document-library/a-transformative-stand-alone-goal-on-achieving-gender-equality-womens-rights-and-womens-empowerment/>

ትግባራዊ ይገባሉ፤ ከምኡውን ናይ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ድልየታት ንምባሕ ብኹሎም ናይ ድርጅታት ደረጃ ውሽጢ ስርዓተ ምዃር ስታ የካትቱ።

መንግስትን ናይ ልምዓት ተዋሳኔቲን ናይ ስታ ምዃርነት ብግላ ስብ፤ ብማሕበረሰብ ትካላት ደረጃ ንምስኻዕ ዝተፈላለያ ደቂ ኣንስትዮ መበረታትዒ ስትራቴጂታት ተጠቒሞም እዮም። ሓዲሓዲ ስትራቴጂታት ኣብዚ ቐሊሉ ዘሎ ዘድሃቡ እዮም፡-

- አመራርሓ ፣ ውሳኔ ኣወሃህባ ፣ ብቑዕ ናይ ምግባር ፣ ከምኡውን ባህላዊ ለውጢ
- ኣብ ድሕንነትን ስታን መሰረት ዝገበረ ጥቕዓት ነፃ ምኻን
- ናይ ስራሕን ኢኮኖሚን ውሕስና
- ጥዕናን ድሕንነትን
- ትምህርትን ስልጠናን
- ቕስቐሳን ተሟጋቲነትን

ኣብ ስታ ምዃርነትን ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ምብቓዕ ዝተገበሩ ዝተፈላለዩ ፃዕሪታት እዞም ዝኸተሉ ንምምሕያሽ ሓጊዙ፡-

- ብሰራሕተኛ ሓይሊ ውሽጢ ንይ ደቂ ኣንስትዮ ተሳትፎ ፣ ማለት እውን ዓርነት ናይ ኢኮኖሚ ነፃነት።
- ሃፍቲ ፣ ትምህርቲ ፣ ሓበሬታ ማዕረ ናይ ምርኩብ ዕድል ፣ ቕፅፅርን ውሳኔ ውሃብነትን ምህላው።
- ብስትራቴጂካዊ ውሳኔ ኣወሃህባ ውሽጢ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ትክክለኛ ውክልና።
- ናይ ደቂ ኣንስትዮ ተሳትፎ
- ኣብ ደቂ ኣንስትዮ ዝፍፀሙ ኩለ መዳይ ጥቕዓት ፣ ማለትውን ፣ ከከም ገዝኡ ውሽጢ ዘለዉ ስታ መሰረት ዝገበሩ ጥቕዓታት ጠጠው ምባል።
- ብኢኮኖሚያዊ ፣ ማሕበራዊን ፖለቲካውን ውሳኔ ኣወሃህባ ውሽጢ ኣብ ደቂ ኣንስትዮን ኣብ ደቂ ተባዕትዮን ማእኸል ዘሎ ምዃርነት ንክህሉ ምብርታዕ።
- ኣብ ደቂ ኣንስትዮ ዝፍፀሙ ምንም ዓይነት ኣድልዎን ጥቕዓትን ምውጋድ።
- ናይ ዝ ውሽጢ ፣ ናይ ስራሕ ቦታ ከምኡውን ብጦር መሳርሒ ዝተሓዘዙ ጎንዲታት ሓዊሱ ብምንም ዓይነት ጥቕዓት ስለባ ንዝኾና ደቂ ኣንስትዮ ናይ ድጋፍን ሓገዝን ምቕራብ።

3.3. ናይ ስርዓተ ስታ ምዃርነት ንምስኻዕ ዝሕግዙ መሳርሒታት

ዝተፈላለዩ ናይ ስርዓተ ስታ መሳርሒታት

ናይ ስርዓተ ስታ ምዃርነት ንምስኻዕ ዝሕግዙ ዝተፈላለዩ መሳርሒታት ኣለዉ። ብሰፊሖ ኣብ ጥቕሚ ዝውዓሉ መሳርሒታት ናይ ስርዓተ ስታ ትንተናን ናይ ስርዓተ ስታ ኦዲት እዮም። ክለቲኦም መሳርሒታት ስታ ንምሕዋስን ከምኡውን ብውልቀ ሰባዊ ፣ ብትካልን ብማሕበረ ሰባዊ ደረጃታት ዝተፈላለዩ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ምብቓዕ መርሃ ግብርታት ንምትግባር የገልግሉ።

ናይ ስርዓተ ስታ ኦዲት፡-

ናይ ስርዓተ ኦዲት ኣብ ሓደ ትካል ውሽጢ ናይ ስርዓተ ስታ ምዃርነት ኹነታት ንምዝርዝር ዘገልግል ናይ ግምገማ መሳርሒ እዩ። ናይ ስርዓተ ስታ ኦዲት ንዝተፈላለዩ ጉዳያት ትኩረት ይህብ ፤ ንኣብነት ፣ ብፖሊሲን ውሳኔ ኣወሃህባ ስርዓቶም ፣ ባናይ ድርጅቶም ባህሎምን ክያድኡምን ውሽጢ ንዘሎ ስርዓተ ስታ ምዃርነት ኹነታት ትኩረት ይህብ

ከምእውን ሰራሕተኛታት ኣብ ስርዓተ ምዕራፍ ዘለዎም ኣመለካኸታ ፤ ግንዛብን ባህርያትን ይእክቡ።ናይ ስርዓተ ምዕራፍ ኣዲት ናይቲ ትካል ነባራዊ ኹነታት ብመንፅር ስርዓተ ምዕራፍ ንምግምጋም ከም መስትያት የገልግል። ናይ ስርዓተ ኣዲት ብትካል (ፖሊሲ) ፤ ብፕሮግራምን ብፕሮጀክት ደረጃ ከትግበር ይኸእል እዩ።

ናይ ስርዓተ ምዕራፍ ትንታኒ:-

ኣብ መንጎ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ዘለው ርክባት ፤ ሃፍቲ ናይ ምርካብ ዕድሎም ፤ ምንቅስቃሶምን ከምኡውን ነንሕድሕዶም ዝበፅሖም ማዕቕባት ንምርዳእ ኣብ ጥቕሚ ዝውዕሉ ዝተፈላለዩ ሜላታት የመለኸት።ናይ ስርዓተ ምዕራፍ ዝርዝር ንዚ ምዃን ፤ ከምኡውን ካብ ዘርኢ ፤ ካብ መንደር ፤ ካብ ባህሊ ፤ ካብ ምድብ ፤ ካብ ዕድመ ፤ ካብ ኣካል ስንኩልነትን/ ወይከዓ ምስ ኻሊኦ ኹነታት ንዘለዎ ርክብ ኣፍልጦ ዝህብ ሓበሬታ ዘቐርብ እንትኾን ፤እቲ ሓበሬታ እውን ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ብኢኮኖሚያዊ ፤ ብማሕበራዊን ብሕጋዊ መዋቕራት ውሽቲ ዘለዎም ዝተፈላለዩ ተሳትፎ ፤ ናይ ባህርያትን ምንቅስቃሳትን ሜላታት ንምርዳእ ኣድላዩ እዩ።

ናይ ስርዓተ ምዕራፍ ትንታኒ ናይ ልምዓት ጥቕማጥቕምን ሃፍትታትን ንደቂ ኣንስትዮ የኹን ንደቂ ተባዕትዮ ውፅኢታውን ፍትሓውን ብዝኾነ መልክዑ ዕላማ ንክግበሩን ብደቂ ኣንስትዮ ወይ ድማ ብሞት ርክብ ንዝግበሩ ምንም ዓይነት ኣሉታዊ ተፅዕኖታት ብዝተሳኸበ ኹነታት ንምግማትን ንምውጋድን ሓበሬታ ናይ ምትንታኒ ኸይዲ እዩ።ናይ ስርዓተ ምዕራፍ ትንታኒ ዝካየድ ብዝተፈላለዩ መሳርሕታትን ማዕኸናትን እዩ።እዚውን ናይ ስርዓተ ምዕራፍ ሓበሬታ ናይ ምእካብን ናይ ምትንታኒን ሜላ የጠቓልል።

ናይ ስርዓተ ምዕራፍ ትንታኒ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ምስታፍ ግልፂ ዝኾነ ስትራቴጂታት ንምጥቕላል ኣድላዩ ምኻኑን ዘይምኻኑን ንምፍላይ ናይ ስርዓተ ምዕራፍ ርክባት ንምርዳእ ከም መሰረታዊ ዋነን ይበረታታዕ። እዞም ስትራቴጂታት ናይ ደቂ ኣንስትዮ ተግባራዊ ወይከዓ ስትራቴጂያዊ ድልየታት ምምላእ ዘለዎም ዝውሰን ብማሕበራዊ ሕብረት ናይ ስርዓተ ምዕራፍ ትንታኒ ብዝተረኸበ ናይ ስርዓተ ምዕራፍ ሓበሬታ ዝተመሰረተ እዩ።

ብመንፅር ስርዓተ ምዕራፍ ተኸፋፊሉ ዝተወደበ ሓበሬታ ናይ ስርዓተ ምዕራፍ ፃዕርታት ናብ ምዕራፍ ንዝግብር ፃዕሪ ምዕባለኡ ንምክትታልን ንምግምጋምን ከም መለከዒ ኾይኑ ከገልግል ይኸእል።

3.4. ናይ ስርዓተ ምዕራፍ ምዕርነት ፃዕርታት

ናይ ኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ (ኢ.ፌ.ዲ.ሪ) ደቂ ኣንስትዮ ናይ ምብቓዕን ናይ ስርዓተ ምዕራፍ ንምግባር ቐርፀኛ እዩ። መንግስቲ ናይ ስርዓተ ምዕራፍ ምዕርነት ንምጉልባት ብዙሕ ፖሊሲታትን ሕግታትን ይቐርፅ ፤ ተረኪቡ እውን እዩ። ናይ ምዕርነት ንምርግጋፅ ዝተተግበሩ ሓደ ሓደ ምስ ደቂ ኣንስትዮን ምዕራፍ ንዝተሓበበሩ ፃዕርታት ካብዚ ንታሕቲ ተዘርዚሮም ኣለዉ።

1. ናይ ኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕገ መንግስቲ 1987 ዓ.ም. ፤ ኣንቀፅ 35

“...ደቂ ኣንስትዮ እዚ ሕገ መንግስቲ ብዘረጋገፀለን መሰልን ሓለዋን ብምጥቓም መንገዲ ምስ ደቂ ተባዕትዮ ማዕረ መሰል ኣለዎም። ... ብብሄራዊ ናይ ልምዓት ፖሊሲታት ትልሚ ናይ ፕሮጀክት ምድላውን ኣፈፃፀማን ፤ብፍላይ እውን ንደቂ ኣንስትዮ ጥቕሚ ብዝነክእ ፕሮጀክትታት ሓሳባቶም ብዝተማልእ ኹነታት ንክህቡ ናይ ምጥቓቕ መሰል ኣለዎም።”

2. ፖሊሲታትን ስትራቴጂታትን ምስንዳእ

- መንግስቲ ናይ ስርዓተ ሥራ ምዓርነት ዘይምንባር ንምቕራፍ ብኹሎም ናይ ልምዓት ፖሊሲታትን ስትራቴጂታትን ውሽጢ ናይ ስርዓተ ሥራ ምትሕውዋስ ከበረታትዕ ፀኒሑ።
- ናይ ስርዓተ ሥራ ምዓርነት ዘይምህላው ንምርሓቕን ከምኡውን ከም ትምህርቲ ፣ ስልጠና ፣ ጥዕና ፣ ኤችአይቪ/ኤድስ ፣ ስነ-ህዝቢ ብዘለዉ ብዝተፈላለዩ ሃገር ለኸ ፖሊሲታት ከ.አ.አ ብ1993 ተሰናዲሑ።
- ዝተማሓየሸ ናይ ቤተሰብ ሕጊ ብሥራዊ ምዓርነት መትከል ተመስሪቱ ካብ ሓምለ 1992 ዓ.ም. ጀሚሩ ኣብ ስራሕ ውዲሉ።
- ናይ መሬትን ናይ ውርስን መሰል ተሸሊሉ።

3. ዓለም ለኸ ስምምዕነታት ንምቕባል

ናይ ኢትዮጵያ መንግስቲ ዝተፈላለዩ ዓለም ለኸ ስምምዕነታት ፣ ውዕሎታት ፣ ቃልኪዳናትን ተቐቢሉ ፣ ምስ ደቂ ኣንስትዮ ተዛመድቲ ዝኾኑ ሓደ ሓደ ነገራት ካብዚ ንታሕቲ ተዘርዚሮም ኣለዉ፡-

- ICERD: ኩሎም ዓይነታት ናይ ዘርኢ ምድላዊት ናይ ምውጋድ ዓለም ለኸ ስምምዕነት
- ICCPR: ዓለም ለኸ ናይ ሲቪልን የፖለቲካን መሰላት ቃልኪዳን (ICESCR)
- ICESCR: ዓለም ለኸ ናይ ኢኮኖሚያዊ ፣ ማሕበራዊን ባህላውን መሰላት ቃልኪዳን
- CEDAW: ኣብ ደቂ ኣንስትዮ ዝፍፀሙ ናይ ኢድልዎ ዓይነታት ምሉእ ብምሉእ ናይ ምውጋድ ስምምዕነት
- The Beijing Platform for Action - ናይ ቤጂንግ ናይ ተግባር መድረኽ
- ACHRCRC: ናይ ኣፍሪካ ናይ ሰብአዊ መሰላት ቻርተርን ናይ ህፃናት መሰል ስምምዕነት
- MDGs: ናይ ሚሌኒየም ናይ ልምዓት ዕላማታት
- SDGs: ናይ ዘላቂ ልምዓት ዕላማታት
- WPSFC: ናይ ደቂ ኣንስትዮ ፣ ናይ ሰላምን ድሕንነት ማእኸል ቃልኪዳንን

ናይ ብሄራዊን ዓለምለኸውን ፖሊሲታት ፣ ውዕሎታትን ስምምዕነታትን ናይ ሥራ ምዓርነትን ደቂ ኣንስትዮ ናይ ምብርታትዕ ፅዕረታት ንኹሎም ተዋሳኢቲ ንምዕባይ ምቹው ኹነታት ይፈጥሩ። ኣብ ኢትዮጵያ ውሽጢ ናይ መንግስቲ ኣካላት ብምኻን ናይ ሲቪክ ማሕበራት ኣበርክቶ ፣ ዝተሓበበሩ መንግስታት ኤጀንሲታት፣ ዓለም ለኸ ትካላትን ምስ ደቂ ኣንስትዮ ርክብ ዘለዎም ትካላትን ምንቅስቃሳት ናይ ደቂ ኣንስትዮ መሰልን ናይ ስርዓተ ሥራ ምዓርነት ንምጉልባት ረኡይ ኣበርክቶ ኣለዎም። ብስርዓተ ሥራ ምዓርነትን ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ምብቓዕ ዝሰርሑ ናይ ሲቪል ማሕበረ-ሰብ ትካላት ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ምብቓዕ ፣ ኣብ ሥራ መስረት ዝገበሩ ጥቕባታት ብምክልኻል ፣ ንስርዓተ ሥራ ምዓርነትን ንመሰል ደቂ ኣንስትዮ ንምኽባር ብምልዕዓልን ብምክርኻርን ዓውዱ ግደ ተፃውዮ እዩ።

ናይ ሲቪክ ማህበራት ተመሳሳሊ አረኣእያ ካብ ዘለዎም ትካላትን ካብ ደገፍቲ ናይ መንግስቲ ኣካላትን ብምትሕብባር ዝገበርዎም ፃዕርታት ብ2020 ርርሕ ንምፅባብ ተኸኢሉ እዩ። ዋላእካ ኣብዝሓለፉ ሓሙሽተ ዓመታት ብስርዓተ ስርዓት ምዓርነት ዙርያ ዘበረታትዑ ውፅኢታት ተተመዝገቡ፣ ብፍላይ ኣብ ገጠር ከባቢታት ንምብፃሕ ብጣዕሚ ኣፀገምቲ ዝኾኑ ናይታ ሃገር ኸባቢታት ደቂ ኣንስትዮ ንምብቓዕን ስርዓተ ስርዓት ምዓርነት ንምርግጋዕን ተመሳሳሊ ኣመለካኸታ ካብዘለዎም ተዋሳኒቲ ኩሎም ገና ብዘሕ ፃዕሪ ምግባር ይፅበይ እዩ።

ክፍሊ 4: ስርዓተ ስርዓት ውድባትን

ናይ ሰልጠና ዕላማታት

ተሳተፍቲ ነዚ ክፍሊ እዚ ምስ ዛዘምዎ ፡ ነዞም ዝሰዕቡ ክገብሩ ይኸእሉ እዮም፡-

- ☞ ኣብ ውድባት ዘሎ ማዕርነት ስርዓተ ስርዓት ምርዓእ
- ☞ ንስርዓተ ስርዓት ከም ናይ ውድባትን ምሕደራ ጉዳይን ምርዓእ
- ☞ ግብረ-መልሲ ዝህብ ምምሕዳራዊ ባህሊ ንኸይህሉ ዝግግት ምስጢራዊን ንጹር ዕንቅፋታትን ምፍላይ
- ☞ ስርዓተ ስርዓት ተኮር ዝኾኑ ውድባዊ ባህሊ ንምፍጣር ዝሕግዙ ሜላታት/ ስትራተጂታት ምድላው ።

መእተዊ

እዚ ፕሮግራም እዚ ትካላት/ውድባት ኣብ ምርግጋጽ ስርዓተ ስርዓት ምዕርነት ዘለዎን ግደ ዝገልጽ እዩ። ብፍላይ ከኣ ስርዓተ ስርዓት ምዕርነት ንምርግጋጽ ኣድላይነት ስርዓተ ስርዓት ተኮር ትካላት ኣድላይነት ፣ ኣብ ስራሕ ቦታ ስርዓተ ስርዓት ምዕርነት ንምርግጋጽ ዝውሰዱ ተግባራዊ ስጉምታት ኣብቲ ሞጽል ብሓጺሩ ተገሊጹ ኣሎ።

4.1. ውድባትን ስርዓተ ስርዓት

ውድባትን ስርዓተ ስርዓት

ብመሰረት ክልሱ-ሓሳብ ትካላት ዘይወግዓውን ዘይርእ ሕግታትን መምርሒታትን ሓደ ምምሕዳር ንምርዓእ ውድባት ኣገደስቲ እዮም። ትካላት ከም ቀዋሚ ሕግታት ዝሰርሕ መካኒካዊ ኣካላት / ማሸናፊ ኣይኩነን ፤ የግዳስ ብእተወሰነ ደረጃ ኣብ ውድባዊ ባህሊ ዝጸንዕ ሓይልን ብሰነድ ዘይተታሕዘ ሕግታትን መምርሒታትን ዘለዎን እዮን።

ቀንዲ መዳያት ውድባዊ ባህሊ ኣብ መዓልታዊ ንጥፈታት ከም ዝዘውተር ፣ ንሰራሕተኛታት ሓንቲ ውድብ ሓባራዊ መምርሒ ይህብ ፤ ከምኡ ድማ ኣብ ውሽጢ ሓደ ውድብ ተመኩሮን ውሽጣዊ ጥምረትን ከም ዝህሉ ዝገብር ስለ ዝኾነ ሕቡእ ኢዩ። ብተወሳኺ ብዛዕባ ዓለም እተወሰነ ኣረኣእያ እዩ ዘለዎ።

ግለሰቦች ውልቀ-ሰባት ብዛዕባ ውድባዊ ባህሊ እናፈለጡ ኣይማሃሩን ፤ የግዳስ ነቲ ውድባዊ ባህሊ ኣብ ውሽጢ ማሕበራዊ ናብራ ከም ዝህሉ ይገብሩ።

ምዕባላ ካብ ስርዓተ ሥራ ገለልተኛ ኣይኮነን ፤ ከሳብ ቀረባ እዋን ንደቂ ተባዕትዮ ከገልግል እዩ ተሰራሑ ። ውድባት እውን ኣብ ሥራዊ ሥርዓት ገለልተነት ዘርእያ ኣይኮናን ፤ ልክዕ እቲ ሕብረተሰብ ዘለዎ ሥራዊ ኣተሓሕዝ እየን ዝሕዝ ፤ ኣብዚ እውን ደቂ ተባዕትዮ ዓብላልቲ እዮም ። ንኣብነት ኣብቲ ሕብረተሰብ ውሽጢ ዝንፀባረቁ ስርዓተ ሥራዊ ፍልልያት መሰረት ብምግባር ውድባት እውን ኣብ ናይ ስራሕ ቦታ ስርዓተ ሥራዊ ተኮር ናይ ስራሕቲ ፍልልይ ዝገብሩ ኣለዎ ፤ ደቂ ተባዕትዮ ኣብ ውሳኔ ወሃብቲ ብምኻን ብበዝሒ ዓብላልቲ እዮም ፤ ኣብ ናይ ውድብ ህዝባዊ ቦታታት (ንኣብነት ኣካያዲ ስራሕ) ደቂ ኣንስትዮ ከኣ ኣብ ግላዊ ቦታታት ከም ሓገዝቲ፣ ክኢላ ቤተ መጻሕፍቲ ፣ ጸሓፍቲ፣ ናይ ምእላይን ፅሬትን ስራሕተኛታት ገይረን ለስርሓ ውድባት ኣለዎ። ብተወሳኺ እውን ሥራዊ ኣብ ዝገብርዎ ውሽጣዊ ቅርጽታትን ልምምዳትን ፣ ሥራዊ ብዘየገድስ ሥራዊ ኣድልዎ ናይ ምርኣይ ዝገባለ ዘለዎም ውፅኢታት የፍሪ ኢዩ ከበሃል ይክኣል ኢዩ።

ኣብዚ መዳይ እዚ መዋቅራት ባዕሎም ግብራዊያንን ካብ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ንደቂ ተባዕትዮ ዝሓሸ ጥቕሚ ዘማልእን እዩ ። ደቂ ኣንስትዮ ካብ ደቂ ተባዕትዮ ንሓሳኡ ኣብ ስልጣንን ማሕበራትን ፍልይ ዝበለ ኣቀራርባ ክህልዎን ይኽእል እዩ ፤ እንተኾነ ግን ኣብ እተሓዋወሰ ማሕበራት ዘለዎ ደቂ ኣንስትዮ ብደቂ ተባዕትዮ ድሌታትን ንምምላእ ብደቂ ተባዕትዮ ንባህግታቶምን ተባሒሉ ዝተዳለወ ቅርጽን ስርዓትን ከስርሓ ይግደዳ እየን ፤ ማሕበራት ደቂ ኣንስትዮ እውን ከይተረፉ ኣብ ውሽጢ እቲ ዝጸንሐ ናይ ፓትርያርክ ትካላውን ማክሮ-ፖለቲካዊ ትሕዝቶን ከስርሓ ኣለዎን። ሓዲ ውድብ ዋላኳ ብዛዕባ ስርዓተ ሥራ ግንዛብ ይሃልዎ ፤ ሓዚ እውን እንተኾነ ከም ቀደሙ ተዋቂሩ ስለዘለ፣ ስለዚ ኣብ መዋቅርን ባህልን ለውጢ ንምግባር ኢድ ንኢድ ተተሓሒዙ ክኸይድ ኣለዎ ።

ኣንስታይነት(Feminist) ጸሓፍቲ ጎተዝ (1992 እና 1995)ን ሎንግዌ (1995)¹¹ መዓልታዊ ተመክሮ ሰባት ከም ኣመልከትቲ ምዕባላ የረጋግጹ ፡-

*"በእተፈላለየ ምክንያት ገሊኡ ታሪኻዊ ፣ ገሊኡ ምስ ውድብ ምዕባላ ዝተሓሓዘ ፣ ገሊኡ ከኣ ምስ ፍሉይ ባህላዊ ትሕዝቶታት ዝተሓሓዘ ጉዳያት ፣ ምምሕዳራት ምዕባላ ኣዝዩ ዘደንቑ ውድባዊ ቅርጺ ከምኡ እውን ኣዝዩ ዘደንቑ ናይ ስራሕ ባህልታት ክህልዎ ትጽቢት ይግበረሉ እዩ ። (Goetz, 1992:11)"*¹²

ገሊኡም ናይ ክልስ-ሓሳባት ኣመንጨውቲ ሓዲሓዲ ናይ ትካላት ክብርታት ፣ ምምሕዳራዊ ሜላታት ከምኡውን ኣገባብ ኣስራርሓ ናይ ተባዕታይ ባህርያት ዘለዎም እንትኮኑ፣ ገሊኡም ከኣ ናይ ኣንስታይ ባህርያት ከም ዘሎምም ገይሮም ይርእይዎ። ንኣብነት ሽቶታት ወይ ዕላማ-ተግባር ናይ ትካላት ባህሊ ተባዕታይ እዩ ፤ እቲ ኣብ ምስማዕን ምብርታዕን እተመስረተ "ነርቸሪንግ" ምምሕዳሩ ከኣ ኣንስታይ እዩ ።

ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ንእተፈላለየ ኣረኣእያታት ምዕባላ ጥራይ ዘይኮነስ ንእተፈላለየ ግብራውን ስትራተጂያውን ነገራት ምላሽ ዝህቡሉ እተፈላለየ ኣገባባት ምሕደራ ከም ዘለዎም ክፍለጥ ኣለዎ - ንኣብነት ደቂ ኣንስትዮ ሰዓታትን ንቢሮ ስራሕ ዕዮ ዝሃን ከመቻቸዎ ስለ ዘለዎን ፣ ተዓጻጻፊ ዝኾነ ናይ ስራሕ ሰዓታት ከመርጸ ይኽእላ እየን ፤ ደቂ ተባዕትዮ ካብ ስራሕ ዝሃ ናጻ እዮም ማለት ድማ ኣብ ዘይለዎዎ ወይ ሰሌዳ ግዜ ክቕበሉ ይኽእሉ ንምባል እዩ ። በቲ ካልእ ሽንኽ ድማ ካብ ኣሉታዊ ኣተሓሳስባ ክንርሕቕ ኣለና ፤ ነቲ ከም ኣንስታይነት ዝዕንብብ ምሕደራ ምክሰኳስ (ወይ ኣመልካቲ) ንኣብነት ፣ ውልቃዊ ናይ ሥራ ባህርያት ሓንሳብ ናብ ህዝባዊ መዳያት ከም ዘምጽእ ጌርካ ክርኣ ይክኣል እዩ ።

¹¹

¹² Habazettl, H.,(1992). Dilation of coronary microvessels by adenosine induced hypotension in dogs.

ስለዚ ትካላት የታዩ እየን፤ ናይ ዋጋ ስርዓተን፤ መዋቅረን፤ ባህሉንን አሰራር-ሐሳብንን፤ ተጠያቂነትንን መበረታተሉ ስርዓተን የታዩ እየን ማለት እንታይ ማለት እዩ? እዚ ማለት እዚአም ኹሎም ነገራት ንደቂ አንስትዮን ንደቂ ተባዕትዮን ዝተፈለየ ነገር የመላኸቱ ማለት እዩ - ደቂ አንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ብትካላዊ መዋቅራት ውሽጢ ዝተፈለየ ቦታ ተዋሂብዎን፤ ትካላዊ ባህልታት ንደቂ ተባዕትዮን ንደቂ አንስትዮን ብዝተፈለየ ኹነታት ስለዝሰርሑ፤ ባጠቓላሊ ካብ ደቂ አንስትዮ ደቂ ተባዕትዮ የዳልዩ፤ ናይ ደቂ አንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ስራሓፍቲ ትካል ውሽጢ ብዝተፈለየ ኹነታት ይግምገም፤ ከምኡ'ውን ብዝተፈለየ ኹነታት ከገልፆ ይኸእል - ናይ ደቂ አንስትዮ ናይ ስራሕ ብፅሒት መግለጽታት፤ ሞያታትን፤ ሓደ ሓደ ግዝ'ውን ናይ አመራርሓ ውስጠዘታት ብተወሳኺ ናይ ግሊ ተራታትን ተግባሮምን ቐፅላት ተገሮም ይፍረዱ፤ በዚ'ውን ይረኣዩ።

4.2 ናይ ስርዓተ የታ አድልዎ ናይ ምቁፅፃር አድላይነት

ብትካላዊ ምምሕዳር ውሽጢ ንየታ ናይ ምድላይ ምኽንያታት

ናይ መጀመርያ፤ ማሕበራዊ ፍትሒ ብምራላዊ ግዴታነቱ፤ ኣብ ሕብረተሰብ ውሽጢ መን ከምዘሸነፍን መን ከምዘሸነፍን ንምፍላይ ቐጥተኛ ትኹረት ይደሊ። ደቂ አንስትዮ ብዲግሪ፤ ብቦታን ብግዝን ዝፈላለዩ ተኹኡኳ፤ ናይ ሕብረተሰብ ሃፍትን ናይ ውሳኔ ወሃባይነት ስልጣን ካብ ምርካብ አንፃር ደቂ አንስትዮ ብደቂ ተባዕትዮ ይሸፈና። ብተወሳኺ፤ ደቂ አንስትዮ ብአምራታይነትን ናይ በተሰብ ናብራ ዝውሰን ህልውና መቐፀሊ ምግብን መደበኛ ዘይኾኑ “ካብ ማሕረስ ወፃኢ” ኣታዊታት ናይ ምቕራብ ሓላፍነት ኣለዎን። በዚ ምኽንያት ፃዕሮም፤ ኸእለቶምን መበረታተሊአም ናይ ድሕንነት መግለፂን መጠን ንምውሳኔ ነገራት እዮም።

ኸላኣይ ኣብ ደቂ አንስትዮ ዝግበሩ ኢንቨስትመንታት ካብ ምህላኽ ብተወሳኺ ናይ ቤተሰብ ሃፍትነት ምትርጓም ዝንባለ ኣለዎም። ኣብ ማሕበራዊ ርክባት ውሽጢ ደቂ አንስትዮ ማትእስሳርን፤ ምርግጋዕን ኸባብያዊ ትካላዊ ዓቕምን ብምሕላው ተራ ዋና ተሳተፍቲ እዮም፤ እዚአም ኹሎም ኣብ ልምዓት ስራሕቲ ዝርከቡ ጥቕምታት ዘላቕነት ንምርግጋዕ አድላዪ ኹነታት እዮም።

ናይ ደቂ አንስትዮ ወላድነት ናይ ነዊሕ ግዝ ናይ ህዝቢ ዕብየት ምጣነ ይውስን። ኣብ ተዋልዶ ዘለዎም ቐፅፅር ናይ ኢኮኖሚ ዕብየት ነብሲ ወከፍ ምምሕያሽ ማለት ብዝኾነሉ ደረጃ ይትርጎም። ብሓፂሩ ሓደ ትክላ ነይ ደቂ አንስትዮ ኹነታትን ጉዳያት ምርኣይ ተኣብይዎ ወፅኢታዊ ዘምኺን መሪሖ ማለት እዩ።

ባጠቓላሊ ስርዓተ የታ ብዝምልከት ምኽንያታት ቁልፊ ናይ ትካልን ናይ ምምሕዳር ጉዳይ ላኹ እዩ፡-

- ☞ ናይ የታ ማዕርነት ዘይምህላው ብዙሕ ግዝ ኣብ ትካላትን ዋጋ፤ ባህሊ፤ ኸይዲን ፕሮግራምን ውሽጢ ተኸቲሉ ይርከብ።
- ☞ ኣብ ውሽጢ ትካላት ናይ ስርዓተ የታ ማዕርነት ዘይምህላው ብዙሕ ግዝ ንናይ ደቂ ተባዕትዮ ጉዳይን ናይ አሰራርሓ ውስጠዘታት ይዳሊ፤ ናይ ደቂ አንስትዮ/ኣነሲታይነት ኡዳየትን ናይ አሰራርሓ ውስጠዘታት ይጎድእ።

- ☞ ናይ ስርዓተ ሥራ ፍትሐዊነት ዝድግፍ ትካላዊ ለውጢ ናይ ደቂ ኣገሳትና ናይ ደቂ ተባዕትዮን ተራታትን ርክባትን ምቕያር የጠቓልል።
- ☞ ናይ ስርዓተ ሥራ ማዕርነት ናይ ትካላት ኣፍራያይነት፣ ቕልጣፊን ዘላቕነትን ከዕቢ ይኸእል ምክኛቱ ስርዓተ ሥራ ኣብ ውሽጢ ትካላት ዘሎ ሕድሕድ ዘርፍን ክፍልን ይነክእ።
- ☞ ኣብ ትካል ውሽጢ ናይ ስርዓተ ሥራ ፍትሓዊነት ከሳኻዕ ዝኸእልን ብነዊሕ ግዝ ውሽጢ ኣወገታዊ ውፅኢት ዘርከብ እዩ።

ትካላት ንስርዓተ ሥራ ማዕርነት ትኹረት ምሃብን እዚ ንምርግጋፅ ተግባራዊ ስጉምቲታት ክወስዱ ይግባእ። ንዘም ዝስዕቡ ትኹረት ክህቡ ይግባእ፡-

- ☞ ትካላዊ፣ ናይ ዓለም ራእይን ኣጠቓላሊ ዕላማታት ንስርዓተ ሥራ ማዕርነት ትኹረት ክህብ ኣለዎ።
- ☞ ትካልዊ ናይ ዋጋ ስርዓታት ናይ ስርዓተ ሥራ ማዕርነት ጉዳይ ዘንፀባርቑ ክኾኑ ኣለዎም።
- ☞ ትካላዊ መዋቕራት ናይ ስርዓተ ሥራ ጉዳይ ኣብ ግምት ውሽጢ ብምእታው ክንደፉ ኣለዎም።
- ☞ ናይ ኣመራርሓ ውስጠዝ ብትክክል ዝተመረፁን ደቂ ኣገሳትና ኾነ ደቂ ተባዕትዮ ንክሳተፉ ዘኸእል ክኸውን ኣለዎ።
- ☞ ናይ ሰራሕ ብፅሒት መግለፅታት፣ ደቂ ኣገሳትና ሰራሕተኛት ዝወሽጡ ተራሕን ኣብ ሰራሕ ቦታኦን ዘቐፅሉ ተራታት ውሽጢ ካልተዋ ይኸእላ፣ ኣብነት፣ ከም ማሕበራዊ ፖሊሲ ወይ ማሕበራዊ ጣልቃ ኣታውነት (ትምርቲ፣ ጥዕና፣ ንእሽተይ ኣታዊ ዘርክቡ ፕሮጀክትታት) ዘልዉ ልመዕ ቦታታት ክወሃቡን ይኸእል፤ ንደቂ ተባዕትዮ ደማ ኸቢድ ቴክኒካዊ ናይ ማይክሮ ኢኮኖሚ ዘርፍታት ክሰርሑ ይገብር።
- ☞ ተግባራዊ ዝግጅታች፣ ቦታን ግዘን፣ ከም ቢሮታች ኣቀማምጣ/ዲዛይን ዝበሉ፣ ናይ መመገቢ ክፍሊታትን ናይ መሕፀቢ ክፍሊታት ኣቕርቦት/ዲዛይን፣ ናይ ህፃናት እንክብካብ እንክብካቢ ድንጋጌታት፣ ናይ ሰራሕ ሰዓታትን፣ ተቐያይሮታትን፣ ናይ ወሊድን ናይ ኣቦነትን ፍቓድ ምሃብ፣ ናይ ጉዕዞ መለክዕታት ካም ሰራሕ ኣክላ ወዘተ
- ☞ ናይ ደቂ ኣገሳትና ርክብ (ብኣመሓደርቲን ብሰራህተኛታትን ማእኸል ዘለዎ ርክብ፣ ወይ ብዝተፈላለዩ ደረጃ ኣብ መንጎ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣገሳትናን ሰራሕተኛታት መንጎ ዝግበር ርክብ፣ ሥራ)ግንኙነት (ብኣስተዳዳሪዎች እና በሠራተኞች መካከል ያለው ግንኙነት፣ ወይም በተለያዩ ደረጃ በወንድና በሴት ሠራተኞች መካከል የሚደረግ ግንኙነት፣ ወሲባዊ ምግፋዕ)።
- ☞ ምስልን ምልክትን ናይ ስርዓተ ሥራ ክፍፍልን ካብ ምቕዋም ናይ ምርባሕ ዝንባለ ኣለዎም።

4.3 ናይ ስርዓተ ሥራ ተኮር ትካላት መግለፅታት

ስርዓተ ሥራ-ተኮር ትካልት

ናይ ሓደ ትካል ናይ ስርዓተ-ብዳሕ ወይ ናይ ስታ ማዕርነት ትኹረት ዝውሰኑ ቐልፊ ገፅታታት ዝስዕቡ እዮም፡-

- ♦ ናይ ውሳኔ ወሳኪነት ሓይልን ካብ ምስርጫው ኣንፃር ናይቲ ትካል ‘ቐመና’፡፡ መብዛሕትኦም ዴሞክራሲያዊ ወይ ኣሳታፊ ትካላት ከምኡውን ብታዕሚ ስታ ዘድሃቡ እዮም፡፡ ብማዕረ ደረጃ ናይ ደቂ ተባዕትዮ ኹነ ብደቂ ኣንስትዮ ሰፊ ተሳትፎ ይደሊ፡፡
- ♦ ናይ ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ናይ ሰራሕተኛ ምምጥጣን - እዚ ማለት ብኣሰራርሓን ፖሊሲን ወይ ኣብ ውሳኔ ምሃብ ተራታት ወሽጢ ዝተሳተፉ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ቐፅሪ ናለት እዩ፡፡
- ♦ ባይ ትካል ባልን ውስጠዘን - ናይ ደቂ ተባዕትዮን ናይ ላዕለዋይነት ዘለዎ ትካል ባህሊ ውሽጢ ምስ ደቂ ተባዕትዮ ማዕረ ልምርኣይ ደቂ ኣንስትዮ ስታኣን ከክሕዳ ኣለውን፡፡

ንደቂ ኣንስትዮ ተስማዕማዒ ትካል ናይ ዕለት ዕለት ተግባር

ናይ ሓደ ትካል ንደቂ ኣንስትዮ ተስማዕማዒነት ንምልካዕ ዝሕድዙ ኣመለካክታታት ብጣዕሚ ዓውዳዊን ኣብ ባህሊ ዘተኮሩን እዮም፡፡ ኹይኑ ግን፡ ዝስዕቡ ኣመለካክታታት ካም ኣጠቓላሊ ምምረሒ ከቐፀሩ ይኸእሉ፡-

- ♦ ኣብ ውሽጢ ልምርኣይ ዝቐረቡ ቐሳቐሳት፤ ንኣብነት፤ ስእልታት፤ ፖስተራትን ካልኣት ናይ ግራፊክ ቐሳቐሳት፤ ናይ ስብሰባታትን ናይ ኹነታት ማስታወቂያታት ንደቂ ኣንስትዮ ኣኹብሮት ዘይብሎም ኣይኾኑን፡፡
- ♦ ከም ሸንቲ ቤት፤ ናይ ህፃናት መሓብሓቢን ናይ ትራንስፖርት ኣቕርቦት ዘለዉ እኹል ክፍልታት ምህላው፡፡
- ♦ ደቂ ተባዕትዮ ኹነ ደቂ ኣንስትዮ ብዛዕባ ካልእ ስታ ሕማቕ ቀልዲ ወይ ርእይቶ ኣይዛረቡን፡፡
- ♦ ኣብ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ማእኸል ዘሎ ናይ ውሳኔ ዘብዙኦነት ከም ናይቲ ትካል ፕንካረ ተገሩ ይውሰድ፡፡
- ♦ ካብ ስራሕ ቦታ ወፃኢ ስራሕ ካብ ውልደት/ምንክብካብ ሓላፍነት ኣስማዕሚዑ ምስራሕ ዝኸለለሉ ዝተመቻቸወ ኹነታት፤ ንኣብነት ተቐያይሪ ናይ ስራሕ ሰዓታትን ናይ ፍቓድ ኹነታት፤ ወዘተ.

4.4 ስርዓተ ስታ ተኮር ትካል ምፍጣር

ስርዓተ ስታ ተኮር ትካል ምስኣል

ዝኹነ ይኹን ትካል ዝበለፀ ናይ ስርዓተ ስታ ተኮርን ዝበለፀ ናይ ስርዓተ ስታ ማዕርነት ዝዓሰለሉ ንምግባር ንምግባር ኣድላዩ ዝመስሉ ሓደ ሓደ ብጣዕሚ ኣጠቓላሊ ባህርታት ከም ዝስዕብ ቐሪቦም ኣለው፡-

- ♦ ናይ ስርዓተ ስታ ማዕርነት ቦቲ ትካል ልእኹቶ መግለፂ፤ ኣጠቓላሊ ዓላማታትን ፖሊሲታትን ውሽጢ ጥራይ ዘይኮነስ ውሽጢ ከም ናይ ቐፅሪኛ መስርሕ፤ ውዕልታትን ናይ ሰራሕተኛታት ኹነታት ልሰራሕተኛ ወዘተ ብዘለዉ ውሽጣዊ ደምብታት ውሽጢ ተይቐረዩ ቅድሚት ዝወሃቡ ጉዳይ ክኸውን ኣለዎ፡፡
- ♦ ከምዚ ዝበሉ ፖሊሲታት ተግባራዊ ንምግባር እኹል ሃፍቲ ንምምዳብ የድሊ፡፡
- ♦ ንደቂ ኣንስትዮ ተሓታታይነት ኣብ ውሽጢ ስራሕ ተግባራዊ ብዝኾኑ ናይ ትካል ፖሊሲታት ውሽጢ ክፀሓፍ ኣለዎ፡፡
- ♦ ኣብ ናይ ሰራሕተኛታት ባዕሕን ምስርጫውን ውሽጢ ዝበለፀ ማዕርነት ክህሉ ይግባእ፤ ካብ ኹሉ ንላዕሊ ካብ ኹሉ ንላዕሊ ኣብ መንጎ ሰራሕተኛታት ብፍላይ ድማ ኣብ ውሽጢ ምምሕዳር ዘለዉ ደቂ ኣንስትዮ ንስርዓተ ስታ ማዕርነት ቐርፀኛ ክኾኑ ኣለዎም፡፡

- ◆ ብዝኾነ ደረጃ ብጣዕሚ ንእሽተይ ብዝኾኑ ትካላት ውሽጢውን ተዝኾንውን እኳ ዝተወሰነ ናይ ስልጣን መዓርግ ስለዘይቐየር፤ እዚ ንለውጢ ክፍቲ ብዝኾነን ናብ ስልጠና፤ ሓገዝ፤ ፅቡቕ ርእይቶን ናይ ስራሕ መሳርሕቲ ናብ ምንቕጃሕ ኣንፈት ብዘዘምብሉ ናይ ምምሕዳር ውስጠዘ ክከሓሕስ ኣለዎ።
- ◆ ናይ ምምሕዳር ስራሕተኛ ርክብ ብዝተኻለ ደረጃ መዓረግ ዘይኾኑ፤ ንምምኽካር ክፍቲ ዝኾነ፤ ምስምማዕ ዘልዎ ክኸውን ኣለዎ።
- ◆ እቲ ትካል ንደቂ ተባዕትዮ ኾነ ንደቂ ኣንስትዮ ብዶታ ዘይተፈለዩ ብፅሒታትን ምርጫታትን ክህብ ይግባእ።
- ◆ ካብ ታሕቲ ናብ ላዕሊ ንዝስደሩ ሓሳብትን መስፈር ዘይኾኑ፤ ጋድም ናይ ሓሳብ ምልውዋጥን ምይይጣትን ቦታን መበረታተዒ ዘለዎ ክኸውን ኣለዎ።
- ◆ ዝተፈለለዩ ትካላዊ ውስጠዘታትን ባህልታት ሓቢሮም ዝነበርሉን ዋጋ ዝወሃበሉን ደቂ ተባዕትዮ ኾነ ደቂ ኣንስትዮ ሓይዞም ንኻልኦም ተየኸፈኡ ብሓደ ኣፈላላዮም ንምምርማርን ንምጥቃም ዝኸእሉሉ ሰፊሕ መጠን ራእይ ክህልዎም ኣለዎ።
- ◆ ናይቲ ትካል ምምሕዳር ናይ ስርዓተ ዶታ ጉዳያት ብዝተመልኸተ ዝተወሰነ ሓላፊነት ዘለዎም ናይ ስርዓተ ዶታ ጉጅለን ስራሕተኛ ኣባላት ብዘየሻሚ መልክዑ ሓገዝ ክህብ ኣለዎ።
- ◆ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ውሳኔ ወሃባይነት ዕድል መደበኛ ብዘይኾኑ ስምምዕነታት ወይ ዝግጅታት ብዘይተገረፉ ናይ ትካላት መዋቕራት ውሽጢ ክስራሕ ኣለዎ፤ ስለዚ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ውሳኔ ወሃባይነት ዕድል ብውልቀሰባት ስበናን ፃዕርን ዝውሰን ኣይኾነን።
- ◆ እቲ ትካል ንደቂ ኣንስትዮ ስነ ህይወታዊ ተራን ቐልዓ ምውል ምውላድን ከምኡውን ኣብ ናይ ቐልዑ እንክብካበን ኣብ ናይ ገዛ ውሽጢ ሂዎትን ኣብ ኻሊእ ናይ ምውላድ ወይ ምንክብኻብ ሓላፊነታት (ንኣብነት፡ ንዝሓመሙ ሰባት፤ ንኣካል ጉድኣተኛታትን ንሽማግሌታትን) ስርካታት ንዝጫወትዎም ማሕበራዊ ተራታት ኣብ ደቂ ኣንስትዮ ኾነ ኣብ ደቂ ተባዕትዮ ንሽርካታት፤ ንኣዕሩኽቲ፤ ንዘመድን ንማሕበረሰብ ኣባላት ዝከናወኑ ምዃናም ክቐበል ኣለዎ።
- ◆ እቲ ትካል ደቂ ኣንስትዮ ጥራይ ዘይኮኑስ ኹሉ ዝሕጎሰሉ፤ ናይ ብዙሓት ሰባት ፅቡቕ ፀባይት ዝለዓሉሉን ኣፍልጦ ዝረኽቡሉ ክኸውን ኣለዎ።

4.5 ናይ ድርጅታዊ ናይ ስርዓተ ዶታ ትንታኒ

ናይ ስርዓተ ዶታ ትንታኒ

ብዛዕባ ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ኹነታት ግንዛብ ዘለዎ መረዳእታ ናይ ስርዓተ ዶታ መልሲ ወሃቢ ትካላዊ ባህሊን ንምምዕባል እኹል መሰረት ኣይህብን። ናይ ስርዓተ ዶታ ጉዳያት ብምብትፃሕ ወገን፤ ናይ ስርዓተ ዶታ መልሲ ፖሊሲ ምስኻዕ ዝውስኖ ብዝዕቅዶምን ብዝተግብርምን ድርጅታት ባህርን ብቐዓትን እዩ። ስለዚ ትልሚ ጉጅለን ካብ ምትንታን ብተወሰኺ፤ ትካላት ናይ ስርዓተ ዶታን ጉዳያት ከመይ ከምዝህዙ ምምርማር ኣድላዩ እዩ።

ድርጅታዊ ናይ ስርዓተ ዶታ ትንተና ድርጅታት ደቂ ኣንስትዮ ስራሕተን ንክዕቅዱ ማዕረ መሰላትን ዕድላትን ንምሃብ ዘለወን ፍቓድን ዓቕምን፤ ከምኡውን በዚ ምክንያት ኣብ ናይ ትካላት ኣፈፃፀማ ፅዕንቶ ዘሕድሩ ደጋዊ ኹነታት ይምርምር።

ሓደ ትካል ናይ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ምስታፍን ናይ ምብቓዕን ስትራቴጂ ልምውፃእን ልምትግባርን ፍቓድን ዓቕምን ከም ዘሎ ንምትንታን ዝስዕቡ ገፅታትት ምርኣይ ኣድላዪ ክኾን ይኽእል፡-

- ♦ ናይ ትካልዓይነትን ናይ ስርዓተ ሥራ ንግድ ንምብፃሕ ዘለዎ ኣጠቓላሊ ዓቕሚ
- ♦ ብዛዕባ ደቂ ኣንስትዮ ማዕረ መሰላትን ዕድላትን ዘለዎ ፖሊሲ
- ♦ ብደቂ ኣንስትዮ ማዕረ መሰላትን ዕድላትን ናይቲ ትካል ስትራቴጂን ተግባርን
- ♦ ትካላዊ መዋቕሩ። እዚ ኣብቲ ትካል ውሽጢ ሓላፍነታት፣ ግዴታታትን ተግባራትን ካብ ዝከፋፈሉሉን ሃፍቲ'ውን ብደቂ ተባዕትዮን ብደቂ ኣንስትዮን ማእኸል ምስዝሰራጨዎሉ ኹነታት ይዘሓሓዝ።
- ♦ ናይ ስርዓተ ሥራ ማዕርነትን ፖሊሲን ንምትግባር ዘኽእል ናይ ሰብ ሓይሊ። እዚ ዘድህበሉ ኣብ ናይ ሰራሕተኛ ፅርዮትን ብዝሓትን እዩ፤ ንኣብነት ሰራሕቲ ንምስራሕ ኣጠቓላሊ ናይ ሰራሕተኛ ብዝሓት ፣ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ሰራሕተኛ ብዝሓትን ናይ ስርዓተ ሥራ በዓል ሞያታት ምህላው።
- ♦ ናይ ስርዓተ ሥራ ማዕርነት ፖሊሲን ተግባራዊ ንምግባር ዘኽእል ናይ ገንዘብን ቁሳቁስን ሃፍቲ።
- ♦ ናይ ትካል ባህሊ ናይ ሰራሕተኛ ናይ ስርዓተ ሥራ ማዕርነት ብምኽባር፣ ኣብ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ኣመራርሓ ልምዲን ናይ ደቂ ኣንስትዮ ተራታት ብምድናቕ ኣብ ናይ ሰራሕተኛታት ዋጋን ደምብን ውሽጢ ይንፀረቕ።

ክፍሉ 5፡ ናይ ኣንስታይነት (Feminism) መትከላት

ናይ ስልጠና ዕላማታት

ተሳተፍቲ እዚ ክፍለ ግዜ ምስጠናቸቶ እዞም ዝስዕቡ ምግባር ይኽእሉ፡-

- ናይ ኣንስታይነት ኣምርን ክልስ-ሓሳብን ምርዳእ
- ናይ ኣንስታይነትን ናይ ለውጢ ኣመራርሓ መትከል ምግላፅ
- ናይ ስርዓተ ፆታ ማዕርነት ዘይምህላው ምስ ኣንስታይነት ኣምር ኣንፃር ምርዳእ
- ኣብ ኢትዮጵያ ዘሎ ኣንስታይነት ምርዳእ

መእተዊ

እዚ ክፍሊ ብዛዕባ ኣንስታይነት ኣምር፡ መትከልን ክልስ-ሓሳብን ኣጠቓላሊ ግንዛቤ የብራህርህ። ናይ ስርዓተ ፆታ ማዕርነት ዘይምህላውን ካብ ኣንስታይነት ኣንፃር የርኢ፡ ኣብ ኢትዮጵያ ዘሎ ናይ ኣንስታይነት ኣርዳድኣ'ውን ይገልፅ።

5.1. ናይ ኣንስታይነት (feminism) ክልስ-ሓሳብ

ናይ ኣንስታይነት ክልስ-ሓሳብ

ብዙሓት ሰባት ናይ ኣንስታይነት ክልስ-ሓሳብ ኣብ ደቂ ኣንስትዮ ጥራይ ዘድሃበን ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ደቂ ተባዕትዮ ልዕልነት ዘበረታተዕ ተፈጠሮአዊ ዕላማ ኣለዎ ዝብል እምነት ኣለዎም። እቲ ሓቂ ግን ናይ ኣንስታይነት ክልስ-ሓሳብ ኹሉ ግዜ ማዕርነት ምስኣን፡ ጭቆናን ዘይፍትሓውነትን ዝፈጥሩን ዝድግፉን ሓይልታት ኣፅርይ ኣቢሉ ብዘርኢ መልክዑ **ማሕበራዊ** ዓለም ናይ ምርኣይ ጉዳይ እይ፤ በዚ ምክንያት ናይ ማዕርነትን ፍትሕን ኣለሻ የበረታተዕ።

እዚ ኾይኑዎን፤ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ተሞክሮታትን ኣረኣእያን **ብማሕበራዊ** ክልስ ክልስ-ሓሳብን ኣብ **ማሕበራዊ** ሳይንስ ውሽጢ ንነዊሕ እዋን ዝተገልገሉ ብምዃናም፤ ብዙሓት ናይ ኣንስታይነት ክልስ ሓሳብ ፍርቂ ናይ ዓለም ህዝቢ **ማህበራዊ** ሓይልታትን፤ ርክባትን ፀገማትን ካብ እነርእየሉ መንገዲ ዘይመጥዱሉ ንምርግጋፅ፤ ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ማሕበረሰብ ውሽጢ ብዘለወን ተገባብሮን ልምድን ዘድህበ እዩ።

ኣንስታይነት ስርዓተ ምዕርነት ንክሰፍንን ኣብ ስራሕ፤ ኣብ ዕድመ፤ ኣብ ኣካል ጉድኣተኛታት፤ ብክእለት፤ ብዘርኢ፤ ብሃይማኖት ወይ ብብሄር ዝተመስረተ ጭቆናን ምግላልን ንክውገድ ዝሟገት ስነ-ሓሳብ እዩ። ኣብ ሞንጎ ስርዓተ ምዕርነት ብዘሉ ቀሊል ኣፈላላይ ዝተመስረተ ምዃኑ ጠጠው ኣቢሉ እዩ።

ትንታኒኣዊ ቅጥዒ፡ ኣንስታይነት ብዝተፈላለዩ ማሕበራዊ ትካላትን መዋቕራትን ውሽጢ ኣብ መንጎ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ዘሉ ናይ ሓይሊ ዘይምምጥጣን ብግልፂ ብምውፃእ ፓትርያሪካዊነትን ናይ ስርዓተ ምዕርነት ኣምር ሓሳባትን ቐይሩ። ኣንስታይነት ብኹሉ ናይ ለውጢ ስራሕቲ ልደቂ ኣንስትዮን ልክልኦት ዝተገልገላ ጉጅለታት ምጉልባት፤ ንስርዓተ ምዕርነት ናይ ሓይሊ ርክባት ምቕያርን ልስርዓተ ምዕርነት ምምሕያሽ ዝቃለስ **ማሕበራዊ ለውጢ ውጥን** እዩ።

ናይ ኣንስታይነት ኣምር ሓሳብ ናይ ደቂ ተባዕትዮ ኣረኣእያ ታሪኻዊ ልዑልነት ብዝተፃፀፈ ማሕበራዊ ክልስ-ሓሳብ ዕሽሽ ዝተብሃሉ ወይ ብዝተሰሓሓተ መንገዲ ዝተፈለጡ ማሕበራዊ ፀገማት፤ ኣንፊትን ጉዳያትን ፀሓይ ገይሩ የርእየና።

5.2. ናይ ስርዓተ ምዕርነት ኣፈላላያትን ማዕቕነትን ምስኣን ካብ ኣንስታይነት ኣንፃር

ናይ ስርዓተ ምዕርነት ምስኣን ካብ ኣንስታይነት ክልስ-ሓሳብ ኣንፃር

ሓደ ሓደ ናይ ኣንስታይነት ክልስ-ሓሳባት ደቂ ኣንስትዮ ብማሕበራዊ ኹነታታት ውሽጢ ዘለወን ቦታን ተሞክሮን ካብ ደቂ ተባዕትዮ ኸመይ ከምዝፍለ ልምርዳእ ናይ ትንተና ቅጥዒ ይህቡ። ንኣብነት፤ ባህላዊ ኣንስታይነት ሰብይትነትን ኣንስታይነትን (womanhood and femininity) ምስ እዚኦም ዝተዛመዱ ዝተፈላለዩ ዋጋ ብማሕበራዊ ዓለም ናይ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ትሞክሮታት ዝተፈላለዩሎም ምክንያታት ገይሮም ይርእዩዎም። ኻልኦት ናይ ኣንስታይነት ክልስ-ሓሳብ መመንጨዎ ድማ፤ ኣብ ትካላት ውሽጢ ንደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ዝተመደብሉ ዝተፈላለዩ ናይ ስርዓተ ምዕርነት ተራ ኣብ ውሽጢ ቤተሰብ ዘሉ ኣብ ስርዓተ ዝተመስረተ ናይ ስራሕ ክፍፍል ወሲኹ ናይ ሸርዓት ስርዓተ ኣፈላላያት ብዝሓሸ ኹነታት የብራህርሁ እሎም ይኣምኑ።

ሕልውናዊ (Existential) እና ሥነ ክስተታዊ (phenomenological) እንስታውያን/ት ሴቶች በአባዊ ማኅበረሰቦች ውስጥ የተገለለቡት እና እንደ “ሌላ” የተገለጹበት ሁኔታ ላይ ያተኩራሉ። አንዳንድ የእንስታውያንት ንድፈ ሐሳቦች በተለይ ተባዕትነት (masculinity) በማኅበራዊነት (socialization) አማካይነት በሚዳብር እና እድገቱ በሴት ልጆች ውስጥ አንስትነትን ከማዳበር ጋር በሚገናኝበት ሁኔታ ላይ ያተኩራሉ።

ናይ ስርዓተ ቦታ ማዕርነት ምስክን ደቂ ተባዕትዮን ደቂ አንስትዮን ማዕረ ዘይተኣናገድሉ ማሕበራዊ መስርሕ እዩ። አተሓሕዛኡ ኣብ ሕብረተሰብ ውሽጢ ከተስፋፉ ስነ ሕይወታዊ፣ ስነ ልቦናዊ ወይ ባህላዊ አፈላላያት ዝመንጨዩ ክኾን ይኽእል። ካብዚአም አፈላላያት ማእኸል ሓዲሓዲአም ጭቡጥ መሰረት ዘለዎም እዮም፤ ገለገሊአም ድማ ማሕበራዊ ስረዓታት ይመስሉ።

ምንም እኳ ናይ ስርዓተ ቦታ ማዕርነትን እንስታይነትን መድረኻት ንደቂ አንስትዮ መሰላት ንምምጓት ኣብ ጥቕሚ ተወዳለ፤ ናይ ትርጉም፣ ናይ ዓላማ፣ ናይ ቅርፅን ናይ መሰልን ዘለዎም ኣረኣኢያ አፈላላይ ኣለዎም። ብእንስታይነትን ብስርዓተ ቦታን ማዕርነት ማእኸል ዘሎ ተመሳሳልነትን አፈላላይን ብዝሰፈነ ሰደቓ 5.1 ውሽጢ ትገለፁ ኣሎ።

ሰደቓ 5.1: ናይ እንስታይነትን ናይ ስርዓተ ቦታ ማዕርነት ውድድር		
መፍለዩ	እንስታይነት	ናይ ስርዓተ ቦታ ማዕርነት
ትርጉም	- ናይ ደቂ አንስትዮ መሰል ተሟጎቲ ሙሉእ ብሙሉእ ኣብ ስርዓተ ቦታ ማዕርነት ዝተመስረተ እዩ። - ኣብ ዝተፈላለዩ ቦታታት ማእኸል ማዕርነት ምፍጣርን ምስኻዕን ብመብዛሕትኡ ኣብ ደቂ አንስትዮ	ቦታ ምንም ይኹን ምንም ንኹሉ ማዕረ መሰል ከምኡውን ዕድላት ዝርከቡሉ ኹነታት እዩ
ዓላማ	ንደቂ አንስትዮ ማዕረ ማሕበራዊ፣ እኮኖሚያዊን ፖለቲካዊን ዕድላት ምርግጋፅ	ንኹሉ ቦታ ማዕረ መሰል ምርግጋፅ
መሰላት	እንስታይነት ዘተኩረሉ ኣብ ናይ ደቂ አንስትዮ መሰል ጥራይ እዩ	ናይ ስርዓተ ቦታ ማዕርነት ቦታ ከይፈለየ ናይ ኹሉ ሰብ መሰል ዝምልከት እዩ

ምንጩ: ¹³ Brown, Sarah. 2019

5.3. ናይ እንስታይነት ዝተፈላለዩ ክልስ ሐሳባት

ናይ እንስታይነት ክልስ ሐሳብ

¹³ Brown, Sarah. "Difference Between Feminism and Gender Equality." Difference Between Similar Terms and Objects, 24 June, 2019

አነስታይነት ናይ ምሳሌት ፖለቲካዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ግላውን ማሕበራዊ ማዕርነትን ንምግላፅን ንምምስራትን ዕላማ ዝገበረ ዝተፈላለዩ ማሕበራዊ ንቕናቕታት፣ ፖለቲካዊ ንቕናቕታትን ርዕዮተ ዓለማትን እኩብ ነው።¹⁴ አነስታይነት ማሕበረሰባት ንደቂ ተባዕትዮ ቕድምያ ይህቡ፣ ኣብ'ዚአም ማሕበረሰባት ውሽጢ ዘለዎ ደቂ አንስትዮውን ግፍዒ ይፍፀመሉን እዩ ዝብል ቐዋም ዘካተተ እዩ። ለውጢ ንምምግእ ዝግበሩ ፃዕርታት ናይ ስራዓተ ስታ ኣመለኸኻታታት ምውጋእን ንደቂ አንስትዮ ምስደቂ ተባዕትዮ ማዕረ ዝኾኑ ናይ ትምርቲ፣ ናይ ሞያን ናይ ሓድሕዳዊ (interpersonal) ዕድላትን ውፀኢታትን ምፍጣር'ውን ዘካተተ እዩ።

አነስታይነት ንቕናቕታት ናይ ምምራፅ፣ ናይ መንግስቲ ስልጣን ናይ ምሓዝ፣ ናይ ምስራሕ፣ ማዕረ ኸፍሊት ናይ ምርካብ፣ ንብረት ናይ ምፍራይ፣ ትምህርቲ ናይ ምርካብ፣ ውዕሊ ናይ ምእታው፣ ኣብ ሓዳር ውሽጢ ማዕረ መሰል ናይ ምርካብን ናይ ወሊድ ፍቓድ ናይ ምርኻብን መሰላት ሓዊሱ ንደቂ አንስትዮ መሰላት ዝቃለሱ ዘመተታት ኣካይዶም፣ ሕጋዊ ጥንሲ ምውራድን ማሕበራዊ ምቅንጃይን ተበፃሕነት ንምርግጋፅን፣ ደቂ አንስትዮን ኣዋልድን ካብ ምድፋር፣ ስታዊ ምግፋዕን ካብ ናይ ዝገ ጥቃዓት ንምሕላው ተሟጊቱ እዩ። [15]

ናይ አነስታይነት ክልስ-ሓሳብ አነስታይነት ናብ ክልስ-ሓሳባዊ፣ ልብ ወለዳዊ ወይ ፍልስፍናዊ ዝርርብ (discourse) ብምስፍሕፋሑ ዝተረኸበ እዩ። ናይ ስራዓተ ስታ ማዕርነት ምስኣን ማንነት ናይ ምርዳእ ዕላማ ኣለዎ። ናይ ደቂ አንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ማሕበራዊ ተራታት፣ ተሞክሮታት፣ ድልዩታት፣ ናይ ዝገ ስራሕቲን፣ ናይ አነስታይነትን ፖለቲካን ከም ኣንትሮፖሊጂን ሶሽዮሎጂ፣ ኮምፔኒኬሽን፣ ናይ ሚዲያ ፅናዓታት፣ ሳይኮኦኖሚክ ብዝመሳሰሉ ዝተፈላለዩ ዓውድታት ምኽንያት ይምርምር። ዝተፈላለዩ ናይ አነስታይነት ክልስ ሓሳባት ካብዚ ንታሕቲ ብሓፂሩ ሪፖም ኣለው፡-

1. ናይ ሊበራል ፌሚኒስትታት ክልስ ሓሳብ፡- ሊበራል ፌሚኒስትታት እዙይ ያኣምኑ፡-

- ናይ ስራዓተ ስታ ማዕርነት ዋና ምንጪ “ናይማሕበራዊነት ከይዲ” (ብማሕበራዊ ሂወት-ወሽጢ ንምስታፍ ዘድልዩዎ ፍልጠት፣ ኸእለትን ተለዓዓልነት ዝረኽቡሉ ናይ ምምሃር ከይዲ) እዩ።
- ናይ ደቂ አንስትዮ ሂወት ዝቐረፅሉ ኹነታታት ካብ ህዝቢ ኣደባባይ ዘገልገልዎም ምስ ደቂ ተባዕትዮ ብማዕረ ደረጃ ናይ ባዕሎም ኣታዊ ናይ ምርካብ መሰል ዝኸልኸልዎም ሕግታትን ዓይኒ ዘይብሉ ፅልኢት(ደቂ ተባዕትዮን ደቂ አንስትዮን ማዕረ ዝገብርም) ነሮም።
- ደቂ አንስትዮ ልዑል ትምህርቲ ንምርኻብ መሰል፣ ናብ ሞያታት መእታው፣ ንብረት ንምፍራይን ናይ መንግስቲ ስልጣን ንምሓዝን፣ ድምሂ ንምሃብ (ሙሉእ ዘኾነን ዘኸትሎ መሰል) ተቃሊሶም እዮም።

¹⁴ Lengermann, Patricia; Niebrugge, Gillian (2010). "Feminism". In Ritzer, G.; Ryan, J.M. (eds.). The Concise Encyclopedia of Sociology. John Wiley & Sons. p. 223

³ Gamble, Sarah (2001) [1998]. "Introduction". The Routledge Companion to Feminism and Postfeminism. Routledge. pp. VII. ISBN 978-0-415-24310-0.

⁴ Roberts, Jacob (2017). "Women's work". Distillations. Vol. 3 no. 1. pp. 6–11. Retrieved 22 March 2018

¹⁵ Roberts, Jacob (2017). "Women's work". Distillations. Vol. 3 no. 1. pp. 6–11. Retrieved 22 March 2018

2. **ሶሻሊስት ፌሚኒስት ክልስ ሓሳብ:-** በዋናነት ኣብ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ርክባት ዘተኮረ እዩ። ክልስ ሓሳቡ ኣብ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ማእኸል ዘሎ ናይ ጭቅና ርክብ ካብ ማሕበራዊ መደብ ዝመንጨዉ ጥራይ ኣይኮነን ይብል። ብፆታዊ ጭቅና ብመደብ ምብዝባዝ ማእኸል ዘለዉ ርክባት ክስተኻኽሉ ኣለዎም።

ሓደ ሓደ ናይ ሶሻሊስት ፌሚኒስታት ብካፒታል ማሕበራዊ መድረኽን ብመንግስት ርክባት፣ ከመኡውን ብቤተሰብ/ ኣብ ገዛ ውልቃዊ መድረኽ ማእኸል ዘሎ ምትእስሳር ኣብ ምትንታን ይክራኽሩ፡-

(ሀ) ካፒታሊዝም ብዙሕ ወፃኢ ኣየውፅእን፤ እንዲያውም ደቂ ኣንስትዮ ኽፍሊት ካብ ዘይረኽባሉ ስራሕቲ ዝጥቀሙ ካፒታሊስትን ደቂ ተባዕትዮን እዮም።

ለ) ኣብ ውልቀን ብህዝብን ማእኸል ዘሎ ኣፈላላይ ምራኣይ ኣብቲ ሕብረተሰብ ውሽጢ ኣብ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ማእኸል ዘሎ ማዕረ ዘይኾነ ርክብ ይድግፍ።

3. **ሱር ኣሃዝ ናይ ፌሚኒስት ክልስ ሓሳብ:-** እዚ ክልስ ሓሳብ ዝሰዕቡ ሱር ኣሃዝ ሓሳባት የካትት፡-

- ☞ ናይ ስርዓተ ፆታ ማዕርነት ምሳኣን ኣብ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ንዋያዊ ኹነታት ዝተመስረተ እዩ።
- ☞ ሓደ ንሓደ ሓዳር ብተፈጥሮ ዘይኮነስ ኣብ ኢኮኖሚያዊ ኹነታት ዝተመስረተ፣ ናይ ወዲ ተባዕታይ ቤተሰብ ብሉፅ ዝገብርን ናይ ሃፍቱ ወረሰቲ ካብኡ ዝተወለዱ ቐፅሎ ጥራይ ምዃን ኣለዎም ዝብል ሓሳብ ዘስፋሕፍሕ እዩ።

- ☞ ናይ ሓደ ንሓደ ሓዳር ብሕታዊ ዕላማ ጓል ኣንስተይቲ ብወዲ ተባዕታይ ንምግዛእ እዩ። ደቂ ተባዕትዮ ብላዕለዎይነት ዝቆፃፀርሉን እዚ ዘቐፅሉሉን ትካላት ውሽጢ ደቂ ተባእትዮ ኣብ ደቂ ኣንስትዮ ዘለዎም ስልጣን የመላኽት።

4. **ኣፈላላይ ተኮር ናይ ፌሚኒዝም ክልስ ሓሳብ:-**

- ☞ ኣፈላላይ ተኮር ኣነስታይነት ኣብ ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተናዕትዮን ማእኸል ዝለዉ ኣፈላላያት ኣትኩሮ ዝህቡ፣ ብዙሓት ናይ ኣነስታይነት ዘርፍታት ዝውክል ክልስ ሓሳብ እዩ። ብተለምዶ “ኣንስታይ” (“feminine”) ትባሂሉም ዝግመቱ ከም ተገዛኣይነት፣ ምሕብሓብ፣ ስማዒት ወይ ርሕራሐ ዝበሉ ባህርያት እንደገና ንምድጋም ብ1989ታትን ብ1990ታትን ዝተለዓለ ክልስ ሓሳብ እዩ።
- ☞ ብልሓቱ ሓደ ሓደ ግዘ “ናይ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ምፍላጥ መንገዲታት” ተባሂሉ ብዝገልፁዎ ኣንስታይነት ኣረኣእያታት (feminine perspectives) መንገዲ ብሳይንስን ቴክኖሎጂን ውሽጢ ዘለዉ ኣድልዎታት ፈልዩ እዩ። ናይ ኣፈላላይ ፌሚኒስታት ንደቂ ኣንስትዮ/ደቂ ተባዕትዮ ቐዋሚ ባህሪ ዝህቡ (essentialist) ተባሂሉም ይግምገሙ። ኣፈላላይ ተኮር ኣነስታይነት ብተለምዶኣዊ ኣነስታይነትን ተባዕታይነትን ናብ ምድናቕን ዝተለመዱ ብሓፈሻ ምፍራድን ኣመለኻኽታታት ናብ ምጥንኻር የዘምብል።

☞ ብልሓቱ ብዝተፈላለዩ መደባትን ባህልታትን ውሽጢ ዘለዉደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ዝተፈላለዩ ኣመለካከታታትን ኽብርን ይትሕዙ ኢልካ ዘይምሕሳብ ችግር ኣለዎ።

☞ **ናይ ስራዓተ ምቁና ክልስ ሓሳብ፡-** ካብ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ስራዓተ ምቁ ኣፈላላይን ናይ ስራዓተ ምቁ ማዕርነትን ምሳኣን ፍረ ሓሳባት ሓሊፉ፤ ደቂ ኣንስትዮ ካብ ደቂ ተባዕትዮ ዝተፈለፈ ምዃንን ወይ ማዕረ ዘይምዃንን ከይነኣስ ብተግባር ይጭቆና፤ ተገዛኒቲ ይገብር፤ ሓሊፉ ተሪፉውን ብደቂ ተባዕትዮ ይጥቀዓ ዝብል መከራኸሪ የቐርቡ። ሳይኮኦሳሊቲክ ኣነስታይነትን ሕሉፍ ኣነስታይነትን ብዝተብሃሉ ብኸልተ ናይ ስራዓተ ምቁ ፍረ ሓሳባት ውሽጢ ስልጣን ቐልፊ መለከዒ እዩ።

☞ ሳይኮኦሳሊቲክ ኣነስታይነትን ሲግመንድ ፍሮይድን ምእንተ ሰብ ስማዒት፤ ምእንተ ህፃውንቲ ዕብየትን ምእንተ ክፍሊ ንቐሕን ዘይንቐሕን ሕሊና ኣሰራርሓ ምዝቐመርም ክልስ ሓሳባት ምኽንያት ኣብ መንጎ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ዘሎ ናይ ሓይሊ ርክብ ንምግላፅ ይፍትኑ። ንቐሕ መንገዲ ናይ ፓትርያሪካዊ ስርዓት ምውላድን ምብዛሕን ሙሉእ ብሙሉእ ከብራህርህ ኣይኸልን እሎም ይኣምኑ።

☞ ኣኸረርቲ ፌሚኒስታት ጓል ምዃን ባዕሉ ኣወንታዊ ነገር ምዃኑን እዚውን ኣጓላት ኣብ ዝጭቆናሉ ፓትርያሪካዊ ማሕበረሰባት ውሽጢ ተቐባልነት ከምዘይበሉ ይከራኸራ። ኣካላዊ ጥቕዓታት ብፓትርያሪካዊ መሰረት ጠጠው ዝበለ ምዃኑ ይገልፃ። ኾይኑ ኘ፤ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ባዕለን ዋጋን ጥንካረን ምስተገንዘባን ሕውነት ምምስራት ምስኸአላ ፓትርያሪክነት ከሸንፋ ይኸአላ እየን እለን ይሓስባ።

5. **ናይ መቐቓራዊ ጭቆና ክልስ ሓሳብ፡** ናይ ደቂ ኣንስትዮ ጭቆናን ማዕርነት ካብ ካፒታሊዝም፤ ካብ ፓትርያሪክነትን ካብ ዓለታውነት ዝመንጨወ እዩ። ናይ ሶሻሊስት ኣነስታይነት ናይቲ ስራሕተኛ መደብ ብካፒታሊዝም ዝተላዓለ ይብዝበዝ ካብ ዝብል ናይ ካርል ማርክስን የፍሬድሪክ ኤንግልስ ሓሳብ ይስማዕማዕ። እዚ ብዝበዛ መደበኛ ብችሃ ዘይኸናዎታዊውን ገርም ንምርኣይ ይመኩሩ።

6. **ተኸታሊ(Intersectionality) ክልስ ሓሳብ፡-** መደብ፤ ምቁ፤ ዘርኢ፤ መንደርን ዕድመን ሓዊሱ ብዝተፈላለዩ መለከዒ ባህርታት ምኽንያት ጭቆናን ማዕርነት ምሳኣንን ንምብርህራህ ይመኩሩ ። እና ዕድሜ ጨምሮ በተለያዩ መለኪያ ባሕርያት ኣማካይነት ጭቆናን እና እኩልነትን ማጣትን ለማብራራት ይሞክራል። መንቐሕቲ ኹለን ደቂ ኣንስትዮ ብተመሳሳሊ መንገዲ ጭቆና ከምዘበፅሑምን ደቂ ኣንስትዮ ዝጭቆና ተመሳሳሊ ሓይልታት ከምኡውን ፃዕዳ ዘይኮኑ ሰባትን ኻልኦት ዝተገልገሉ ጉጅለታት ከም ዝጭቁኑ ዘረድእ ወሳኒ ኣረኣኢያ የቐርቡ።

ኣብ ደቂ ኣንስትዮ ዝግበር ናይ ሓደ ኣንፈት መዋቕራዊ ጭቆና፣ ብፍላይ ድማ ኢኮኖሚያዊ ጭቆና፣ ኣብ ሕብረተሰብ ውሽጢ ዝረኣይ ኣብ ስርዓተ ምዃር ናይ ዶሞዝ ኣፈላላይ እዩ፤ እዚውን ንተመሳሳሊ ስራሕ ደቂ ተባዕትዮ ካብ ደቂ ኣንስትዮ ዝበለፀ ኸፍሊት ብመደን ከምዘኻዩ የርእኡ።

እዚ ኹነታት ብባይነ ዘርፋዊ ኣረኣእያ ከረኣይ ከሎ፣ ፃዕዳ ዘይኮኑ ደቂ ኣንስትዮ ምስ ፀዓዱ ደቂ ተባዕትዮ ኣታዊ ኣንፃር ብጣዕሚ ንእሽተይ ክፍያ ይረኽቡ። ኣብ መነሻ 20 ክፍለ ዘበን መወዳእታ እዚ ናይ ኣነስታይነት ክልስ ሓሳብ ዘርፊ ናይ ካፒታሊዝም ልክላዊነትን መምረቲን ናይ ሃፍቲ መንገዲታት ብዓለም ዙርያ ብዘለዎ ደቂ ኣንስትዮ ስራህተኛታት ብዝበዛ ዝተመስረተ ምዃኑ እስካብ ምምጓት ሰፊሖ እዩ።

5.4. ናይ ኣነስታይነት መትከላት

ናይ ኣነስታይነት መትከላት

ብዙርያ ዓለም ኣነስታይነትን ናይ ደቂ ኣንስትዮ መሰል ተሟጎቲ ናይ ምዃር ማዕርነት ንምዕባይ ደፋር ስጉምቲታት እናወሰዱ ፀኒሖም እዮም። እቲ ነባር ኹነታት ንምቕያር ሓደሹቲን ዝተሓሰበሎምን መንገዲታት ተጠቒሞም እዮም። ኣነስታይነት ናይ ስርዓተ ምዃር ማዕርነት ንምርግጋፅ ንክሕግዝ፣ ትግባራዊ ዝገበርሎም ኣቅጣጫታት ዝመርሑ መሰረታዊ መትከላት እዞም ዝሰዕቡ እዮም፡-

1. **ኣፈላላይ ዘምፅእ ለውጢ ምድጋፍ፡-** ናይ ኣነስታይነት ስርራተጂቲታት ዕላማ ኣፈላላይ ዘምፅእ ለውጢ ምስኻዕ እዩ። ኣፈላላይ ዘምፅእ ለውጢ ዘላቂን ነዊሕ ግዝ ዝፀንሕን፣ ብመሰረታዊ ሓይልን ከምኡውን ናይ ስርዓትን ናይ መዋቕርን ማዕርነትን ምስኣንን ዝቕይር ለውጢ እዩ።
2. **ሓይልን ፍሉይ መሰልን ምግንዛብ፡-** ብዙርያ ዓለም ኣብ መንጎ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ ኣንስትዮን ማእኸል ዘሎ ናይ ስልጣን ክፍፍልን (ኣፈላላይን) ዘፀብዮ ፓትርያሪካዊ ሓይሊ መዋቕር የገንዝብ።
3. **ናይ ደቂ ኣንስትዮ መሰል ተዋሳኢቲ ምቕዳም፡-** ኣነስታይነት ናይ ደቂ ኣንስትዮ መሰል ተዋሳኢቲ ብስራሖም ቐድሞም፣ ድምፁን የጉልሁዎ፣ ከምኡውን ፕሮጀክትን ይድግፍ።
4. **ኹነታትን ሕልኸልኸነትን ኣብ ግምት ውሽጢ መእታው፡-** ኣብ ስርዓተ ምዃር ማዕርነትን ኣብ ናይ ደቂ ኣንስትዮ መሰላት ብዝሰርሕሉ ግዝ ዋና ስትራተጂታት ኣድላይነት ብምጉላህ ኣነስታይነት ዓውዳዊ ትንተና ምሃብ።
5. **ብዙሕነት ምክባርን ባይነ ዘርፋዊ ኣገባብ ኣድልዎ ምግፋጥ፡-** ናይ ኣነስታይነት ኣገባብ ናይ ሰባት ብዙህ ማንነታትን ክጥቀምሉ ዝኸእሉ (ወይ ዘኸእሉዎ) ሓይሊ ዝሕዝሉ መንገዲታት ንምጉላህ ዘኸእል ባይነ ዘርፋዊ ኣረኣእያ ዘካተተ እዩ።
6. **ብዘይ ኣነ፣ ምንም ስለ ናተይ ምንም፡-** ሽርክናን ምስ ማሕበረሰባት ሓቢርካ ንምስራሕ ናይ ኣነስታይነት ክልስ ሓሳብ ተባራዊ ምግባር ማለት ትሕብብር ምብቓዕን ደቂ ኣንስትዮን ትካለንን ብዝምልከተን ጉዳይ ኹሉ ውሳኔ ኣብ ምሃብ ኸይዲ ውሽጢ ንክካተት ምግባር ማለት እዩ።
7. **ምንም ጉዳእት ዘይምብዓሕ፡-** ናይ ኣነስታይነት መንገዲ ናይ ስግኣት ግምገማን፣ ኸለላን ናይ ድሕንነት ሓለዋን ዝርኣየሉ መንገዲ፣ ኹሉ ግዝ ናይ ስርዓተ ምዃር እምነታት ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ኣንስትዮ ስራሕተኛታትን ሓዊሱ ዝጎድእ ሓይሊ ዘይምምጥጣንን ከምዘፈጥሩ ኣብ ግምት የእቱ።

8. **አፈላላይ ዝምፅእ ለውጢ ከበሃል ፍልጠት ማሕጋዝ፡** - ፍልጠት ምምንጫው ዝተመልከተ መንገዲ፣ ፍልጠት ዝምንጭወሎም፣ ዝሰራጨዎሎምን ኣብ ጥቕሚ ዝውዕልሉ መንገዲታት ናይ ስርዓተ ስራሕ ናይ ሓይሊ ርክባትን ኣፈላላይ ዝምፅእ ለውጢ ከገብር ወይ ነባር ናይ ሓይሊ ርክባት ክድግፉ ከምዘይኸእሉ ይቐበል።
9. **ትካላዊ ለውጢ ቐርፀኛ ምዃን፡** - ንትካላዊ ስራሕና ብናይ ኣነስታይነት መነፀር የድሊ ማለት፣ ናይ ኣነስታይነት ዋጋ ዝህልዎ ትካል ምዃን ማለት ታይ ማለት ምዃን ዝገልፅ ኣመራርሓ ክሳብ ዘይረኣና ናይ ስርዓተ ስራሕ ማዕርነት መሰላት ንምስፍሕፋሕ ብውፅኢታዊ መንገዲ ምስራሕ ኣይንኸልን ማለት እዩ።

5.5. ናይ ኣነስታይነት ግንዛቤ ኣብ ኢትዮጵያ

ናይ ኣነስታይነት ግንዛቤ ኣብ ኢትዮጵያ

ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ ዘተንቀሳቐሰ ማዕበል እዩ፤ ኣነስታይነት ዝድግፉ ብዙሓት ምንቅስቃሳት ኣለዉ። ኣብዚ ኣብ ኢትዮጵያ ውሽጢ ናይ ኣነስታይነት ፍረ ሓሳብ ብደምቢ ኣይፍለጥን። ኣብ ኢትዮጵያ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ማዕርነትን ናይ ደቂ ኣንስትዮ መሰል ንምርግጋፅ ኸዚ'ውን ምቅላስ ኣድላዪ ብምዃን፣ ቐድሚ ቐረባ ዓመታት፣ ኣብ ኢትዮጵያ ናይ መጀመርያናይ ኣነስታይነት ምልዕዳልን “ኣነስታይነት” ቁሩብ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ማሕበራት ኣነስታይነት እናፋለጡን እናተሟጎትለንን ይርከቡ።

ናይ ኣነስታይነትን ናይ ኣዲስ ኣበባ የኒቨርስቲ ናይ ሎው ሙብመንት ኤክስፐርትታት ከምዝብልዎ፣ ናይ ኣነስታይነት መትከላት ግንዛቤ ኣብ ኢትዮጵያ ውሽጢ ገና ኣብ ናይ መልዕሊ ደረጃኡ እዮም ዝርከቡ። ኣነስታይነት ማለት ንብዙሓት “ንደቂ ኣንስትዮ መሰል ጥራሕ ዝሰርሑ” ማለት እዩ። ስለዚ ከም ኢትዮጵያ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ማሕበራት ሕብረት (ኢ.ዲ.ኢ.ማ.ሕ) ዝበሉ ድርጅታት ብዛዕባ ኣነስታይነት ፍረ ሓሳብ፣ ብዛዕባ መትከላትን ዓላማኡን ብዋና በዓል ንፅሒት ኣካላትን ኣብ ማሕበረሰቡ ወገን ግንዛቤ ምፍጣር ኣለዎም።

ኣነስታይነት ዝብል ቃል ብደረጃ ዓለም ንደቂ ኣንስትዮ ማዕረ መሰልን ናይ ሕጊ ሓለዋን ንምርኻብ ዝዓለመ ናይ ፖለቲካ፣ ናይ ባህልን ናይ ኢኮኖሚ ምንቅስቃስ ተባሂሉ ይግለጽ። ድሕሪ ግዝ ኣብ ኢትዮጵያ ውሽጢ ናይ ኣነስታይነት ተሟጎቲ ተኸተልቱን ብዝመሳሰሉ ጉዳያት ናይ ደቂ ኣንስትዮ ሕጋዊ መሰላት ናይ ምኽባር ዘመቻ ኣካይዶም፡- ውዕሊ ብምውዕዳል፣ ቐሳቐስ ናይ ምፍራይን ናይ ድምዒ ምሃብን መሰላት፣ ናይ ኣካላዊ ክብሪ ምሕላውን ባኣካል ናይ ምእዛዝ ፣ ናይ ጥንሲ መከላኸሊን ናይ ቐድሞ ወሊድ ሕብሐባን ሓዊሱ ጥንሲ ናይ ምቁራፅን ናይ ስነ ተዋልዶ መሰላት፣ ናይ ዝ ውሽጢ ጥቕዓት፣ ስታዊ ምግፋዕን፣ ኣገዲድኻ ምድፋርን ሓለዋ፣ ናይ ወሊድ ፍቓድን ማዕረ ክፍሊት ወሲኹ ናይ ስራሕ ቦታ መሰላት፣ ከምኡ'ውን ዘጋጥምዎም ኹሉ ናይ ኣድልዎ ዓይነታት ዝቃወም ዘመቻታት ምግባርም ዝተፈላለዩ ፅንዓታት የርእዩ።

ኣብ ኢትዮጵያ ውሽጢ ኣነስታይነት ንዝተፈላለዩ ሰባት ዝተፈላለዩ ትርጉም ከህልዎ ይኸእል። ኣነስታይነት ዝብል ቃል ብኣብዝሓ ህዝቢ ብዝተሰሓሓተ መንገዲ ተተርጉሙ እዩ። ሓዲ ሓዲ ናይ ማሕበረሰብ ኣባላት ኣረኣእያታት ካብዚ ንታሕቲ ብሓፂሩ ቐሪቦም ኣለው፡-

- ☞ ሓደ ሓደ ሰባት ደቂ ተባዕትዮ ጎዲኡ ደቂ አንስትዮ ንምጥቃም ዝሰርሕ ጐሮም ስለዝኣምኑ ኣነስታይነት ክንቃወም ኢና ይብሉ። ኾይኑ'ውን እዚ ማለት ኣብ ደቂ ተባዕትዮን ደቂ አንስትዮን ማእኸል ማዕርነት ናይ ምህላወ ሓሳብ ምቅዋምም ከምዘይኾነ ይናገሩ።
- ☞ ብዙሓት ሰባት ፌሚኒስቶች ፅንፈኛታች ጐሮም ካብ ምርኣዮም ንላዕሊ፣ ክልስ ሓሳቡ ካብ ደቂ ተባዕትዮ ፅልኢትን ምስ ኻልኣት ኣድልዎ ዝተሻረኸ ብምዃኑ ማሕበራዊ ስራሕቲ ብዝኾኑ ናይ ኢትዮጵያ ባህልታትን ኽብርታትን ውሽጢ ተግባራዊ ክኾን ከም ዘይኽእል ይኣምኑ።
- ☞ ሓደ ሓደ ማሕበረሰብ ዝተፈለየ ባህልን ታሪክን መሰረት ስለዘለዎም ናይ ደቂ አንስትዮ ማዕርነት ሕቶ ሓድሽ ስለዘይኮነ ኣብ ኢትዮጵያ ውሽጢ ኣነስታይነት ዝብል ቃል ብቀጥታ ምጥቓም ከምዘይከኣልን ኣነስታይነት ኢትዮጵያ ውሽጢ ተግባራዊ ክኾነውን ተተደልዩ፣ ቃሉ ካብ ዘለዎ ፖለቲካዊ ትርጉም ዝተልዓለ ታሪካዊ ተሓትነቱን ናይ ፖለቲካ ምድቡ ምግንዛብ ኣድላዩ እዩ እሎም ይኣምኑ።
- ☞ ኣነስታይነት ካብ ኢትዮጵያ ሕብረተሰብ፣ ባህሊን ሃይማኖትን ዘይጠዓዐም ብምዃኑ ማዕራባዊ ኣነስታይነት ኣብ ኢትዮጵያ ኣይትግበርን ዝብል ሓሳብ ምስማዕ ዘይተለመደ ኣይኾነን። እዚ ኹነታት ምስ ኢኮኖሚያዊ ፀገማት ከተሓላዝ ከምዝኽእል ይኣምኑ።

ስለዚ ኣብ ኢትዮጵያ ውሽጢ ማሕበረሰቡ ናይ ኣነስታይነት ፍረ ሓሳብን ዓላማኡን ንክርዳእ ንክኸል ካብ ኸዚ ዝበለፀ ስራሕ ክስራሕ ኣለዎ። እዚ ንምስኻዕ'ውን፣ ብዛዕባ ኣነስታይነት ፍረ ሓሳብ ህዝባዊ ምይይጥ፣ ስልጠና፣ ግንዛብ መጨበጢ ፕሮግራማት ምክያድ ኣድላዩ እዩ። እዚ ናይ ስልጠና መፅሓፍ ብዛዕባ ኣነስታይነትን ናይ ደቂ አንስትዮ መሰል ንምርግጋፅ ዘልዎ ጥቕሚ ዝሓሸ ግንዛብ ንምፍጣር ይሕግዝ። ናይ ስርዓተ ቦታ ማዕርነት ምስኣን ፀገም ንምፍታሕ ነይ ኣነስታይነት ክልስ ሓሳባትን መትከላትን ምስ ናይ ኢትዮጵያ ኹነታት ተጠዓሚምም ክቐርቡ ኣለዎም።

ንምጥቕላል፣ ኣነስታይነት ማለት ናይ ደቂ ተባዕትዮን ናይ ደቂ ናይ ደቂ አንስትዮን ማዕረ መሰልላትን ዕድላትን ናይ ምርካብ ጉዳይ እዩ። ዝተፈላለዩ ናይ ደቂ አንስትዮ ልምድታት፣ ማንነታትን፣ ፍልጠትን፣ ጥንካራታትን ብምኽባርን ኹለን ደቂ አንስትዮ ሙሉእ መሰለን ክርደኣ ንምግባር ምፅዓር እዩ። ስለዚ ኣብ ማዕርነት ቦታ ዝሰርሑ ኹሎም ወንጉሪ ኣካላት ናይ ኣነስታይነት ክልስ ሓሳብን ናይ ደቂ አንስትዮ መትከላትን ከስጉሙ ኣለዎም።

ምንጪታት

1. Gamble, Sarah (2001) [1998]. "Introduction". *The Routledge Companion to Feminism and Postfeminism*. Routledge. pp. VII. ISBN 978-0-415-24310-0.

2. Roberts, Jacob (2017). "Women's work". *Distillations*. Vol. 3 no. 1. pp. 6–11. Retrieved 22 March 2018
3. Brown, Sarah. "Difference Between Feminism and Gender Equality." *Difference Between Similar Terms and Objects*, 24 June, 2019
4. *Gender equality ILO, 2020*
5. Lengermann, Patricia; Niebrugge, Gillian (2010). "Feminism". In Ritzer, G.; Ryan, J.M. (eds.). *The Concise Encyclopedia of Sociology*. John Wiley & Sons. p. 223
6. Moser, C. (1993), *Gender Planning and Development: Theory, Practice and Training*, Routledge, London, pp. 56-57.
7. <https://gsdrc.org/document-library/a-transformative-stand-alone-goal-on-achieving-gender-equality-womens-rights-and-womens-empowerment/>
8. <https://knoema.com/atlas/Ethiopia/topics/World-Rankings/World-Rankings/Global-gender-gap-index>
9. <https://www.ilo.org/public/english/bureau/gender/newsite2002/about/defin.htm>
10. <https://www.sociologydiscussion.com/society/development-meaning-and-concept-of-development/688>
11. Habazettl, H., Conzen, P. F., Vollmar, B., Baier, H., Christ, M., Goetz, A. E., ... & Brendel, W. (1992). Dilation of coronary microvessels by adenosine induced hypotension in dogs. *International journal of microcirculation, clinical and experimental*, 11(1), 51-65.

----- //

ናይ ሰልጠን መፅሐፍ ተኸምቢቱ